

Gateliv

Kartlegging av situasjonen
til utenlandske personer som tigger

ADA I. ENGEBRIGTSEN, JOHANNA FRAENKEL & DANIEL POP

RAPPORT

NR 7/14

Gateliv

Kartlegging av situasjonen til
utenlandske personer som tigger

ADA I. ENGEBRIGTSEN
JOHANNA FRAENKEL
DANIEL POP

Norsk institutt for forskning om
oppvekst, velferd og aldring
NOVA Rapport 7/2014

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) er fra 1. januar 2014 et forskningsinstitutt ved Senter for velferds- og arbeidslivsforskning (SVA) på Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA).

Instituttet har som formål å drive forskning og utviklingsarbeid som kan bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Instituttet skal fokusere på problemstillinger om livsløp, levekår og livskvalitet, samt velferds-samfunnets tiltak og tjenester.

© Norsk institutt for forskning om oppvekst,
velferd og aldring (NOVA),
Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) 2014

ISBN (trykt utgave) 978-82-7894-508-7

ISBN (elektronisk utgave) 978-82-7894-509-4

ISSN 0808-5013 (trykt)

ISSN 1893-9503 (online)

Illustrasjonsfoto: © colourbox.no
Illustrasjon: Gustav Vigeland. Motiver i smijernsport © Vigeland museet/Bono 2014
Desktop: Torhild Sager
Trykk: Allkopi

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Munthesgt. 29 · Postboks 3223 Elisenberg · 0208 Oslo

Telefon: 22 54 12 00

Nettadresse: www.hioa.no/nova

Forord

Denne rapporten er resultatet av et oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet om en kartlegging av situasjonen til utenlandske personer som tigger. Oppdraget gikk ut på å kartlegge situasjonen til denne gruppa i hjemlandet og i Norge, å kartlegge deres bruk av det offentlige og private tilbudet og deres kontakt med politiet. Videre skulle kartleggingen gi grunnlag for et anslag om antallet utenlandske personer som tigger i Norge. NOVA ved Ada I. Engebriksen er ansvarlig for kartleggingen og rapporten, med Kirkens Bymisjon i Oslo ved Johanna Fraenkel og instituttet Ethnic Diversity Resource Center, Romania ved Daniel Pop som underleverandører.

Rapporten er først og fremst basert på intervjuer i Norge og på statistisk materiale og sekundærkilder i Romania. Vi har også foretatt en del gateobservasjoner og besøkt en rekke av tiltakene som er satt i gang for denne gruppen.

Jeg vil takke alle som har bidratt til rapporten med sine erfaringer og synspunkter og jeg vil rette en spesiell takk til de privatpersonene som har kontaktet oss og fortalt om sitt engasjement for utenlandske personer som tigger. Jeg vil til slutt takke kollega Kirsten Danielsen for kvalitetssikring av rapporten og min kontakt Jan Austad ved Justis- og beredskapsdepartementet for godt samarbeid.

Mai 2014

Ada I. Engebriksen

Innhold

Sammendrag	7
1 Mandat og bakgrunn	13
1.1 Oppdraget	13
1.2 Bakgrunn	14
1.3 EØS borgere, tiggere, turister, romfolk eller rumenere – hvem er «de»?	16
1.4 Fattigdom som flytende begrep	16
1.5 Om tigging og tiggere	17
1.6 Om å kartlegge noens situasjon	18
2 Metode	19
2.1 Presentasjon av forskerne og deres fremgangsmåter	19
2.2 Datainnsamling i Romania	19
2.3 Datainnsamling i Norge	20
2.4 Forskningsetikk	21
3 EØS-regelverket for tilreisende EU-borgere	23
4 Private organisasjoners tilbud til utenlandske personer som tigger	25
4.1 Tilbud i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø	25
5 Situasjonen i Romania	27
5.1 Bakgrunn	27
5.2 Bakgrunn for ulikhetene	27
5.3 Kartleggingsrapportens formål og struktur	28
5.4 Forskningsmetode	28
5.5 Polycysammenheng	29
5.6 Generelle rammer	29
5.7 Demografi	30
5.8 Nasjonal politikk og strategier	31
5.9 Evaluering av strategier og prosjekter	33
5.10 Utdanning	36
5.11 Helse	40
5.12 Sysselsetting	41
5.13 Boligforhold	43
6 Utenlandske personer som tigger – situasjonen i Norge slik tiggerne selv forteller	47
6.1 Om kartleggingen	47
6.2 Intervju med en utenlandsk person som tigger: 56 år gammel mann fra Tîrgu Jiu	47
6.3 Hvorfor og hvordan er de kommet?	50
6.4 Hvor kommer de fra?	51
6.5 Alene eller sammen med mange?	51
6.6 Familier, enslige, ungdom, gamle	52

6.7 Arbeid og utdanning.....	53
6.8 Fordeling av tiggerplasser	53
6.9 Har de vært andre steder?	54
6.10 Hva gjør de, hva lever de av i Norge?.....	54
6.11 Boforhold, mat og helse.....	55
6.12 «For at barna skal få en bedre fremtid»	57
6.13 Om å være kvinne på gata	58
6.14 «En norsk dame jeg kjenner skal betale for operasjon»	58
6.15 «Her er som i himmelrik, folk er så snille og skikkelige».....	59
6.16 «Du kan ikke drømme med øynene åpne, men du kan ha håp, håpet er det siste som dør»	60
6.17 Hva vet personer som tigger om muligheter og begrensninger i Norge?.....	60
7 Bruk av offentlige tjenester – basert på intervju med tjenesteytere.....	61
7.1 Barnevern.....	61
7.2 NAV	62
7.3 Helsetilbud	63
7.4 Kriminalitet – Ordensmakten	64
7.5 Politi og vektere – privatisering av offentlige rom?.....	69
7.6 Bakmenn og menneskehandel.....	70
8 Intervju med utvalgte representanter for frivillige organisasjoner	71
9 Frivillige private tiltak / private møter og relasjoner	73
9.1 Hjelp til «bolig».....	73
9.2 Kulturprosjekter.....	74
9.3 Kirkelige initiativ	76
9.4 Individuelle initiativ	77
11 Anslag om antall	79
12 Situasjonen til utenlandske personer som tigger – Oppsummering og diskusjon	81
12.1 Flertydighet	81
12.2 Forsiktige svar – underkommunisering av problemer.....	83
12.3 Diskriminerende praksiser?	83
12.4 Kriminalitet	85
12.5 Mange kontaktflater mellom nordmenn og tiggere	86
Referanser	89
Summary.....	91
Vedlegg 1: Interjvuguide.....	95
Vedlegg 2: Kartlegging av tilbud fra frivillige organisasjoner til Utenlandske personer som tigger.97	
Vedlegg 3: Romanias strategidokument 2012–2020.....	125

Sammendrag

Bakgrunn for oppdraget

Denne kartleggingen av *utenlandske personer som tigger*, er bestilt av Justis- og beredskapsdepartementet. Bakgrunnen for oppdraget er den nye migrasjonen av utenlandske personer som tigger i Norge siden 2007 og den pågående offentlige debatten om temaet, der både politikere, offentlig ansatte og privatpersoner har deltatt. Spørsmål om menneskehandel¹, organisert kriminalitet og forsøpling har dominert debattene. Forslag til tiltak for å håndtere denne opplevde problematiske situasjonen har rangert fra utvisning og tiggerforbud til etablering av humanitære tiltak som billig overnatting, sanitært tilbud og nødsarbeid. Pressen har også involvert seg, og det har blitt publisert en mengde artikler om de elendige levetilstandene for denne befolkningen i hjemlandet sammen med reportasjer om deres elendige levetilstand i Norge.

Om oppdraget

Kartleggingen skal undersøke situasjonen til personer som tigger i hjemlandet og i Norge, i hvilken grad og hvordan de benytter seg av eller er involvert i offentlige og private velferdstjenester og tiltak som barnevern, NAV, helseinstitusjoner og politiet, samt tiltak fra frivillige organisasjoner. Kartleggingen skal også være basis for et anslag om antallet utenlandske personer som tigger i Norge.

Oppdraget omfatter fire månedersverk for NOVA-forsker Ada I. Engebriksen, to månedersverk for forskningsassistent ved Kirkens Bymisjon i Oslo, Johanna Fraenkel, og to månedersverk for forsker Daniel Pop ved det rumenske instituttet Ethno-Cultural Diversity Centre (EDRC) i Cluj. Kartleggingen er gjennomført mellom oktober 2013 og april 2014.

¹ Menneskehandel forekommer når en person ved hjelp av vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd utnytter noen til prostitusjon eller andre seksuelle formål, tvangsarbeid og tvangstjenester, herunder tiggering, krigstjeneste i fremmed land eller fjerning av vedkommendes organer, med det formål å oppnå økonomisk vinning eller andre fordeler.

Om datainnsamlingen

Kartleggingen er basert på nesten 80 intervju og noe feltbesøk med observasjon på gata og i frivillige tiltak. Vi har intervjuet offentlig ansatte i barnevern, NAV, helseinstitusjoner og i politiet om deres erfaring med utenlandske personer som tigger i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø. Videre har vi intervjuet ansatte i de frivillige organisasjonene og privatpersoner som har engasjert seg for denne gruppen. De fleste av disse intervjuene er gjort over telefon. Videre har vi intervjuet 27 utenlandske personer som tigger på gata, med rumensk tolk.

Om utenlandske personer som tigger

De aller fleste *utenlandske personer som tigger* i Norge (og de fleste land i Europa), tilhører den befolkningen som tradisjonelt kalles (og ofte kaller seg) *țigani* i Romania. En stor andel av disse tilhører rombefolkningen, mens andre tilhører andre liknende minoriteter, og noen er etniske rumenere. Denne befolkningen utgjør et sted mellom tre og ti prosent av den rumenske befolkningen, og skårer svært langt under gjennomsnittet på alle levekårsindikatorer i forhold til resten av befolkningen.

Denne migrasjonen skiller seg fra mye annen migrasjon ved at den er preget av stadig bevegelse mellom Norge og Romania, at nye grupper rumenere kommer inn når andre reiser ut, og at hver gruppe bare er i Norge en periode for så å komme tilbake etter en viss tid. Den er også preget av en viss bevegelse i Norge; mange grupper tigger over større områder enn der de vanligvis oppholder seg.

Det er først og fremst kvinner som tigger på gata i Norge, og vi har vært opptatt av at de er i en spesielt utsatt posisjon. Gjennom intervjuene har vi imidlertid ikke fått bekreftet denne antakelsen. Ettersom de fleste er middelaldrende og er sammen med en ektemann, sønn eller slektning, kan det se ut til at deres alder og status som mødre og bestemødre tvert imot gir en ekstra beskyttelse. Unge kvinner er nok mer utsatt, og det er sannsynligvis en av grunnene til at relativt få unge kvinner tigger.

I kapittel 5, som omhandler denne befolkningens situasjon i Romania, viser vi bl.a. til en landsomfattende undersøkelse med fokus på tilgang til arbeidsmarkedet fra 2010. Denne viser at de aller fleste rom som i det hele tatt

var sysselsatt, var det i den uformelle økonomien, og nær halvparten hadde ingen formelle kvalifikasjoner. Arbeid i jordbruket, i avfallshåndtering, treforedling og bygg/anlegg er utbredt. I den uformelle økonomien søker de å utnytte mulighetene for sesong- eller dagarbeid, ofte ved å involvere hele familien i utrygge og dårlig betalte aktiviteter. Rapporten viser videre til omfattende og systematisk diskriminering og ekskludering av rom på de fleste samfunnsområder.

En rekke strategier og tiltak er satt i gang, i stor grad etter initiativ og krav fra EU-organer, men rapporten fra Romania konkluderer med at en ond sirkel bestående av eksklusjon, marginalisering og deprivasjon fra velferdstjenester fastholder rombefolkningene i fattigdom og gjør dem ekstra sårbare for utnyttelse.

Den flertydige situasjonen til utenlandske personer som tigger i Norge

Det som er mest fremtredende når det gjelder situasjonen til *utenlandske personer som tigger*, er den materielle nøden de lever under også i Norge. Men også flertydigheten i deres forhold til majoriteten eller majoritetens forhold til dem spiller en stor rolle. Situasjonen deres er preget av de relasjonene de har til majoritetsbefolkningen, og her er flertydigheten slående. En kvinne uttrykte dette presist: *For hver gang noen sparker til koppen min, er det en annen som legger i en mynt.*

Det største problemet for denne befolkningen i Norge er mangel på steder å overnatte. Når akuttovernattingene er fylt opp, finnes det ingen lovlige steder å sove eller slå leir der man ikke må betale. Etter som det nå også er forbudt å sove i bil i Oslo, oppstår det stadig nye leire som så blir demontert eller oppløst etter en stund, mens nye oppstår andre steder. De som sover ute i byene, blir bedt om å flytte seg mer eller mindre brutalt og må ofte finne nye soveplasser flere ganger i løpet av en natt.

Den andre faktoren som påvirker situasjonen til *utenlandske personer som tigger*, er en økende privatisering og kontroll av det offentlige rom. Det private vaktsselskapet Securitas og enkelte polititjenestemenn kontrollerer ofte hvor de rumenske tiggerne sitter når de tigger, eller oppholder seg når de ikke tigger.

Basert på besøkstallene hos de frivillige organisasjonene, på politiets anslag og på våre vurderinger etter å ha arbeidet i mange år med utenlandske personer som tigger, anslår vi antallet å være mellom 500–1000 i hele Norge til enhver tid. Antallet varierer med årstidene, med de rumenske høytidene og med andre faktorer vi ikke kjenner.

Tiggere eller arbeidssøkende?

De aller fleste vi har intervjuet, fremholder at de først og fremst ønsker å finne arbeid i Norge, men at det er vanskelig når de ikke kan språket eller har nødvendige kvalifikasjoner. De fleste i vårt materiale ser ut til å ha en migrasjonshistorie der mange har hatt arbeid i Romania under kommunistperioden, men der forskjellige typer lønnsarbeid i Sør-Europa nå er det mest fremtredende. Dette understreker vår påstand om at tigging er en «nødstrategi». Det sannsynliggjør samtidig de fleste tiggernes egne utsagn om at det er arbeid de søker, noe som problematiserer det moralske skillet som ofte anvendes mellom «tiggere» og «arbeidsinnvandrere».

Frivillige organisasjoner og utenlandske personer som tigger

I Norge som i mange land i Europa, er det frivillige organisasjoner som ikke i utgangspunktet ser på utenlandske tiggere som «sin målgruppe», som sørger for et minimum av velferd til fattige ofte hjemløse EØS-borgere, deriblant tilreisende tiggere, og utgjør et substitutt for offentlig velferd (Nacu 2010). Flere peker på at det nå blir flere og flere EØS-borgere fra Sør-Europa som bruker de samme tilbudene, og flere frivillige organisasjoner i Oslo opplever kapasitetsproblemer og sier de ønsker å kunne gjøre en større innsats for den voksende gruppen fattige tilreisende. I 2014 rapporterer disse organisasjonene også om drastiske kutt i bevilgningene fra myndighetene, noe som forsterker kapasitetsproblemene.

Det mest slående ved intervjuene med frivillige organisasjoner som har tiltak for denne gruppen, er at de gir uttrykk for en viss overraskelse over at fordommene deres ikke er blitt bekreftet. Det snakkes varmt om brukerne som hjelpsomme, vennlige og rolige. Disse organisasjonene arbeider vanligvis med rusmisbrukere og personer med psykiske problemer, og sammenligningen slår ut til rumenernes fordel.

Bruk av offentlige tilbud

Av de offentlige instansene vi har undersøkt: barnevern, NAV, helsevesenet og politiet, er det bare politiet som særlig i storbyene er mer eller mindre sterkt involvert i gruppen *utenlandske personer som tigger*. Barnevernet i Oslo, Bergen og Trondheim, har imidlertid alle hatt noen saker blant annet med omsorgsovertakelse som resultat. Legevaktene opplever en viss pågang fra denne gruppen, uten at de har registrert henvendelsene etter nasjonalitet, mens Kirkens Bymisjons helsetilbud til papirløse migranter i Oslo tar imot et begrenset antall av utenlandske personer som tigger.

Kriminalitet

Politirapporter viser at en del som kommer hit enten sammen med folk som skal tigge eller under påskudd av å skulle tigge, er kriminelle eller begår vinningskriminalitet i Norge. I hvilken grad og hvordan de som tigger er involvert i dette, er uklart. Det ser imidlertid ut til at det først og fremst er i Oslo, der det er mange i gruppen *utenlandske personer som tigger*, at kriminalitet oppleves som et stort problem i politiet.

Både i Norge og i Romania er personer og grupper blitt dømt for menneskehandel i forbindelse med tigging. Vi peker imidlertid på at omfanget er usikkert, og at gråsonene mellom frivillighet og tvang, og mellom utnyttelse og samarbeid, bare er noen av problemene definisjonen av menneskehandel reiser. Dette gjør slike mistanker vanskelige å etterforske og å prøve juridisk. Rapporten fra Romania kan imidlertid tyde på at menneskehandel for tigging er et økende problem, og etterlyser sterkere forskningsfokus på dette forholdet.

Gode samaritaner

Sist, men ikke minst, viser kartleggingen at det er svært mange privatpersoner og grupper over hele landet som engasjerer seg i tiggernes situasjon. Den spontane kontakten mellom personer som tigger og majoriteten, sammen med de private hjelpetiltakene blant engasjerte borgere, utgjør en arena for kontakt og samhandling mellom *utenlandske personer som tigger* og nordmenn. Dette engasjementet er med på å bedre mange utenlandske tiggeres situasjon i Norge.

1 Mandat og bakgrunn

Denne kartleggingen av situasjonen til utenlandske personer som tigger er bestilt av Justis- og beredskapsdepartementet og er et tiltak i Den rødgrønne regjeringens tiltakspakke for utenlandske tiggere som ble bevilget før regjeringsskiftet i 2013.

1.1 Oppdraget

Oppdraget gikk ut på:

1. Å øke kunnskapen om bakgrunnen og livssituasjonen til utenlandske statsborgere som tigger på offentlig sted i Norge.
2. Å kartlegge omfanget av tigging og i hvilken utstrekning tiggere benytter seg av / har kontakt med ulike hjelpetiltak og offentlige myndigheter under sitt opphold i Norge.

PUNKT 1 innebærer å samle data om levetilstand og muligheter i de områdene de aller fleste utenlandske statsborgere som tigger i Norge kommer fra og har sine familier, og kunnskap om hvordan, hvorfor de kommer til Norge, hvordan de lever her og hvilke mål tiggerne har for oppholdet i Norge.

PUNKT 2 innebærer en kartlegging av omfanget av tigging i Norge og av tiggernes kontakt – både omfang og art – med forskjellige sider av det norske samfunnet.

Vi anser både kartlegging av omfanget av tigging, bakgrunn og levetilstand blant tiggerne og i hvilken utstrekning og hvordan tiggere benytter seg av / har kontakt med ulike instanser, hjelpetiltak og offentlige myndigheter under sitt opphold i Norge for å være likeverdige problemstillinger i denne utredningen.

NOVA tilbød et prosjekt som, i samarbeid med Kirkens Bymisjon Oslo og det rumenske forskningsinstituttet Ethnocultural Diversity Resource Center, EDRC, i Romania, var planlagt slik:

For å utrede problemstilling 1:

- Innhente kvalitativ empiri og kvantitativt materiale fra de områdene de fleste tiggerne i Norge kommer fra gjennom det velrenommerte forskningsinstituttet EDRC (som Engebrigtsen kjenner fra sitt arbeid i Romania og fra senere prosjektsamarbeid).
- Bygge på eksisterende litteratur om utenlandske tiggere i Norge og Europa generelt. Slik litteratur er for eksempel Europarådets surveys, publikasjoner og en rekke antropologiske og sosiologiske arbeider som er gjort om den nye migrerende befolkningen som tigger i Europa.
- Intervju med et utvalg utenlandske tiggere i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø om deres hjemsted og situasjon der, og en rekke sider ved reisen og oppholdet i Norge – med tolk (rumensk/romanés).

For å utrede problemstilling 2:

- Kartlegge omfanget av kontakt og hjelpetiltak gjennom private organisasjoner, rettet mot denne gruppa over hele landet, hva tiltakene består i og hvilke erfaringer man har høstet.
- Kartlegge omfanget av tigging gjennom intervju med ledere for frivillige organisasjoner involvert i hjelpetiltak for tiggere over hele landet og korte feltarbeid for å anslå antallet på bestemte steder og tidspunkt.
- Intervjuene med personer som tigger/spiller (problemstilling 1) vil også omfatte deres kontakt med hjelpeorganisasjoner, offentlige institusjoner og privatpersoner.
- Intervjue offentlige instanser som politi, sosialkontor og helsevesenet, i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø pr. quest-back om deres kontakt og erfaring med tilreisende tiggere, blant annet som et ledd i å anslå antallet som tigger.

1.2 Bakgrunn

Bakgrunnen for denne satsingen er en tilsynelatende økende migrasjon fra Romania, av personer som hovedsakelig livnærer seg som tiggere, siden Romanias inntreden i EU i 2007. Det har siden 2007 vært en pågående offentlig debatt om denne nye migrasjonen der både politikere, offentlig ansatte og privatpersoner har deltatt. Spørsmål om menneskehandel, om

organisert kriminalitet og om forsøpling, har dominert debattene. Forslagene for å håndtere denne opplevde problematiske situasjonen har rangert fra utvisning og tiggerforbud til etablering av humanitære tiltak som billig overnatting, sanitært tilbud og nødsarbeid. Pressen har også involvert seg, og det har blitt publisert en mengde artikler om de elendige levetilstandene for denne befolkningen i Romania med reportasjer om deres elendige levetilstand i Norge. Myndighetene er tilsynelatende fanget mellom mange kryssende hensyn; mellom ønsket om å agere som en humanistisk stat som arbeider for å utrydde global fattigdom, ønsket om å beskytte landet mot kriminalitet eller personer og grupper som ikke deltar i fellesskapet, samtidig som det er et press fra de fleste humanitære organisasjoner og fra kirken om å vise medmenneskelighet og ikke å utsette denne sterkt stigmatiserte befolkningen for ytterligere diskriminering.

Men «fattige tilreisende» er en stadig mer variert befolkning – også fra andre EØS-land i krise har det vært en generell økning de siste årene. En voksende gruppe er arbeidssøkende fra Spania og Portugal og til dels fra Øst-Europa. Mange av disse har lite penger og ikke bosted mens de er i Norge, og mange benytter seg av tilbudene til bostedsløse eller utenlandske personer som tigger. Kirkens Bymisjon og Røde Kors' akuttovernattingstilbud i Oslo startet sommeren 2013, og fram til årsskiftet mottok de 915 unike gjester til overnatting fra 80 ulike land, 57 prosent av disse var fra Øst-Europa. Matutdelingen i Bergen som drives av Kirkens Bymisjon deler ut mat til rundt 240 personer på en vanlig dag, de aller fleste er europeiske arbeidssøkende, bare noen få er rumenske tiggere. Evangeliesenteret i Oslo rapporterer også at de fattige tilreisende på kontaktsenteret i dag representerer en sammensatt gruppe, fra mange europeiske og afrikanske land. Utenlandske personer fra Romania er imidlertid den desidert mest synlige gruppen først og fremst fordi det bare er de som tigger. Denne kartleggingen gjelder utenlandske personer som livnærer seg som tiggere og som bare sjelden søker arbeid i Norge, og omfatter følgelig ikke bostedsløse EØS borgere generelt.

1.3 EØS borgere, tiggere, turister, romfolk eller rumenere – hvem er «de»?

Det er viktig å vite hvem man snakker om når man skal kartlegge situasjonen til en bestemt del av en befolkning. I tråd med oppdragets mandat bruker vi betegnelsen utenlandske personer som tigger om den gruppen vi skal kartlegge. De utenlandske personene som tigger i Norge er i all hovedsak rumenske statsborgere og i all hovedsak fra de minoritetene som kalles og ofte kaller seg țigani på rumensk. Av disse er kanskje de fleste fra rombefolkningen; folk som kaller seg rom(a) på sitt morsmål (romanés). Betegnelsen «romfolk» blir ikke brukt i denne rapporten fordi det er en upresis betegnelse som ikke tilsvarende folks selvdefinisjon. Både de som kaller seg roma og de som kaller seg țigani og eventuelt andre med mer spesifikke betegnelser, er rumenske statsborgere og snakker rumensk eventuelt ved siden av et annet morsmål. Rombefolkningene er imidlertid også differensiert, det finnes flere økonomiske sjikt fra svært velstående til svært fattige. Mange definerer seg som roma romanisat – romaniserte rom – det betyr vanligvis at de bor i områder eller landsbyer der rom og ikke-rom bor om hverandre, i motsetning til rombefolkninger som bor i egne slektsbaserte landsbyer som også er vanlig. Det betyr videre at de har gått på skole fra 4–5 års grunnskole til videregående, og det betyr at de eldste har hatt lønnsarbeid under Ceaușescu og har prøvd å «majorisere» seg. De fleste rom i Romania tilhører det fattigste sjiktet i befolkningen, som historisk sett har vært avhengige av tigging i perioder for å overleve. De er ofte uten skikkelig bolig, uten innlagt eller rennende vann i nærheten, ofte uten sanitæranlegg i det hele tatt, og i dag ofte uten noen stabile inntekter. Hvis man legger til at de fleste i tillegg har store familier med mange barn, ser man et alvorlig fattigdomsbilde. Dette er bakgrunnen til de fleste utenlandske personer som tigger i Norge.

1.4 Fattigdom som flytende begrep

Fattige tilreisende er en betegnelse som Stiftelsen Kirkens Bymisjon og Røde Kors samt flere andre hjelpeorganisasjoner bruker på målgruppen. De fleste av de som tigger på gata i Norge og ellers i Europa tilhører den permanent fattige delen av befolkningen i Romania. Ikke nødvendigvis de fattigste, de har ikke ressurser til å skaffe penger til reisen. Men mange av dem har ikke alltid sett på seg selv som fattige. Mange har hatt arbeid i Romania først og fremst under

Ceaușescu, men noen også senere. De forteller om en tid med regelmessig lønn, nok mat hver dag og nok inntekt til å betale de daglige utgiftene. De er ikke hjemløse i Romania, men de fleste bor i fattige områder under svært enkle forhold. Svært mange er som mange av migrantene fra det sørlige Europa blitt fattige, i alle fall slik de selv ser det. I EØS-regelverket går de under betegnelsen turister, noe som viser hvor uforberedt EU har vært på denne migrasjonen, og en betegnelse som er ganske misvisende for fattige arbeidssøkende og/eller tiggende europeiske migranter.

Som det framgår, er det bastante skillet som ofte brukes mellom arbeidssøkende EØS-borgere og tiggere ikke helt i overensstemmelse med fakta. Mange av de som tigger på gaten er arbeidssøkende og mange av de som er arbeidssøkende er fattige, bostedsløse og uten realistiske muligheter til å få jobb.

1.5 Om tigging og tiggere

Personer som tigger i Norge er ikke tiggere i den forstand at det kan forstås som en yrkesbetegnelse eller en egenskap ved dem. I Romania der det er forbudt å tigge offentlig, er det stort sett bare folk med alvorlige funksjonsnedsettelse og ensomme gamle som tigger. I Romania livnærer dette sjiktet av rombefolkningen og andre sigøynerbefolkninger seg av forefallende jobber i bygge- og veibransjen, i innhøstning, rengjøring o.l. og av de svært begrensede sosiale ytelsene de kan få. Når de tigger i Norge gjør det fordi det er mulig og fordi de stort sett ikke er kvalifisert til arbeid i Norge. Men tigging er bare den mest synlige av de strategiene de har for å tjene penger, musisering, å stå som statuer, å samle flasker og annet omsettbart fra søppelkasser, å selge blomster, magasiner og partypynt om natten, er andre. Noen går gjennom T-banene og legger papirlommetørklepakker på setet der noen sitter med en lapp med en oppfordring om å betale en slant for dem, andre har prøvd seg med salg av klær på utemarkeder på Grønland. Noen arbeider «svart» og noen har fått «hvite» jobber. Noen driver med forskjellige former for vinningskriminalitet og noen gjør litt av alt dette.

Tigging er stigmatisert overalt, men har alltid vært en overlevelsesstrategi for de mest fattige i samfunnet. Blant mange rombefolkninger betraktes ikke tigging som spesielt skamfullt ettersom det er en måte å forsørge familien på, men i Romania er tigging og byttehandle sammenvevet og foregår stort sett fra dør til dør mellom Rom og sigøynere og ikke-sigøynere som kjenner hverandre.

Men mange av dem som kaller seg roma romanisat, som ofte har noe skolegang og har hatt lønnsarbeid, opplever tiggning som sosialt degraderende, spesielt for menn. Som en 50-åring utbrøt: *Se på meg, se hvordan det har gått med meg? Jeg er utdannet agro-teknikker og jobbet under hele Ceaușescu –og nå sitter jeg på gaten!*

Hvem skal vi regne som «tigger»? I gatene i Oslo og andre store og små byer i Norge sitter folk – unge og gamle – med en kopp foran seg store deler av dagen, men det er også en del som spiller forskjellige instrumenter, med varierende resultat, og en del selger ett eller flere av de tre magasinene som nå produseres for dette øyemed og de fleste samler tomflasker. I tillegg er det ofte yngre folk som sitter ved siden av en som tigger, kjøper mat til henne, eller på en eller annen måte ser ut til å være knyttet til tiggerne, uten at de tigger selv. Et eksempel var da vi intervjuet en middelaldrende mann som ofte har noen unge slektninger som «besøker ham». Det stod en ung gutt og snakket med ham, da vi tok ham med til nærmeste cafe for et intervju steppet gutten inn som «vikar» for å passe på plassen og tingene til den eldre slektningen. Er den unge gutten en person som tigger? Vi har diskutert denne grenseoppgangen og bestemt oss for å betrakte «personer som tigger» som nettopp det: personer som tigger der og da når vi henvender oss til dem eller «teller dem». At flere av magasinselgerne også tigger vet vi, men det er når de faktisk tigger at vi regner dem som det. Musikantene regner vi ikke som tiggere. Vi har intervjuet ett ektepar som spiller og synger og de var svært opptatt av at de ikke er tiggere og derfor ikke passer inn i denne kartleggingen.

1.6 Om å kartlegge noens situasjon

Å kartlegge situasjonen til personer som tigger er også en flertydig oppgave. Sett fra et norsk middelklasse liv er deres situasjon elendig og forferdelig både i Norge og i Romania, de aller fleste klager imidlertid lite over levetilstandene sine i Norge, bortsett fra de som ikke sover under tak. For det første er de ikke vant til moderne infrastruktur i Romania og for det andre er de forberedt på hva som venter dem i Norge. Mange lever under svært kummerlige forhold i Romania bor i overbefolkede hus i områder der vinteren er streng. For å belyse situasjonen deres mest mulig helhetlig har vi forsøkt å undersøke betingelsene de lever under i sitt hjemland, vi har snakket med dem om deres situasjon i Norge og med hjelpeorganisasjonene og de frivillige hjelperne.

2 Metode

2.1 Presentasjon av forskerne og deres fremgangsmåter

Denne kartleggingen er en videreføring av arbeidet som ligger til grunn for rapporten *Tiggerbander og kriminelle bakmenn eller fattige EU-borgere?* (Engebrigtsen 2007). Kartleggingen er gjennomført av et team bestående av NOVA ved Ada I. Engebrigtsen med fire månedersverk, Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo (SKBO) ved Johanna Fraenkel med to månedersverk og Ethnocultural Diversity Resource Center (EDRC) Cluj, Romania ved Dr. Daniel Pop med to månedersverk. Ada I. Engebrigtsen har vært ansvarlig for datainnsamling blant offentlige institusjoner og blant personer som tigger i Norge, samt for kartlegging av private prosjekter og langvarige kontakter mellom personer som tigger og privatpersoner eller grupper i Norge, og for å skrive rapporten. Johanna Fraenkel har vært ansvarlig for datainnsamling av private organisasjoners tiltak for utenlandske personer som tigger, med tilhørende del-rapport. Fraenkel har arbeidet med denne befolkningen både i Romania og på Kirkens bymisjon i Norge og har også deltatt i intervju med personer som tigger og har innhentet data om Legevaktenes kontakt med denne gruppen. Intervju med personer som tigger har blitt gjennomført på rumensk, og har stort sett foregått med vår rumenske tolk Aurora Kanbar tilstede. Pop har hatt ansvar for å kartlegge de sosiale, økonomiske og kulturelle forholdene i Romania, og det området der rom og andre sigøynere migrerer til Norge fra for å tigge; Gorj med Tîrgu Jiu og Tîrgu Cărbonest. Pop har også hatt ansvar for den rumenske delrapporten.

2.2 Datainnsamling i Romania

Datainnsamlingen i Romania har i all hovedsak vært basert på offisielle dokument om levekår blant rom-befolkningen og på evalueringer av et utvalg av de svært mange hjelpeprosjektene som ikke ser ut til å nå målgruppen. Det rapporteres at feltarbeid i de områdene som er skissert i tilbudet bare er blitt gjennomført i begrenset grad.

2.3 Datainnsamling i Norge

Datainnsamlingen i Norge har i all hovedsak foregått i perioden oktober 2013 til april 2014. Intervju med offentlige institusjoner; helseinstitusjoner, NAV, barnevern og politi, har foregått gjennom nettsøk for å registrere tiltak og telefonintervju med personer som har erfaring med utenlandske personer som tigger. Helseinstitusjoner dreier seg om SKBO's helsetilbud til papirløse migranter og legevaktene i Oslo Trondheim, Bergen og Tromsø, hvor vi har basert oss på tilgjengelige rapporter og på telefonintervju. Vi har gjennomført tre intervju med barnevernet på Grünerløkka, St. Hanshaugen, Sagene/Torshov, tre med barnevernet i to bydeler i Bergen, to representanter for to bydeler i Trondheim og en i Tromsø.

Med NAV har vi intervjuet personer fra tre NAV-kontor i Oslo: Grünerløkka, Sagene/Torshov, Gamle Oslo. I Trondheim har vi fått ett intervju med Midt-byen NAV-kontor og NAV i Tromsø, mens vi ikke har fått kontakt med noe NAV kontor i Bergen. Videre har vi intervjuet stasjonssjef ved Grønland politistasjon i Oslo, ved Bergen sentrum politistasjon, med stasjonssjefen i Tromsø og med stasjonssjefen ved sentrum stasjon Trondheim. Vi har også intervjuet varaordføreren i Fredrikstad angående en konflikt mellom kommunen og en gruppe utenlandske personer som tigger der.

Vi har intervjuet fem representanter for Kirkens Bymisjon i Oslo, én i Trondheim, to i Bergen og to i Kristiansand. I Frelsesarmeen har vi intervjuet to i Oslo, én i Stavanger og én i Trondheim. Vi har intervjuet Juss-Buss' Gategruppe i Oslo, Evangeliesenteret i Oslo og Caritas i Oslo. Videre ha vi intervjuet en i Oslo Røde Kors, representant for Rosa prosjektet, leder for Robin Hood huset i Bergen.

Vi har intervjuet representanter for ni spontane private prosjekter satt i gang av enkeltpersoner eller grupper. Private hjelpetiltak har vi delvis kommet i kontakt med gjennom de frivillige organisasjonene, gjennom presseoppslag og ved å annonsere i presse og på Bymisjonens face-book side.

Sist, men ikke minst, har vi intervjuet 17 personer som tigger i Oslo og fem i Bergen og fem i Trondheim, hvorav 17 kvinner og ti menn. Noen har vi intervjuet gjennom Kirkens Bymisjons prosjekt i Oslo, andre har vi henvendt oss til på gaten og tatt dem med på nærmeste kafe (av og til etter lange diskusjoner med personalet), hvor de er blitt informert om prosjektet og

sine rettigheter. Disse intervjuene har foregått på rumensk og med tolk som støtte, og hvert intervju er betalt med kr 100,- (se Intervjuguider, vedlegg 1).

Kartleggingen baserer seg altså på ca. 80 intervju i Norge, på lang erfaring i arbeid med denne gruppen hos alle involverte og på internasjonal litteratur om emnet. Videre har Fraenkel, Engebrigtsen og Kanbar (tolk) vært på feltbesøk i Bergen og Engebrigtsen og Kanbar i Trondheim, der vi begge steder har besøkt aktuelle institusjoner og tiltak, og intervjuet tiggere.

2.4 Forskningsetikk

Denne kartleggingen er godkjent av datatilsynet under forutsetning av at samarbeidspartnerne i Norge og Romania ble pålagt de samme retningslinjer som NOVA. Det er blitt gjort. Det innebærer at vi ikke samler persondata, at informantene gir informert samtykke og at vi ikke stiller spørsmål vedrørende andre enn informanten. Det er imidlertid mange spørsmål man må stille seg når man skal kartlegge situasjonen til en befolkning som er innvandrere og blant de aller fattigste og kanskje mest stigmatiserte i vår del av verden. For det første er det usikkert hvor informert samtykke de kan gi ettersom mange aldri har hørt om slike undersøkelser, for det andre er det vanskelig for de fleste å overskue konsekvensene av slike undersøkelser. Utenlandske personer som tigger er i en svært utsatt posisjon for misbruk, maktovergrep og bedrag og vil følgelig være forsiktige med hva de sier. Informasjonen fra våre intervjuer med personer som tigger kan ikke nødvendigvis betraktes som sanne eller korrekte representasjoner av deres erfaringer og synspunkter, men som presentasjoner av hva de mener vi bør vite. Dette gjelder selvfølgelig alle intervju, men i større eller mindre grad alt etter informantens posisjon og forholdet mellom intervjuer og informant.

3 EØS-regelverket for tilreisende EU-borgere

EØS-borgere uten arbeids- eller oppholdstillatelse defineres som turister i lovverket og har svært begrensede rettigheter. Det følgende er klipp fra Arbeiderpartiets hjemmeside i 2013. (<http://arbeiderpartiet.no/Aktuelt/Justis/Tigging-spoersmaal-og-svar>).

EØS-borgere har anledning til å komme til Norge. Forutsetningen for opphold er at man kan forsørge seg selv. De som ikke har oppholdstillatelse i Norge eller som ikke er arbeidstakere i landet har ikke krav på sosiale ytelser fra Norge.

Turister, tiggere og arbeidssøkere som har rett til å oppholde seg i Norge i inntil tre måneder, har rett til opplysning, råd og veiledning ved NAV-kontoret, men ikke til økonomisk sosialhjelp. For å få dette er det et krav at man har bopel i Norge. Dersom de står helt uten andre muligheter, har de krav på stønad til livsopphold og hjelp til å finne tak over hodet. Men bare i noen dager til de kan forlate Norge eller få hjelp fra hjemlandet.

For å få oppholdsrett etter tre måneder må EØS-borgeren dokumentere at vedkommende er arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende, tjenesteyter, eller har egne midler til å forsørge seg selv og medfølgende familie

Ved siden av rett til stønad til livsopphold og tak over hodet, dersom de ikke har andre muligheter, har EØS-borgere uten arbeids- og oppholdstillatelse rett til akutt legehjelp. Videre har politiet adgang til utvisning av EØS-borgere etter visse kriminelle handlinger. I årsskiftet 2013/2014 ble strafferammen for brudd på utlendingslovens bestemmelse om innreiseforbud hevet til to år, og normalstraffenivået ble samtidig satt til ett års ubetinget fengsel.

Mange offentlig ansatte så vel som ansatte i frivillige organisasjoner, klager over at regelverket er vagt og kan tolkes i mange retninger. De spør hva akutt legehjelp betyr og hva det betyr å stå helt uten andre muligheter. Denne uklarheten fører til mye frustrasjon spesielt for folk som arbeider profesjonelt

med denne gruppen. Fattige tilreisende viser på mange måter svakhetene i EU og EØS-systemet ved at man ikke har forutsett at også fattigdommen ville bli mobil, til tross for de millioner av etablerte fattige og nyfattige i Europa. Spesielt gjelder dette i det tidligere Øst-Europa og i landene med årelang økonomisk tilbakegang.

4 Private organisasjoners tilbud til utenlandske personer som tigger

Det er tre store aktører på dette området: Stiftelsen Kirkens Bymisjon (SKB) er den desidert største med kontorer og frivillige over hele landet og 21 tiltak som inkluderer fattige tilreisende/utenlandske personer som tigger. Noen av tiltakene drives i samarbeid med Røde Kors. Frelsesarmeen som også har kontorer over hele landet og har åtte tiltak som inkluderer denne gruppa. Videre er Kirken, representert ved forskjellige kirkesamfunn, aktive på dette feltet med minst åtte tiltak over hele landet. Ellers tilbyr flere frivillige organisasjoner enkelttiltak som Caritas med råd og veiledning, Evangeliesenteret med gratis mat, vask og klær osv. For en fullstendig oversikt se vedlegg nr. 2.

4.1 Tilbud i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø

I *Oslo* driver SKB sammen med Røde Kors akuttovernatting til 15 kroner natten for fattige tilreisende. Her er det ca. 120 plasser. Tilbudet omfatter overnatting, dusj og toalett og et mer skjermet overnattingstilbud for folk med særlige behov, der det også er sosialfaglig oppfølging. De driver også Batteriet som er et landsdekkende ressurscenter for egenorganisering, selvhjelp og påvirkningsarbeid. Batteriet i Oslo samarbeider med prosjektet «Rom for fattige tilreisende» som blant annet tilbyr søm- og norskkurs og sosialfaglig oppfølging. Nadheim er et tiltak for kvinner og menn (generelt) med prostitusjonserfaring. Videre driver SKB Helsesenteret for papirløse migranter, Møtestedet som er for mennesker i gatemiljøet i Oslo sentrum der en kan få mat, samtaler og klær, og Sporet som er et tilbud på Oslo S om samtale og veiledning. De fleste tilbudene som er åpne for fattige tilreisende har rumensktalende personale.

Frelsesarmeen driver Kontaktsenteret som primært er for rusavhengige, men har egne åpningstider for fattige tilreisende og tilbyr dusj, klær, middag og samtale på rumensk. De driver også Slumstasjonen som tilbyr matvarer, hvile i kafeen, toalett og hjelp til å søke arbeid. Misjonskirken i Oslo driver også et 15 kroners overnattingssted for fattige tilreisende, de har 20 plasser.

Evangeliesenteret er åpent primært for norske rusmisbrukere, men inkluderer også fattige tilreisende i sitt tilbud.

Evangeliesenteret i Oslo har et tilbud som omfatter utenlandske tiggere med gratis middagsmat noen dager i uken, og Fattighuset deler ut gratis mat og klær. Caritas driver et infosenter for arbeidsinnvandrere fra EU som er åpnet for alle. Og Juss-Buss driver med oppsøkende arbeid «Gategruppa» overfor utenlandske personer som tigger.

I *Trondheim* driver SKB fri rettshjelp – prosjektet Rett og Slett, blant annet for denne gruppa og Vor Frue-åpen-kirke midt i sentrum hver dag og hele natten i helgene, med cafe. Frelsesarmeen i Trondheim driver Hveita, et akuttovernatningssted med plass til ca. 20 gjester og suppekjøkken med tilgang til dusj og klær.

I *Bergen* driver SKB Akuttovernatting for fattige tilreisende, med tilgang til dusj og toalett, og matutdeling to ganger i uka i Maria Kirken i Bergen sentrum. Stiftelsen Robin Hood driver et senter med tilbud om mat, informasjon og sosialt samvær, med PC og internett-tilgang som også er åpnet for fattige tilreisende og Caritas driver et informasjonssenter for arbeidsinnvandrere som også besøkes av fattige tilreisende. Frelsesarmeen driver utdeling av mat, klær og tilgang til toalett for bl.a. utenlandske personer som tigger.

I *Tromsø* driver SKB Møteplassen som holder åpent hele uka og er åpent for alle. Møtestedet tilbyr kafe, kurs, gatejurister, oppfølging, kirke og barneklubb.

I SKANDINAVIA

I Stockholm og Gøteborg driver forskjellige hjelpeorganisasjoner sammen Crossroads et senter for mat, hvile, dusj, informasjon og veiledning til EØS-migranter. I København driver organisasjonen UDENFOR et prosjekt for hjemløse og marginaliserte der de tilbyr oppsøkende arbeid, gratis kafe og informasjon. I Helsinki driver Hirundo, et tiltak innenfor Helsinki Diakonale Institutt, et drop-in sted med dusj, vaskemaskin, informasjon og veiledning for EU-migranter som står i fare for marginalisering i Helsinki.

5 Situasjonen i Romania

Delrapport v/ Dr. Daniel Pop Mihaela Ghişa EDRC, Romania.
Rapporten er oversatt fra engelsk og bearbeidet

5.1 Bakgrunn

Ifølge den siste folketellingen² fra 2011 utgjør personer av rom-avstamning den nest største minoriteten i landet med totalt antall 621 573 personer eller 3,3 prosent av befolkningen³. I en oversiktsrapport fra samme år fant Stanciu og Mihăilescu at nesten 50 prosent av Romanias rombefolkning⁴ levde i absolutt fattigdom⁵. Fattigdom blant rom er fire ganger mer utbredt enn i befolkningen generelt. I tillegg fant Bartlett et al. (2011)⁶ at rundt 75 prosent av alle rom lever i relativ fattigdom, et nivå som er tre ganger høyere enn blant personer med annen etnisk bakgrunn.

5.2 Bakgrunn for ulikhetene

Disse slående ulikhetene kan ifølge Sandu (2005)⁷ tilskrives faktorer som tilgang, inntekt og infrastruktur. Rombefolkningen har systematisk dårligere tilgang til skole- og helsevesen, de har boliger av svært lav standard og de har

² Disse folketellingene må betraktes kritisk ettersom kriterien for hvordan etnisitet defineres er uklare.

³ <http://www.insse.ro/cms/files/publicatii/pliante%20statistice/04-recensamantul%20populatiei.pdf>

⁴ I denne delrapporten brukes betegnelsen romfolk om alle sigøynergrupper også de som ikke kaller seg rom.

⁵ Stanciu, Mariana; Adina Mihăilescu (2011). Starea sărăciei din România în context european, Social Report of ICCV, No. 4, p 9.

⁶ Bartlett, William; Roberta Benini & Calire Gordon (eds.) (2011). <http://www2.lse.ac.uk/businessAndConsultancy/LSEConsulting/pdf/Roma.pdf> accessed on 05.01.2014

⁷ Sandu, Dumitru (2005). Comunitatile de romi din Romania. O hartă a sărăciei comunitare prin sondajul PROROMI, World Bank, Bucharest, p. 11, http://www.anr.gov.ro/docs/statistici/PROROMI__Comunitatile_de_Romi_din_Romania_187.pdf, accessed on 15.02.2014.

kun begrenset tilgang til andre offentlige tjenester. De har også mer begrenset adgang til det formelle arbeidsmarkedet.

Videre beregnet en UNDP rapport i 2011 at bare 31 prosent av alle rom hadde regulær sysselsetting som viktigste inntektskilde. Ulike velferdsordninger utgjør en svært stor del av den totale husholdningsinntekten. For eksempel har barnetrygd blitt kartlagt som viktigste inntektskilde for 23 prosent av husholdningene, pensjoner for 19 prosent og andre sosiale overføringer for 14 prosent av husholdningene. Også i disse kategoriene ser vi store ulikheter mellom rombefolkningen og andre folkegrupper. Verdien av pensjonsinntekter ble anslått til å være 51 prosent lavere, og arbeidsinntektene 36 prosent lavere enn i majoritetsbefolkningen.

Det ble funnet lignende store ulikheter i tilgangen til offentlige tjenester mellom rom- og ikke-romhusholdninger.

5.3 Kartleggingsrapportens formål og struktur

Denne studien tar sikte på å gi en generell fremstilling av de ulikhetene som finnes mellom rom- og ikke-rombefolkningen i Romania. Vi vil kartlegge de viktigste «push-faktorene» som har ført til den omfattende migrasjonen av roma som tigger. Vårt materiale er basert på et bestemt område, byen Târgu Cărbunești i Gorj fylke. Lokaliteten er valgt ut i samarbeid med NOVA ettersom det er i dette området de aller fleste tiggere som er i Norge nå, hører hjemme.

5.4 Forskningsmetode

Kartleggingsrapporten er basert på blandede metoder. Vi gir først en beskrivelse av de generelle rammene eller strukturene som virker ekskluderende på rombefolkningen i Romania. Deretter følger en problematisering av måten rom-samfunnet forholder seg til disse på, inkludert transnasjonal mobilitet.

5.5 Policysammenheng

I løpet av de siste femten årene har rumenske myndigheter utviklet og vedtatt en rekke policytiltak og programmer for å fremme inkludering av rombefolkningen. *Strategy of the Romanian Government to Improve the Condition of Roma People* (2001–2010) innførte programmer og prosjekter på ti forskjellige områder (utdanning, utvikling av lokalsamfunn og offentlig administrasjon, sosial trygghet, helse, justis og offentlig ro og orden, samt barnevern). Denne strategien ble supplert ved *The National Anti-Poverty and Social Inclusion Plan* (2002–2012), en strategi med fokus på juridisk regulering av identitet, boligforhold og eiendom, utdanning, helse og økonomi. Disse to ble fulgt opp av *The Strategy of the Government of Romania for the Inclusion of Romanian Citizens Belonging to the Roma Minority for the Period 2012–2020*, som i tillegg til eksisterende tiltak også omfatter flere kvoteordninger for rom-studenter.

I 2007 skjedde det et viktig skifte da disse policyene også ble overført til politikk for levekårsutvikling. Dette er fastsatt i *Romanian National Development Plan 2007–2013*, i, det nasjonale *Reference Framework 2007–2013* og i *Sectoral Operational Program for Human Resources Development 2007–2013*. Tanken om å motvirke sosial, utdanningsrelatert og økonomisk (arbeidsmarkedsrelatert) eksklusjon er på denne måten dypt forankret i all rumensk politikk for levekårsutvikling. Denne politikken har blitt utformet som del av de mer omfattende *European Social Funding programmene* og gjennomføres innenfor flerårige europeiske budsjetttrammer, med sterk subsidiering fra EUs budsjett.

For å forstå hvorfor disse policyene har vært mindre vellykket når det gjelder å minske forskjeller i levekår og sosial inkludering mellom rom- og ikke-rombefolkningen, har vi sett nærmere på i hvilken grad romhusholdninger er i stand til å gjøre bruk av sosiale velferdstjenester og muligheter på arbeidsmarkedet.

5.6 Generelle rammer

Romsamfunnet skiller seg fra majoritetssamfunnet på en rekke områder. Som gruppe har rom vært marginalisert gjennom hele Romanias historie og har vært utsatt for slaveri og tvangsarbeid fra det 14. fram til slutten av det 19. århundre, så avskaffelse av slaveri, men fortsatt marginalisering og dyp fattigdom på slutten

på det 19. og begynnelsen på det 20. århundre, massiv utryddelse under annen verdenskrig og nasjonal tvungen assimilering under kommunistperioden.

«Roma» er en nokså ny betegnelse på rumensk som ble tatt i bruk offisielt i Romania etter 1990. Rom-(a) er den betegnelsen romanes-talende folk kaller seg selv. Innføringen av en ny offentlig betegnelse var ment å være politisk korrekt og med tiden endre den stereotype gamle betegnelsen. Den gamle, og fortsatt mest brukte, rumenske versjonen er «țigan», den rumenske ekvivalenten av «sigøyner». På grunn av den overflatiske likheten mellom betegnelse Roma og Romania/rumensk blandes disse ofte sammen, spesielt der hvor den ulike historien til de to gruppene er mindre kjent.

I dag betrakter myndighetene roma som en viktig minoritet, som skiller seg fra den rumenske flertallsbefolkningen først og fremst ved sitt språk, sin historie og kulturell praksis. Før 1990-tallet var rombefolkningen utsatt for tvangsassimilering, undertrykking av kulturelle uttrykk, språk o.l. men kom etter hvert mer under press fra lokale majoritetssamfunn. Majoritetsbefolkningen oppfattet dem stereotypisk som underlegne, henfalte til kriminalitet og sykdommer og med dårlig innflytelse på barn og på majoritetssamfunnet generelt. I stedet for å oppfordre til sosial inkludering, understøttet media og den offentlige politiske diskursen slike holdninger. På grunn av frykt, fattigdom, ønske om et bedre liv og fordi muligheten fantes, besluttet mange romfamilier på begynnelsen av 1990-tallet å migrere. Noen forlot Romania for å dra til Frankrike, Tyskland og Polen, og etter at Romania ble medlem av EU i 2007 var det et økende antall rom som dro nytte av muligheten for mobilitet innenfor EU.

Fra en prosess med nokså tvangsbasert assimilering under kommunistregimet, har Romania endret fokus på rombefolkningen til en tilnærming som tar sikte på beskyttelse av minoriteter og ytelse av ulike typer av statlig bistand til bestemte sårbare/marginaliserte grupper innenfor rom-samfunnene.

5.7 Demografi

Folketellinger har variert det siste hundreåret og rombefolkningen øker for hver folketelling, mens antallet ikke-rom avtar. Den siste folketellingen fra 2011 viste, som vi har sett, at 3,3 prosent av Romanias totale befolkning definerte seg som rom. Men demografiske data om minoritetsgrupper er ofte

problematisk. I 2010 beregnet Europarådet at rombefolkningen i Romania utgjorde mellom 1 200 000 og 2 500 000 med en gjennomsnittsberegning på 1 850 000, tilsvarende rundt åtte prosent⁸. Demografiske beregninger viser at rombefolkningen vil vokse raskere i fremtiden enn den etnisk rumenske og ungarske, befolkninger som står overfor økende aldring på grunn av lav fertilitet og migrasjon av unge.

Av ulike grunner, som kulturelle normer, illegale praksiser og skam eller skyldfølelse overfor myndigheter, som ofte betraktes som like voldelige som politiet, kombinert med mangel på kunnskap og profesjonalitet hos datainn-samlerne, er mange redde for å oppgi sin etniske identitet. Man bør følgelig være forsiktig med å betrakte folketellingsdata som en gjenspeiling av de reelle forholdene. Utbredt diskriminering og stigmatisering kan også forklare at medlemmer av romsamfunnet ikke er villige til å erklære og registrere sin etnisitet offisielt.

Mange rom har dessuten ikke offisielle identitetspapirer, fordi mange barn ikke blir registrert ved fødselen. Andre oppholder seg ulovlig der de bor. Noen er umulige å finne på oppgitt adresse fordi de har reist ut, mens mange oppgir uriktige opplysninger vedrørende sin opprinnelse og sine levekår. Som allerede nevnt, utgjør de minoritetene som offisielt betegnes som rom i Romania en svært sammensatt befolkning med ulike grader av tilpasning til og samhandling med majoritetssamfunnet, som i ulik grad vedlikeholder tradisjonelle normer og levemåter.

5.8 Nasjonal politikk og strategier

Den offentlige og politiske diskursen overfor rombefolkningen har endret seg siden 1990-tallet. Myndighetene betrakter rom som en viktig etnisk minoritet som står overfor vanskeligheter knyttet til sosiale forhold og identitet. Offentlige planer for sosial inkludering er imidlertid vanskelige å gjennomføre, ofte på grunn av mangel på en felles visjon, systemiske hindringer og stereotype oppfatninger.

Department for the Protection of National Minorities, etablert i 1997, var den første statlige institusjonen med ansvar for rom-saker. Den ble etterfulgt

⁸ http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/default_en.asp

av *The National Office for Roma*, som senere ble overført til *Department for Inter-ethnic Relations i Ministry of Public Information*. I 1998 ble det etablert en interdepartemental kommisjon for beskyttelse av nasjonale minoriteter, sammen med en spesifikk underkomité som skulle håndtere saker knyttet til rombefolkningen i sammenheng med PHARE-programmet for forberedelse til EU-medlemskap. Resultatet av underkomiteens arbeid var et memorandum med tittelen *Strategic Framework for the Improvement of the Roma situation*, vedtatt av regjeringen i 2000. I 2001 ble det oppnådd enighet om den første offisielle strategien for forbedringen av rombefolkningens vilkår.⁹

På 2000-tallet ble det opprettet en rekke statlige institusjoner som så ble oppløst og nye ble etablert. I 2004 ble det opprettet en ny organisasjon kalt *National Agency for Roma* (NAR) med sterkere juridisk basis. NAR er et spesialorgan under Regjeringens generalsekretariat, og ledes av en statssekretær utnevnt av statsministeren. NAR har ansvar for implementering og oppfølging av strategien. En *Joint Committee for Implementing and Monitoring the Strategy* (JCIM), bestående av statssekretærene fra de departementene som har ansvar for implementering av strategien og ledere fra frivillige organisasjoner for romfolk, ble etablert for å sikre sammenheng mellom sektorene og støtte for strategien fra alle hold. *The Ministerial Commission for Roma* (MCR) i hvert departement har fått ansvar for gjennomføring av sektorbaserte strategier. Offisielt har institusjonen kontorer i alle utviklingsregioner i Romania, og håndterer offentlig politikk og partnerskapsprosjekter knyttet til romfolk og strategiens målsettinger.

Et videre skritt i etableringen av en sosialpolitikk rettet mot romfolk, besto i å slå sammen romspørsmål med tiltak for fattigdomsbekjempelse og sosial inkludering. Rom-minoriteten betraktes nå som en sårbar gruppe sammen med funksjonshemmede, kvinner, gatebarn, eldre og ungdommer som utskrives fra statlig omsorg når de har fylt atten år. I løpet av siste tiår har Romania vedtatt en rekke planer for sosial inkludering av fattige deriblant av rombefolkningen:

⁹ <http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/HOTARARI-DE-GUVERN/HG430-2001.pdf>

- National Anti-Poverty and Social Inclusion Promotion Plan (NAPSIPP).¹⁰
- Joint Social Inclusion Memorandum (JIM), som omhandler fattigdom og sosial ekskludering, og presenterer de viktigste policysakene for fremtidig oppfølging og gjennomgang.¹¹
- National Plan of Action for Social Inclusion 2006–2008, 2008–2010.
- Flere regjeringsprogrammer, slik som det siste for 2009–2012.

En kan slå fast at rumenske myndigheter, støttet av en rekke finansieringsordninger blant annet fra EU, har utarbeidet en rekke strategier, planer og tiltak for å inkludere rombefolkningen sosialt, økonomisk og kulturelt. Spørsmålet en kan stille seg er i hvilken grad disse strategiene har ført til tiltak som er blitt gjennomført og hva som er resultatet.

5.9 Evaluering av strategier og prosjekter

Den første nasjonale strategien for rombefolkningen, utviklet i 2001, er blitt evaluert som god i den forstand at den etablerte formelle rom-baserte representasjonsorganer og utdannet formidlere på lokalt administrasjonsnivå, i tillegg til prosjekter, partnerskap og ulike arrangementer med lokale organisasjoner. I en spesifikk evaluering utført av EDRC¹² ble, imidlertid, strategien kritisert for forhold som: Dårlig implementering og mangel på konsensus på sentralt nivå, fulgt av etablering av statlige strukturer som bare finnes på papiret, falsk formell representasjon av rom i ulike sentrale beslutningsmyndigheter, og mangel på interesse og handling i implementeringen av strategien på lokalt nivå. Evalueringen påviste også mangel på ressurspersoner som kan håndtere problemer som er spesifikke for rombefolkningen. Rapporten nevner også at regjeringen foretrekker å samarbeide med noen få frivillige rom-organisasjoner, og at denne diskrimineringen bryter med prinsippene for strategien.

¹⁰ [http://www.lege-online.ro/lr-HOTARARE-829-2002-\(38318\).html](http://www.lege-online.ro/lr-HOTARARE-829-2002-(38318).html)

¹¹ http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/jim_ro_en.pdf

¹² EDRC “O necesara schimbare de strategie. Raportul privind stadiul de aplicare a Strategiei guvernamentale de imbunatatire a situatiei romilor din Romania” 2004 <http://www.edrc.ro/docs/docs/provocdivers/033-058.pdf>

Den første nasjonale strategien ble også evaluert i 2005, da på oppdrag for EU-kommisjonens delegasjon til Romania¹³. Evalueringen nevner vanskeligheter med å få tilgang til data om rombefolkningens reelle situasjonen på lokalt nivå, og om de faktiske resultatene som regjeringen har oppnådd ved gjennomføringen av strategien. Den påpeker problemer knyttet til regjeringens åpenhet og offentlige høringsprosesser, noe som er til hinder for at rombefolkningens behov kommer frem på spesifikke policyområder. Evalueringen viser også inkonsistens i implementeringen på sentralt, regionalt og lokalt nivå. De fleste av evalueringene peker på at gjennomføringen av planer som blir pålagt «ovenfra» fører til byråkratiske problemer lokalt. Slike planer inneholder ofte for mange nye elementer til at de blir godtatt av en administrasjon som vanligvis motsetter seg endringer. I departementene har kommisjonene for romfolk heller ikke fungert slik det var beskrevet i strategiene. De produserer ingen resultater, og de har ikke retningslinjer eller klare ansvarsområder for hver sektor. De lokale myndighetene mener at detaljene i strategiene er uklare, og de har ikke tilstrekkelig øremerket finansiering eller spesialiserte ressurspersoner til å gjennomføre målsettingene i strategiene.

Nylig ble så *Strategy of the Romanian Government to Improve the Condition of Roma People (2001–2010)* revidert og videreført til *The Strategy of the Government of Romania for the Inclusion of Romanian Citizens Belonging to the Roma Minority for the Period 2012–2020*¹⁴. Strategien ble i utgangspunktet etablert i henhold til europeiske retningslinjer, slik som «EUs rammeverk for nasjonale strategier for inkludering av romfolk frem til 2020»¹⁵ og Europarådets uttalelser om rammeverket fra mai 2011. De nye retningslinjene erstatter de tidligere policydokumentene om romfolk som ble vedtatt i 2001 og revidert i 2006. Det statlige organet National Agency for Roma (NAR) er den offentlige institusjonen som er ansvarlig for gjennomføring av strategien. Dette organet tildeler midler til prosjekter forbundet med utdanning, helse,

¹³ Focus Consultancy «Assessment of the Roma Strategy Implementation Mechanism Evaluation Report», juli 2005. Prosjektet er støttet og finansiert av EU-kommisjonens delegasjon til Romania RO/PHARE 2003 SSTA 05

¹⁴ http://www.anr.gov.ro/docs/Strategie_EN.pdf, annex to government decision no 1221/2011

¹⁵ http://ec.europa.eu/justice/policies/discrimination/docs/com_2011_173_en.pdf

kultur og lokal utvikling, som i hovedsak blir gjennomført av frivillige organisasjoner, og i noen grad av lokale offentlige myndigheter. Den nye strategien definerer en rekke målsettinger for inkludering av rombefolkningen, med detaljerte planer for hvordan de skal gjennomføres og med spesifikke delmål. Se vedlegg 3.

Selv om gjennomføringen av strategien nettopp har startet, har tiltakene allerede blitt møtt med mye kritikk. Rapporten *Civil Society Monitoring on the Implementation of the National Roma Integration Strategy and Decade Action Plan in 2012 in Romania*, er svært kritisk: Den nasjonale strategien for inkludering av rombefolkningen ble laget under tidspress av EUs frister, og var ikke tilstrekkelig fokusert på overholdelse av minimumsstandarder for formulering av policy, helt uten effektiv evaluering av tidligere praksis og ingen relevant utgangssituasjon eller mål som skulle oppnås. Videre har statlige institusjoner ikke innhentet systematiske data om rombefolkningens situasjon i Romania, verken kvantitative eller kvalitative, og den datainnsamlingen som foretas av offentlige institusjoner, med unntak av folketellingen, tar som oftest ikke hensyn til etnisitet, med henvisning til at dette vil være i strid med personvernlovgivningen.¹⁶

Rapporten retter også kritikk mot mangel på hensiktsmessig høring av strategien, som betegnes som et produkt basert på EUs tidsfrister, og inkonsistent budsjettering. Det ble også pekt på at strategien ikke har oppnådd særlig mange resultater så langt.

Et annet dokument som anses som viktig, er *Decade of Roma Inclusion 2005–2015*¹⁷, en politisk forpliktelse som ble inngått på internasjonalt nivå i 2003 av åtte land i Sentral- og Sørøst-Europa. Det fokuserer på å minske ulikhetene mellom romfolk og ikke-romfolk innenfor et begrenset antall viktige sektorer. Dette initiativet (som er støttet av OSI, Verdensbanken, UNDP, OSCE og Europarådet) bringer sammen representanter fra de deltakende landene med betydelige romminoriteter, som er i ferd med å etablere nasjonale

¹⁶ Resource Center for Roma Communities Foundation (lead organisation) Soros Foundation Romania Civil Society Development Foundation Roma Center for Health Policies – SASTIPEN “Civil Society Monitoring on the Implementation of the National Roma Integration Strategy and Decade Action Plan in 2012 in Romania” published by Decade of Roma Inclusion Secretariat Foundation 2013.

¹⁷ http://www.anr.gov.ro/docs/programe/Decade_Bud.pdf

målsettinger og indikatorer på fire områder; utdanning, sysselsetting, diskriminering med helse og bolig, likestilling og inntektsfattigdom som overordnede saker.

5.10 Utdanning

Generelt har rombefolkningen et mye lavere utdanningsnivå enn de andre etniske gruppene i Romania, og forskere har kartlagt et sett av forhold som påvirker både adgangen til utdanning og skoleresultater. Det finnes utfordringer forbundet med utdanning i befolkningen generelt, men de faktorene som påvirker utdanningsnivået blant rombefolkningen er av en svært spesifikk karakter og handler om diskriminering, segregering, mangel på likeverdige utdanningsmuligheter, generell fattigdom og frafall fra skolen.

Offentlig politikk over de siste to tiår er stort sett blitt til innenfor rammen av Romanias EU-medlemskap, og har tatt sikte på å arbeide for at barn fra rombefolkningen skal få utdanning. Når vi ser på resultatene er det imidlertid lang vei å gå, og nivået på den grunnleggende utdanningen som er oppnådd er lav, noe som også gjelder alfabetiseringsgrad. En UNICEF-studie fra 2011 utført på basis av et landsomfattende utvalg, viste at ved seksårsalder er andelen barn fra rombefolkningen som går på skole fem ganger lavere enn det nasjonale gjennomsnittet.¹⁸ To av tre barn fra rombefolkningen går ikke på skole, for det meste på grunn av økonomiske begrensninger.¹⁹

Mer enn 80 prosent av foreldrene i rombefolkningen sier at de ønsker at barna skal få utdanning minst på ungdomsskolenivå, men det er bare rundt 25 prosent av rom-elevne som faktisk gjennomfører åttendeklasse²⁰. Bare

¹⁸ UNICEF Romania “Roma School Participation, Non-Attendance and Discrimination in Romania”, 2011

¹⁹ Tarnovschi, D. (coord.) (2012) Situația romilor în România, 2011. Între incluziune socială și migrație. Raport de țară, proiect “EU INCLUSIVE – transfer de date și experiențe privind integrarea pe piața muncii a romilor între România, Bulgaria, Italia și Spania” POSDRU/ 98/6.4/S/63841, Done by Soros Foundation Romania <http://www.soros.ro/ro/publicatii.php#>

²⁰ Banca Mondială și Comisia Europeană 2012 “Reducing vulnerability and promoting the self-employment for Roma in Eastern Europe through financial inclusion”

17 prosent av alle barn med rom-bakgrunn fullfører yrkesrettet eller allmennfaglig videregående eller høyere utdanning.²¹ Frafall og manglende oppmelding til skolen skjer hovedsakelig av økonomiske grunner.²² Byråkrati er også en av hindringene for registrering av rom-barn i barnehager og skoler. For befolkningen generelt, som har nødvendig dokumentasjon, representerer disse byråkratiske prosedyrene ikke spesielle problemer, men for en del romfamilier som ikke registrerer barna sine offisielt når de blir født, kan de byråkratiske prosedyrene brukes av skolemyndighetene til å velge ut og avvise rom-barn med henvisning til regelverket. For å få barn innskrevet på skolen må det fremlegges en rekke dokumentasjonspapirer, blant annet på at barnet har gått i barnehage. For rom-foreldre kan det være svært vanskelig å få tak i slike papirer, og ofte gir de opp å bli registrert i utdanningssystemet.

Skolen er en av de institusjonene der diskrimineringen er sterkest, og den er kjennetegnet av bevisst segregering. En av seks rom-foreldre begrunner barnas fravær fra skolen med henvisning til etnisk diskriminering.²³ Segregeringen i Romania er en fortsettelse av gamle tradisjoner og vedvarende historiske holdninger til rombefolkningen. Det finnes ingen juridiske hindringer som på noen måte står i veien for registrering av rom-barn, men i praksis eksisterer det et kompleks av holdninger, økonomi og byråkratiske prosedyrer som demotiverer rom-foreldre fra å registrere sine barn.

De rom-barna som går på skolen blir vanligvis undervist i atskilte klasserom/bygninger eller skoler, ikke bare i de timene der de undervises i romani, dvs. morsmålet. Denne diskrimineringen kommer både fra lærere og skoleledere, men også fra foreldre i majoritetsbefolkningen. Rombefolkningen har tidligere blitt rådet til å registrere barna i atskilte skoler, vanligvis lokalisert

²¹ Tarnovschi, D. (coord.) (2012) Situația romilor în România, 2011. Între incluziune socială și migrație. Raport de țară, proiect “EU INCLUSIVE – transfer de date și experiențe privind integrarea pe piața muncii a romilor între România, Bulgaria, Italia și Spania” POSDRU/ 98/6.4/S/63841, Done by Soros Foundation Romania <http://www.soros.ro/ro/publicatii.php#>

²² UNICEF Romania “Roma School Participation, Non-Attendance and Discrimination in Romania”, 2011

²³ United Nations Economic and Social Council (2012) Draft country programme document Romania http://www.unicef.org/about/execboard/files/2012-PL6_Romania_CPD-ODS-English.pdf

nær rombefolkningens bosettinger og rom-barn har blitt flyttet til egne romklasser av skoleledere som har vært engstelige for å miste støtte fra foreldre i majoritetsbefolkningen. Atskilte rom-klasser har også vært ønsket av enkelte svært tradisjonelt innstilte rom-foreldre som ikke har villet at barna skulle miste sine tradisjoner ved å omgås med andre barn. En rapport som omhandler likeverdig tilgang til utdanning for romfolk, utført av Open Society Institute i 2005 og utviklet innenfor OSI's Roma Participation Programme (RPP), viser at rom-barn også i dag er overrepresentert i spesialinstitusjoner for barn med spesielle vansker. Når rom-foreldre foretrekker slike skoler, er det også fordi de tilbyr gratis mat og bosted på internat. Rom-barn blir ofte fremstilt som ute av stand til å tilpasse seg vanlige skoler og plasseres ofte i spesialskoler av sosiale, ikke nødvendigvis av medisinske, grunner.²⁴

Rom-foreldre mangler ofte et økonomisk grunnlag til å sende barna på skolen med nødvendige klær og utstyr. Til tross for at utdanning offisielt er gratis i Romania, må foreldre likevel kjøpe forskjellig utstyr til barna, som skolebøker, klær, mat (som må betales hver dag i barnehagene) og transport. Mangel på transport er hovedgrunnen til at barn i landdistrikter ikke blir oppmeldt til skolen. Disse utgiftene øker etter hvert som barna kommer opp på høyere utdanningstrinn og kan være vanskelige eller umulige å bære for en rom-familie, noe som fører til frafall fra skolen.

Det er en utbredt oppfatning at rombefolkningen ikke verdsetter utdanning av kulturelle grunner. Foreldre sies å forbinde skolen med frykt for assimilering med majoritetsbefolkningen, men også med tap av barnas deltagelse i husholdet ved at de går på skolen. En UNICEF-studie utfordrer denne oppfatningen:

Påstanden om foreldrenes ansvar, som ikke er basert på empiriske data, avleder oppmerksomheten fra de store problemene mange rom-samfunn står overfor (fattigdom, arbeidsløshet, uegnede

²⁴ "Equal Access to Quality Education for Roma" OSI/EU Monitoring and Advocacy Program, 2005.

levevilkår) og fra dysfunksjonene i utdanningssystemet (segregering, stadige utskiftninger blant lærerne i skoler med høy andel rom-elever), og legger hele ansvaret på rom-familiene.²⁵

Resultatet av disse faktorene er utdanning av lavere kvalitet, i klasser som for det meste består av rom-elever valgt ut etter testresultater. Disse problemene fører til en mangel på interesse for skolen, mangel på disiplin, marginalisering og selvmarginalisering, og utvikling av kriminalitet.

Jenter har større sannsynlighet for frafall, ikke nødvendigvis etter eget initiativ, men for eksempel fordi foreldrene ønsker at de gifter seg. Rom gifter seg ofte som mindreårige, dette er ikke lovlige ekteskap, men de anerkjennes av samfunnet når giftermålet legaliseres etter at paret er fylt 18 år. Tidlige barnefødsler er også vanlig.²⁶ Frafall fra grunnskolen fører til at rom-barn ikke får et offisielt vitnemål, som er et nødvendig dokument for å få begynne på videreutdanning og få seg en jobb på lovlig måte

Det har i mange år blitt arbeidet for etablering av nettverk av skoleinspektører for å styrke utdanning av rombefolkningen. Deriblant å innføre læreplaner i romanes, ansettelse av lærere i romanes, og overvåking av diskriminering med sikte på at rom-barn skal få en mulighet til å bli undervist på sitt morsmål. Det undervises i romanes i enkelte klasser, og det er et økende antall skoler som tilbyr denne muligheten. Et annet tiltak som tok sikte på å redusere fattigdom og gi bedre tilgang til skoleverket, var et program som ble startet i 2002 for å redusere fattigdom og styrke tilgangen til skoleverket, kalt «Mat til barnehager og skoler» som sørget for at skolebarn fikk et glass melk og et stykke brød daglig. Siden 2013 har rombefolkningen kunnet dra nytte av kvoteordninger for videregående og høyere utdanning, med rundt 3000 plasser i videregående skoler og yrkesskoler, og 500 på universitetene for hvert år. Ved

²⁵ UNICEF Romania “Roma School Participation, Non-Attendance and Discrimination in Romania”, 2011

²⁶ Tarnovschi, D. (coord.) (2012) Situația romilor în România, 2011. Între incluziune socială și migrație. Raport de țară, proiect “EU INCLUSIVE – transfer de date și experiențe privind integrarea pe piața muncii a romilor între România, Bulgaria, Italia și Spania” POSDRU/ 98/6.4/S/63841, Done by Soros Foundation Romania <http://www.soros.ro/ro/publicatii.php#>

hjelp av nasjonal eller europeisk finansiering har regjeringen også etablert programmer for utdanning av lærere og tilretteleggere for rom-barn i skolen.

5.11 Helse

Helse er et kjernesporsmål for rombefolkningen. Flere studier utført av frivillige og statlige organisasjoner har vist at rombefolkningen blir utestengt fra helsesystemet både formelt og uformelt. Helsevesenet er blitt endret fra en universell til en bidragsbasert tilgang. For å få tilgang til offentlige helsetjenester må alle rumenske borgere kunne vise at de er medlemmer i forsikringsordningen og har betalt medlemsavgift. En betydelig andel av rombefolkningen er imidlertid uten helseforsikring, på grunn av manglende registreringspapirer, mangel på offisielle ansettelsesbevis og på økonomiske ressurser.

En studie utført av Redd Barna i en rekke rom-bosettinger rundt om i landet, viser at de vanligste helseproblemene omfatter åndedretts- og fordøyelsessykdommer, og en overhyppighet av tuberkulose, hovedsakelig forårsaket av rombefolkningens dårlige levekår. Den forventede levealderen er på 64–65 år, sammenlignet med 70 år blant majoritetsbefolkningen og barnedødeligheten er fire ganger høyere enn for den rumenske befolkningen²⁷. Mangel på innlagt vann, på rent drikkevann, strøm og oppvarming, sammen med trangboddhet, dårlig ernæring og mangel på grunnleggende kunnskaper om hygiene er de viktigste av disse forholdene.²⁸ Få familier har fått noe opplæring i familieplanlegging, eller de velger å holde seg til etablerte kulturelle praksiser der mange barn er normen.

Helsedepartementet har siden 2002 drevet et statlig program for rådgivere i hygiene. Rådgiverne etablerer dialog mellom medlemmer av rombefolkningen og helsepersonell, men gjennomfører også grunnleggende helse- og hygieneopplæring samt vaksinasjonskampanjer i lokalsamfunnene. En

²⁷ Resource Center for Roma Communities Foundation (lead organisation) Soros Foundation Romania Civil Society Development Foundation Roma Center for Health Policies – SASTIPEN “Civil Society Monitoring on the Implementation of the National Roma Integration Strategy and Decade Action Plan in 2012 in Romania” published by Decade of Roma Inclusion Secretariat Foundation 2013. p. 24.

²⁸ Salvati copii, “Copii Romi. Raport de cercetare”

http://salvaticopiii.ro/upload/p000600010001_raport_romi_complet.pdf

evaluering av programmet fra 2006²⁹ konkluderer med at helserådgiverne representerer det mest effektive opplæringstiltaket på lokalt plan, men den peker også på behovet for mer opplæring i formidling, og bedre infrastruktur, som permanente kontorer, kommunikasjonssystem, transportmuligheter og spesialutstyr for adkomst til de områdene der rombefolkningen bor.

5.12 Sysselsetting

De fleste data viser at sysselsettings- og kvalifikasjonsnivået i rombefolkningen ligger langt under det man finner i majoritetsbefolkningen. Konstant diskriminering og mangel på utdanning samt lav sysselsetting og produktivitet, er hovedproblemene. Rombefolkningen har en lav deltagelse i det formelle arbeidsmarkedet, men høy i den uformelle økonomien der det ikke finnes noen sosiale tjenester.³⁰

Flere studier viser at sysselsettingsraten for rombefolkningen ligger et sted mellom 30–40 prosent og den registrerte arbeidsløsheten på rundt 40 prosent.³¹ I henhold til offisielle data fra Romanias statistiske sentralbyrå er sysselsettingsraten for befolkningen som helhet på 58 prosent mens 7,7 prosent er arbeidsledige. En rapport fra Soros Foundation viser imidlertid at bare 15,4 prosent av de rom som ble intervjuet rapporterte å ha en lovlig jobb. Av disse hadde nesten halvparten (43,6 %) ingen formelle kvalifikasjoner. De arbeidet i jordbruket (60 %), i avfallshåndtering, treforedling og

²⁹ Centrul pentru Politici și Servicii de Sănătate, “Cercetare – evaluare a programului mediatorilor sanitari in comunitatile de romi in Romania” 2006.

³⁰ Ifølge aktivitetsrapporter fra ANOFM (den nasjonale arbeidsmarkedsmyndigheten) har antallet personer med rom-bakgrunn som deltar i yrkesrettede programmer organisert av ANOFM konstant avtatt i de senere år. Den samme rapporten viser at rombefolkningen generelt har reelle vanskeligheter med å få tilgang til arbeidsmarkedet. De kan finne midlertidige jobber, men i perioden med finanskrisen har det blitt færre slike midlertidige jobber.

³¹ Tarnovschi, D. (coord.) (2012) Situația romilor în România, 2011. Între incluziune socială și migrație. Raport de țară, proiect “EU INCLUSIVE – transfer de date și experiențe privind integrarea pe piața muncii a romilor între România, Bulgaria, Italia și Spania” POSDRU/ 98/6.4/S/63841, Done by Soros Foundation Romania <http://www.soros.ro/ro/publicatii.php#>

bygg/anlegg.³² De fleste rom arbeider i den uformelle økonomien, der de utnytter mulighetene for sesong- eller dagarbeid og i marginale nisjer der hele familien deltar i ofte utrygge og dårlig betalte aktiviteter.³³ For mange er den vanligste virksomheten innsamling av gjenvinnbare materialer fra avfall eller andre kilder. Andre aktiviteter som tradisjonelt er knyttet til rombefolkningen er produksjon av murstein, jernarbeid og kjeleflinking, småhandel, samling av planter, kunsthåndverk slik som kurvfletting, spådomskunst, folkemedisin og musikk.³⁴

En intervjubasert studie blant representanter for fylkesarbeidskontorene (AJOFM) viser at rombefolkningens ofte negative holdninger til spesielt innrettede sysselsettingsprogrammer kan forklares på flere måter:

De rom som allerede arbeider i den uformelle sektoren har liten motivasjon til å gå over i den formelle økonomien på den nasjonalt fastsatte minimumslønnen, det lave utdanningsnivået i rombefolkningen utelukker dem fra å delta i videreutdanning, og rombefolkningen har også dårlig tilgang til og liten interesse for disse programmene.

De spesielt innrettede opplærings- og jobbsøkningsprogrammene for rombefolkningen møter også noen helt bestemte problemer lokalt. Rom kan ikke bli ført inn i databasen hvis de ikke har identitetspapirer eller hvis de nekter å

³² Daniela Tarnovschi, Sorin Cace, Ana Maria Preoteasa, Cristina Tomescu, Simona Stanescu (coord.), *Legal și egal pe piața muncii pentru comunitățile de romi – Diagnoza factorilor care influențează nivelul de ocupare la populația de romi din România*, Fundația SOROS România, București, 2010.

³³ http://cparsd.presidency.ro/upload/CPARSD_raport_extins.pdf p. 44

³⁴ Research Institute for Quality of Life *Legal and equal on the labour market for the Roma communities. Diagnosis of the factors influencing the employment rate of the Roma population in Romania* s. 27-28 Prosjektet er delfinansiert av Social European Fund

la seg registrere. Denne motstanden uttrykker en mistillit til statlige programmer og myndigheter, mangel på informasjon eller mangel på interesse.³⁵

5.13 Boligforhold

Alle data fra folketellinger og annen forskning viser at rombefolkningen lever under ekstrem fattigdom og svært dårlige levekår som er til hinder for et anstendig liv, spesielt med henblikk på helse og utdanning. På grunn av segregering og flyttemønstre ligger de fleste av boligene i marginale områder. Rombefolkningen bor i hovedsak i familie- og slektsgrupper i utkanten av byene, i landsbyer som ble bygget spesielt for dem fra 70- til 90-tallet, eller i forlatte bygninger. I landdistriktene er boligene til rombefolkningen generelt av dårligere standard og bygd av dårligere materialer enn majoritetsbefolkningens, mens boligforholdene i urbane områder vanligvis er noe bedre. Hovedproblemet er de sanitære forholdene. Rom-husholdninger har ofte liten tilgang til ressurser som innlagt vann, toalett, strøm, gass og avløp.

Roma Inclusion Barometer for 2006 viste at mer enn en fjerdedel av romfamiliene i Romania ikke hadde skjøte eller leiekontrakt for den boligen de bodde i. Denne mangelen på dokumenter for boligen gjør at de ikke kan dra nytte av statlig støtte til boligformål. Det fører også til liten interesse for vedlikehold, siden de lett kan miste boligen.

TÂRGU CĂRBUNEȘTI – EN CASESTUDIE

I løpet av det siste tiår har byen Târgu Cărbunești i Gorj fylke, sammen med området rundt, blitt kjent som et område med høy mobilitet av rom og lignende minoriteter til flere land i Vest- og Nord-Europa. Târgu Cărbunești har store rombefolkninger og sies å være et viktig sentrum for rombefolkningens identitet. Ifølge den siste folketellingen fra 2011 hadde Târgu Cărbunești totalt 7 897 innbyggere, hvorav 574, eller 7,26 prosent, erklærte seg å tilhøre rom- eller lignende minoriteter. I Gorj-fylke som helhet erklærte 3 903 personer (2 %) seg å tilhøre rom- eller lignende minoriteter, og det

³⁵ Research Institute for Quality of Life Legal and equal on the labour market for the Roma communities. Diagnosis of the factors influencing the employment rate of the Roma population in Romania s. 27-28. Prosjektet er delfinansiert av Social European Fund.

finnes enkelte steder der det ble registrert større rom-befolkninger, som f.eks. Bălești (3,3 %), Bengești-Ciocadia (10,51 %), Bumbesti-Jiu (3,67 %), Polovragi (15,4 %), Scoarța (14,45 %), Țândăreni (9,42 %) og Târgu-Jiu (3,42 %).

En umiddelbar reaksjon på tilreisende rom i mange europeiske land har vært å kriminalisere tigging og hjemløshet. Mange land iverksatte også tiltak for å utvise dem eller gi insentiver for at de skulle vende tilbake til sine hjemland. I 2007 ble for eksempel 140 rom som drev med tigging i Paris betalt 300 euro hver og gitt en gratis flybillett til Timisoara (Romania).³⁶ I 2010 ble det i Helsinki (Finland) gjennomført et program for frivillig retur for en gruppe rom fra Târgu Cărbunești som bodde under svært elendige forhold. Lignende programmer er gjennomført i Italia, Frankrike og flere andre land. I tilfellet i Finland ble hver enkelt tilbudt 450 euro mot å returnere til Târgu Cărbunești.³⁷ Programmet omfattet også et besøk fra finske myndigheter for å kontrollere at mottakerne faktisk hadde returnert. Holdningen hos lokale myndigheter i Târgu Cărbunești kommer til uttrykk i denne uttalelsen fra ordfører Mazilu:

Jeg forstår at dette (rom migrasjon) ikke er en god ting. Men siden levekårene er som de er, har rombefolkningen funnet en mulighet til å arbeide lovlig i andre land. Sigøynere er ikke dårlige mennesker i den forstand at de driver med ulovligheter, de drar dit bare for å arbeide. Når de ikke finner arbeid, går de over til den skambelagte aktiviteten det er å tigge³⁸

Ordføreren tok også opp hvordan mobiliteten i rombefolkningen kan møtes ved å utvikle tiltak som kan integrere dem i vertslandene:

Etablering av læringsentre der rom kan lære det lokale språket, men også det å finne jobber som er tilpasset til dem ville være

³⁶ <http://www.gandul.info/stiri/140-de-tigani-cersetori-din-franta-s-au-lasat-expulzati-de-sarbatori-2305017>

³⁷ <http://www.hs.fi/english/article/Helsinki+offers+Roma+beggars+monetary+incentive+to+return+home/1135261933153>

³⁸ Avisartikkel: <http://www.impactingorj.com/social/targu-carbunesti-vizitat-de-presainternationala-2.html>

løsninger som kan hindre konflikter og de problemene rom er konfrontert med. Hvis slike løsninger ikke kan gjennomføres og rombefolkningen ikke vil samarbeide, foreslår jeg at de blir sendt ut av landet.³⁹

Den første offisielle rapportering om en mer stabil migrasjon av roma til Oslo stammer fra 2007, der Romanias president Traian Băsescu etter et besøk i Oslo erklærte at:

Jeg gjorde Romanias ambassadør til Norge oppmerksom på at jeg så noen rom med trekkspill i Oslo. Hvis dette fortsetter, kan utviklingen videre fra trekkspill bli ubehagelig for både oss og nordmennene. Jeg har bedt ambassadøren følge med på hva som skjer i Oslo.⁴⁰

I et intervju ett år senere erklærte Romanias ambassadør til Norge at:

Ambassaden er svært opptatt av temaet med rom som tigger i Norge. Det er et fenomen som har begynt å få et betydelig omfang.⁴¹

Etter ambassadørens oppfatning er tiggerne ofre for menneskehandel, og han mener at det effektive antallet rom som lever som tiggere utgjør mellom 100 og 200 personer. For å hankses med dette fenomenet ble det opprettet en egen stilling ved ambassaden som attaché for indre anliggender. Dette var et skritt med sikte på å sikre et effektivt samarbeid mellom politiske myndigheter i de to landene.

Mihai Negrea, som selv er rumener, arbeider i gatemagasinet Folk er Folk og kjenner godt til rumenske tiggere i Norge, uttaler følgende om grunnene til at folk reiser til Norge for å tigge:

Etter finanskrisen er Norge det eneste landet der man fortsatt kan leve av å tigge. Det var etter dette at de begynte å komme. Italia og Spania falt sammen. I Tyskland er det vanskeligere. Norge er det

³⁹ Ibid.

⁴⁰ <http://stirile.rol.ro/ambasadorul-romaniei-in-norvegia-cersetorii-romani-au-trecut-de-cercul-polar-145571.html>

⁴¹ Ibid.

eneste landet man kan komme til uten et rødt øre i lommen. Rumenske sigøynere kan vende seg til humanitære organisasjoner som Folk er Folk, som arbeider for rettighetene deres. Og så er det Frelsesarmeen, der de kan ta en dusj og få utdelt klær. Videre er det Evangeliesenteret som serverer gratis mat på tirsdager og torsdager, og der man til og med kan få utdelt mat på andre dager.⁴²

En representant for Folk er Folk besøkte også Târgu Cărbunești i januar, med det formål å utvikle et sosialt utviklingsprogram i stor skala med fokus på rom-befolkningen. Ifølge hans uttalelser tar organisasjonen sikte på å gi stipender til rom-elever, bygge sosialboliger og hjelpe til å forbedre offentlige sanitær-anlegg.

Et tilfelle som viser at tigging ikke alltid er en frivillig aktivitet, er rettsavgjørelse nr. 3472/95/2013. På begynnelsen av 2013 arresterte politiet i Gorj flere medlemmer av den såkalte Andronache-klanen med anklage om kriminell sammenslutning, menneskehandel og hvitvasking av penger. Kjennelse nr. 3472/95/2013 avsagt 25. mars i retten i Gorj avgjorde at medlemmer av klanen skulle straffes også for menneskehandel. Påtalemakten kunne bevise at klanmedlemmene hadde hatt inntekter på 150 000 euro fra rekruttering av kvinner til prostitusjon og tigging.

Ifølge rettens saksregister har det over de siste fem år vært en rekke saker som har falt inn under lovgivningen mot menneskehandel (Lov nr. 678/2001, § 12), men de aller fleste dreier seg om yngre eller mindreårige kvinner, der formålet er tvungen prostitusjon. Enkelte saker omfatter også anklager om andre former for utnyttning, inkludert tigging. I perioden 2007 til 2010 var Italia den viktigste destinasjonen for menneskehandel, men i perioden etter dette har det geografiske området blitt utvidet og flyttet seg nordover.

⁴² http://adevarul.ro/international/europa/foto-cersetorii-romani-fac-proteste-anti-discriminare-norvegia-1_5181a33f053c7dd83f66684a/index.html

6 Utenlandske personer som tigger – situasjonen i Norge slik tiggerne selv forteller

6.1 Om kartleggingen

Dette er en kartlegging, ikke en vurdering av situasjonen til utenlandske personer som tigger. Vi har valgt å intervju tiggerne slik at de selv kan beskrive situasjonen sin, for så å sammenligne deres beskrivelser med hjelpeapparatets. Personer som tigger på offentlige steder er svært utsatt for trakassering og diskriminering, noe som forsterkes av at de ikke snakker språket eller kjenner samfunnet. De kjenner ikke lovene eller rettighetene de har, de kan ikke vurdere de reaksjonene de får og de har ingen midler å forsvare seg med bortsett fra å ha kjente i nærheten som kan hjelpe dem i en krisesituasjon. En forespørsel om intervju innebærer følgelig stor usikkerhet: hva er hensikten med intervjuet? Hvem er intervjueren? Vil vedkommende meg vel, eller vondt? Hva forventes at jeg sier? Resultatet er at de fleste nok sier det de mener vi forventer å høre og underkommuniserer problemer fordi det muligens kan føre til større problemer. Når de tilbys 100 kr står de overfor et dilemma som de fleste løser ved å ta imot pengene og gi ganske nøytrale svar, men mange vil helst intervjues to og to. Vi kan konkludere med at intervjusvarene bare forteller oss hva informantene sier, vi vet ikke hva de opplever og tenker. For å utfylle bildet, og for å få et blick utenfra på deres situasjon, har vi også intervjuet offentlig ansatte i sentrale tjenester og representanter for private hjelpetiltak. De intervjuene skal vi presentere i neste kapittel.

6.2 Intervju med en utenlandsk person som tigger: 56 år gammel mann fra Tîrgu Jiu

For å gi et helhetsbilde av livssituasjonen til de som tigger på gata har vi gjengitt ett intervju i sin helhet. Intervjuet ble gjort på en uterestaurant i Bergen sentrum i mars – etter lange og innstendige overtalelser av restaurantpersonalet som hadde dårlige erfaringer med «rumenerne», fikk vi slippe inn. Han er en eldre mann, 56 år, med grått hår og velpleiet grått skjegg og bart. Han er vennlig, humoristisk og har mye på hjertet.

Vi begynte intervjuet med på spørre hvorfor han reiste til Norge.

Av fattigdom, det er ikke arbeid i Romania!!

Jeg bemerker at det offisielt er sju prosent arbeidsledighet i Romania.

Hvis rumenere leter i søpla - da er det ikke sju prosent arbeidsløshet. Vi sulter hvis vi blir sendt ut av Norge. Arbeidsplasser er det viktigste, særlig for ungdommen uansett om man er rumener eller sigøyner.

Han kommer fra en liten landsby i nærheten av Tîrgu Jiu og har aldri gått på skole. Han ble foreldreløs som fem-åring og vokste opp sammen med broren sin. Han er gift og kona er her (hun sitter tvers over gaten). Han har arbeidet siden han var 16 år i bygningsbransjen og 5–6 år i en tobakksfabrikk, i et slakteri og i en malingfabrikk. Nå er det 13–14 år siden han mistet jobben og etter det har han solgt småting sammen med kona – de har mange barn uten jobb og det er vanskelig. Han har vært i Oslo i tre måneder – han kom først til Oslo for tre år siden – men i sommer kom han til Bergen – så hentet han kona.

I Bergen er det folk som er bra – ettersom jeg er en skikkelig mann. I Oslo er det mange skurker og da er ikke folk villige til å gi penger – det forstår jeg. Alle som ser tiggere tror at de også driver med kriminalitet, men jeg og kona er skikkelige.

Han sier han ikke er interessert i hva andre driver med – politiet vet at han ikke gjør noe galt, han forteller at han går utenfor diskoteker om kveldene og alle liker ham – ungdommene danser med ham.

Jeg skulle ønske jeg hadde tolk som nå, så skulle jeg fortalt ...

Han forteller at han har tre brødre som han kom hit sammen med, men den ene reiste videre til Portugal og den eldste dro hjem.

I Portugal er det sigøynere som kontrollerer arbeidet – det er heldigvis ikke kommet hit enda.

Han arbeidet tre dager i sommer og fikk 800 kr pr. dag, men forteller at han ble lurt av broren – det var en jobb han fikk gjennom ham – maling og steinlegging – svart. Men han sluttet fordi han ble lurt.

De har sovet litt på «15kronern» (Kirkens Bymisjon og Røde Kors sitt nattherberge for fattige tilreisende) – der får de vasket seg – så bodde de tre måneder i et nedlagt hus – de har også brukt Robin Hood-huset – (Frivillig info-senter og cafe) for fattige, kafeen og gratis klær.

Jeg har ikke lett etter jobb – det er så vanskelig, mange jobber gratis bare for å få mat. For å jobbe må du ha tolk, jeg ønsker meg jobb i bygningsbransjen men hvordan kan jeg det uten språk?

Han forteller at han har magesår men liker å jobbe – vil jobbe – men trenger medisiner. Han sier at han har snakket med noen om å få sendt medisiner fra Romania – dattera til broren kommer snart med dem.

I Romania bor han med kona og fem barn – en er død – og fire barnebarn. Han forteller opprørt om problemer med huset de bor i Romania. Det er bare et eldgammelt plankeskur, men han har kjøpt det og barna hans er vokst opp der, men nå vil noen ta det fra ham. Det er de som arvet eiendommen etter revolusjonen – de hadde kontrakt – men han hadde en muntlig avtale om kjøpet som rumenerne bestrider – men det er slekta hans som vil ha huset. Han har betalt en advokat. Slektningene utnytter dem forteller han – det er noe lureri – men han er redd for å bli kastet ut.

Jeg ønsker meg et sted å bo – hvis dere så huset mitt... hvis det blåser går det overende – det er så gammelt at det ikke har grunnmur – men slektningene vil ha det tilbake. Så ønsker jeg meg sunnhet – men det er nok sykdommene som kommer – noen fødes noen dør – livet går videre. Jeg ønsker ikke å sitte her og tigge, jeg ønsker å være hjemme med barna – men jeg er for ung for pensjon – og for gammel for jobb – under Ceaușescu var det 55 år – nå er det 65. Under Ceaușescu hadde pengene verdi, vi hadde jobb, barnetrygd – nå når barna ikke går på skole trekker de barnetrygden.

Så forteller han at den ene dattera hans stakk av så han og kona måtte ta over barnebarna på åtte og ti år – de yngste barnebarna.

I det følgende presenterer vi sammendragene av samtalene våre med personer som tigger.

6.3 Hvorfor og hvordan er de kommet?

Når vi spør hvorfor de er kommet til Norge, ser de fleste litt oppgitt ut og sier at det selvfølgelig er på grunn av fattigdom. De fleste forteller videre om barn som er syke, om strømregninger som er blitt altfor dyre, at de ikke har råd til pene klær til barna og at de vil at barna skal ha et bedre liv enn de har hatt. Som den eldre mannen sier i intervjuet over: Når rumenerne (ikke- sigøynere) leter i søpla etter mat, da er det ikke sju prosent arbeidsledighet (det offisielle arbeidsledighetstallet). En kvinne på 75 år, som først ikke vil snakke med oss, sier så:

Fattig, fattig hvorfor skal man reise fra sitt land hvis man ikke er fattig, vi bor på ett rom.

Mange forteller om forhold der familier på ti disponerer ett rom.

Slike svar er normen. Det er også flere kvinner som forteller at de er blitt forlatt eller skilt fra sine menn og ikke har noe å leve av i Romania. Mangelen på arbeid, men også på muligheter i hjemlandet, går også igjen i alle svarene. Mange, både menn og kvinner, sier også at de er kommet hit for finne jobb ettersom de har jobbet i landbruket i Italia, Spania og Portugal, Hellas og én i England. Et ektepar som understreket at de ikke tigger, men spiller og synger, fortalte at de hadde vært i Spania og Finland og «underholdt» og at de reiser med tog og buss og spiller over hele Østlandsområdet.

Vi spør om de skylder penger og at det derfor de reiser, noen forteller at de har lån i det såkalte kamatar-markedet, et privat lånemarked med skyhøye renter som opererer ulovlig. Men en kvinne forteller at hun får låne penger til reisen av snille naboer uansett om de er rom eller ikke, eller av slektninger, uten renter, som hun så betaler tilbake når hun kommer hjem.

De aller fleste er kommet med minibusser eller rutebuss og alle oppgir omtrent samme pris for reisen: 1200 kr en vei. Det ser stort sett ut til å være rumenere som kjører, ofte noen de kjenner fra hjemstedet. Noen er kommet med venner eller slektninger i privatbil. Mange har kommet til Norge i årevis, og reiser hjem fra et par ganger i året til annenhver måned. Det er ingen som

oppgir at de reiser til andre land enn Norge nå. Når vi spør om de har vært i Danmark eller Sverige, sier de at de nå bare kommer til Norge. Vi spør dem hvorfor og de svarer bare at det er bedre i Norge.

Et annet spørsmål som har vært reist, er hvem som tar beslutningen om å reise. Alle sier de tok den selv, ofte sammen med kona eller mannen, noen sier de ble enige i familien om at noen måtte reise, mens enkelte svarte at alle andre dro «så da dro vi også». Vi har ikke avdekket noen tilfeller av at andre utenfor familien har presset eller organisert reisen.

6.4 Hvor kommer de fra?

De aller fleste i vårt materiale kommer fra et område i Karpatene som kalles Gorj med storbyen Târgu Jiu. Det ser ut som gruppene fra dette området har vært dominerende i 2013 og 2014. De fleste kommer fra de utallige landsbyene som ligger i dette området, noen også fra byen Târgu Jiu. Dette er et tidligere industriområde, med vekt på gruvedrift.

Selv om folk fra ett område ofte dominerer bildet, er det er alltid noen individer eller mindre grupper også fra andre steder i Romania. Noen nykommere fra andre deler av Romania forteller at det er vanskelig å få tilgang til gode tiggerplasser og til hjelpetiltakene, slik som overnattingen på Røde Kors fordi det er monopolisert av den store gruppen fra Gorj-området.

Dette er sirkulær migrasjon, noen er i Norge opp til et halvt eller ett år av gangen, mens andre reiser hjem annenhver måned. Alle har imidlertid mesteparten av familien sin i hjemlandet eller et annet europeisk land.

6.5 Alene eller sammen med mange?

De aller fleste vi har intervjuet er kommet sammen med familiemedlemmer, naboer eller venner. Flere oppgir først at de er kommet alene, men så viser det seg i løpet av samtalen at en nevø, fetter, kusine eller svigerdatter også er her. Vi regner med at mange tenker det høres mistenkelig ut at de kommer flere ettersom historier om kriminelle bander verserer i de fleste land. Det betyr imidlertid ikke at de ikke kan tilhøre en gruppe som begår kriminalitet, men det vil ikke avdekkes gjennom intervju. Det ser ut som de fleste kommer i familiegrupper bestående av ektepar, ofte med døtre eller sønner og deres ektefeller. Unge barn er igjen hjemme. Som allerede nevnt, kommer flertallet

nå fra samme område i Romania, Gorj. De forklarer at noen er i familie og slekt, andre bare kjenner hverandre, men bor i forskjellige landsbyer. Ansatte ved Kirkens Bymisjons akutt-overnatting i Oslo forteller at *roma romanisat* fra Gorj og rom fra andre deler av Romania som Buzeu og Bacau, konkurrerer om status og vurderer hverandre som mer eller mindre modernisert eller «ekte» etter forskjellige kriterier. Vi kjenner ikke til åpne konflikter mellom disse gruppene, men noen intervju tyder på at Gorj-rumenerne monopoliserer tiggerplasser og tiltak.

En av forestillingene som har versert i media, er at denne migrasjonen er organisert. Påstanden blir ikke spesifisert, men bilder av et slags velsmurt maskineri som forsyner Norge med tiggere ved å frakte dem frem og tilbake og som fordeler tiggerplasser i Norge, dukker lett opp i bevisstheten. En såpass omfattende mobilitet som den frem og tilbake mellom Norge og Romania, krever selvfølgelig en viss organisering. Det meste ser ut til å foregå ved minibusser som eies og kjøres av rumenere. Noen kommer i biler de har leiet og kjører selv, noen har egne biler og noen kommer med rutebusser. Men de fleste er i Norge som deler av familiegrupper og organiserer seg selv her. Det er ganske sikkert også grupper som kommer som del av «reiseselskap» organisert av andre og som muligens også får oppholdet her organisert. I Norge sørger det frivillige apparatet for organisering av oppholdet gjennom akuttovernattinger, matutdelinger, helsehjelp osv. Sist, men ikke minst, tyder rettsaker i Norge og i Romania de siste årene på at det forekommer organisert virksomhet som menneskehandel også for tiggere. Dette er imidlertid svært vanskelig å avdekke fordi begge parter ofte har et visst utbytte av «samarbeidet» eller ofrene er redde for represalier.

6.6 Familier, enslige, ungdom, gamle

De fleste vi har intervjuet er i 50-årene og det ser generelt ut til at det er mest eldre folk som tigger, mest kvinner, men også en del eldre menn. Alle forteller at de har barn, og oftest også barnebarn, hjemme. Ofte er det slik at eldre søsken passer de yngre eller yngre barn bor med en bestemor og av og til en bestefar. I disse familiegruppene ser det ut til at den eldre generasjonen og noen yngre kvinner tigger, mens de yngre mennene ikke tigger. Vi vet ikke hvor de er eller hva de gjør.

I Romania bor som sagt disse slektningene stort sett sammen og reiser sammen, også ofte med folk fra nettverket utenfor den nærmeste familien. Mange av de vi har intervjuet oppgir at de bor i landsbyer eller bydeler der rumenere (ikke-rom) og rom bor om hverandre. Noen oppgir at de er her med en rumensk nabo. Noen få oppgir at de bor i segregerte boligområder eller områder atskilt geografisk fra ikke-rom rumenere.

Enkelte har fortalt at familien mister barnetrygden i Romania når moren reiser ut, det kan forklare at det er forholdsvis få unge kvinner som tigger. Andre benekter dette. Vi tenker oss at dette vil variere fra kommune til kommune i Romania.

6.7 Arbeid og utdanning

De fleste som sitter og tigger understreker at de har arbeidet tidligere enten i Romania eller i andre land i Europa og at de først og fremst ønsker seg arbeid. Det er i hovedsak de som kaller seg *roma romanisat* som sier de har gått på skole. Skolegangen varierer fra 3–4 års grunnskole til videregående og yrkesutdanning. Mange har også hatt lønnsarbeid, i all hovedsak på fabrikker under Ceaușescu da lønnsarbeid var pålagt, men mange også i Italia, Portugal og Spania der det i all hovedsak har vært innhøstning og annet jordbruksarbeid som har vært tilgjengelig. En del forteller at de har arbeidet med *caramida*, det vil si at de har tjent penger på å lage murstein for hånd av leire, et vanlig arbeid for mange sigøynerbefolkninger i Romania tidligere. Det siste er sjelden, men bare at det forekommer er interessant. En mann på 39 år som kaller seg etnisk rumener, forteller at han arbeidet 19 år som gruvearbeider, men at gruen ble nedlagt for tre år siden. Han og kona har siden arbeidet med innhøsting i Syd-Europa til det tok slutt. Nå tigger begge på gata i Norge.

Flere menn kan fortelle at de har hatt kortvarig svart arbeid i Norge, stort sett for rumenere, men også for nordmenn. De er da blitt kontaktet av «arbeidsgiver» på det steder der mange rumenske tilreisende samles.

6.8 Fordeling av tiggerplasser

De gode plassene å sitte ser ut til å tilhøre dem som har vært her lengst eller kom først, dette er et prinsipp som ser ut til å bli respektert. Når en familie eller person reiser hjem kan hun få en annen i nettverket sitt til å passe plassen.

Vi vet ikke om det er mye konflikter om tiggerplasser, men vi har hørt rykter om at noen må betale for en god tiggerplass til «eieren». Som vi har beskrevet tidligere, ser det ut til at nykommere får de dårligste tiggerplassene eller altså må betale. Det har også vært konflikter om tiggerplasser med norske tiggere og selgere av gatemagasinet =Oslo. Det har versert rykter om at enkelte, spesielt om «serberen», som det sies har hatt kontroll på noen plasser der bare kvinner som bodde hos ham hadde rett til å sitte.

6.9 Har de vært andre steder?

18 av våre informanter – menn og kvinner – oppgir å ha arbeidet i andre land, først og fremst som sesongarbeidere og i industrien. Felles for alle stedene de har vært er at arbeidet var dårlig betalt og at det tok slutt, oftest for noen år siden. Det er altså folk som har en migrasjonshistorie. Tross kulden, de kummerlige forholdene her og språkproblemer, sier de fleste at de liker seg best i Norge fordi folk er «gode og skikkelige» og fordi det er penger å tjene. Flere forteller imidlertid at de fikk hus å sove i både i Spania og Italia når de var sesongarbeidere der. En mann på 56 år forteller at han en gang ble tatt til England av det han kaller menneskesmuglere – han ble lovet arbeid og det fikk han, men smuglerne tok alle pengene han tjente. Etter en stund var det en sjåfør som kjørte mellom Romania og England som syntes synd på ham og tok han med gratis tilbake til Romania. Han gikk til politiet i England, men de sa han måtte gå til ambassaden og der kom han ingen vei. Dette er den eneste fortellingen vi har fått om menneskehandel eller bakmenn, men det betyr ikke at det ikke kan være flere.

6.10 Hva gjør de, hva lever de av i Norge?

Vi har som sagt i all hovedsak intervjuet folk som tigger, med unntak av et ektepar som synger og spiller og en «etnisk rumener» som spiller trekkspill. Musikantene er opptatt av at de ikke er tiggere, de er musikere. Flere av dem vi har snakket uformelt med på gata og som spiller, forteller at de er eller har vært profesjonelle musikere i Romania, det vil si at de ble hyret inn til bryllup og fester eller på barer. Men, som den rumenske trekkspilleren vi intervjuet bemerket tørt: I dag tjener du penger til en pakke røyk for å spille et par timer på bar.

Blant mange ektepar tigger kona, mens mannen spiller eller selger magasiner. Flere forteller også at de samler flasker. Flaskesamling er imidlertid ikke lukrativt på vinteren, som en kvinne påpekte, ettersom folk ikke drikker så mye da. Det ser altså ut til at de fleste av våre informanter baserer seg på en kombinasjon av flaskesamling, magasinsalg, gatetigging og andre muligheter som byr seg. Ettersom «alle» har familiemedlemmer eller slektninger her, kan man regne med at de også lever av deres inntekter. Når vi spør hva de lever av i Romania, svarer nesten alle at de baserer seg på sesongarbeid og småjobber her og der, små-salg av f.eks. solsikkefrø på markedene eller de tigger fra dør til dør. De understreket at den sosialhjelpen og barnetrygden de får ikke er til å leve av. Mange kvinner som selger magasiner tigger samtidig eller innimellom. Flere forteller at de går utenfor restauranter om kvelden og tigger der. Vi vet at enkelte er statuer i utkledning, men tigging ser imidlertid ut til å være hovedinntektskilden for de fleste.

Det er mange spekulasjoner om kriminalitet, og det er hevet over tvil at det foregår en del vinningskriminalitet blant utenlandske personer som tigger eller blant de som er her sammen med dem. Flere av våre informanter forteller at de ønsker at de som begår kriminalitet blir tatt, så det ikke går utover de ærlige. Ingen av våre informanter sier de har hatt noe å gjøre med politiet. Det er selvfølgelig svært vanskelig å vurdere i hvilken grad personer som tigger er direkte involvert i kriminalitet, men intervju med politimestere i de største byene tyder på at det informantene selv sier stemmer: noen stjeler og andre stjeler ikke.

6.11 Boforhold, mat og helse

Alle informantene i Oslo fra Gorj-området sier at de overnatter på «15kronern» som de kaller Røde Kors og Bymisjonens akuttovernatting til bostedsløse EØS-borgere. Ettersom det ikke er nok senger til alle, er det etablert et system der man må «trekke lapp» for å få seng, dette går under betegnelsen «tombola» blant tiggerne. Får de ikke det må de finne en butikkåpning, en nedrivningsgård eller de legger seg under en bro eller på Oslo S inntil de blir jaget av Securitas. Både i Bergen og i Oslo intervjuet vi familier som sover i bilen. I Bergen gjaldt det en bestemor på 75, hennes to sønnesønner og deres koner.

I Oslo sier nesten alle vi intervjuet at de spiser på de kafeene som drives av frivillige organisasjoner. Andre forteller også om butikker der de kan få gratis mat som ikke blir solgt. To kvinner fortalte at de og familien sover i telt ved Skullerud. Der er det også en plass der det settes ut mat som ikke blir solgt fra en butikk – og den spiser de. Disse forteller at de ikke bruker tilbudene fra organisasjonene, muligens fordi de ikke er fra Gorj. En mann hevder at de ikke kommer til, men blir holdt utenfor av «Târgu Jiu folkene».

Informantene i Bergen sover delvis på «15kronern», noen sier de sover i kondemnerte hus og en familie forteller at de sover i bilen.

I Trondheim sover noen informanter på Frelsesarmeens akuttovernatting, men den er bare åpen for ti personer og bare når temperaturen blir lav (opplevd kulde). I helgene sier mange at de sover i Åpen kirke, som er et tilbud fra Kirkens Bymisjon. Vår frues kirke er åpen alle dager på dagen med gratis cafe og fredag og lørdag er det åpent hele natten. Flere her forteller at de sover i telt på en overbygget scene bak kirken. Noen kvinner som er her med familiene sine, forteller at de sover i en buss som eies av en nordmann og som står på hans tomt. Han har installert vedovn så den er oppvarmet. Dette likner et tilbud som en Fredrikstad kunstner, Art Rangers, har hatt til en gruppe utenlandske tiggere i Fredrikstad. Musikanten vi intervjuet i Trondheim forteller at han kan tjene nok innimellom til at han har råd til å spise på restaurant. Ellers lager mange mat selv på engangsgriller der de bor.

I Tromsø er det ingen overnattingstilbud til denne gruppen. Stasjonssjefen fortalte imidlertid at de har sover under Kvaløybrua, men at de ble jaget derfra av kommunen og at de senere har slått seg ned på kommunalt område. Dette ble imidlertid ikke regnet som politisaker.

Det er mange og til dels store helseproblemer blant utenlandske personer som tigger. Dette forteller de om selv, og det bekreftes av helsetilbudene som registrerer nasjonalitet blant pasientene. Som EØS-borgere uten arbeidstilknypning – altså «turister» – har de bare tilgang til akutt helsehjelp gratis. Hva som regnes som akutt varierer og er ofte et definisjonsspørsmål. Kroniske sykdommer som astma og diabetes defineres ikke som akutte, og mange blir gående uten behandling. Mange er avhengige av medisiner og mange «venter på operasjon» som de også trenger penger for å få gjennomført. Kirkens Bymisjon driver et helsetilbud til papirløse migranter som er opprettet kun for

den gruppa. EØS-borgere defineres ikke som papirløse og helsesenteret tar imot et maksimum av fire EØS-borgere per åpen dag. De ønsker egentlig ikke å ta imot EØS-borgere men føler at det er vanskelig å avvise gruppa. Utenlandske personer som tigger sier de ikke har råd å betale for konsultasjonene ved legevakta, heller ikke for medisiner som de fått på resept.

Organisering av helsevesenet i Romania er ganske komplisert, men er basert på at man tegner helseforsikring. Alle våre informanter sier de mangler helseforsikring og de påstår at de må betale også for akuttbehandling i Romania. Dette kan vi ikke verifisere, men med den omfattende korrupsjonen i Romania kan man tenke seg at det er riktig.

6.12 «For at barna skal få en bedre fremtid»

Det har vært mye spekulasjon blant politikere og i pressen omkring bakmenn: at personer som tigger er i et slags slaveforhold til en bakmann som tar pengene de tjener. Politiet har avdekket enkelte forhold der en person er dømt for å ha organisert tigging og kriminalitet, uten at det er blitt bevist at «bakmannen» har beholdt pengene. En informant fortalte om et slikt opplegg i Trondheim «før», der en rumener hadde fått med seg en gruppe fra Romania og betalt reise og opphold til Norge mot at de delte 50/50 på inntektene, disse ble imidlertid dømt og sendt hjem. Ellers snakket ingen informanter om dette til oss.

Alle vi har snakket med sier de er i Norge for å tjene penger til familien i Romania. Mange klager over at de ikke får nok til å sende hjem, at det bare rekker til mat, mens andre forteller at de kan sende ca. 1000 kr hjem i måneden. Når vi spør hva pengene går til, er svarene ganske unisone; de går til livsnødvendigheter som å betale en stor strømregning, til mat, til å holde barna med ordentlige klær, til operasjoner som er dyrt i Romania for folk som ikke har helseforsikring, som ingen sier de har. Noen har også dyre lån som de må betale tilbake, som en ung kvinne sa:

Jeg måtte låne penger for å betale en strømregning, men så måtte jeg låne penger av en annen for å betale det første lånet og nå er jeg reist hit.

6.13 Om å være kvinne på gata

Vi har vært interessert i hvordan det oppleves å være kvinne under så kummerlige levetilstander, der en ikke får vasket seg, der en sitter ganske ubeskyttet på gata store deler av dagen og der en er borte fra barna sine store deler av året. Når vi har stilt dette spørsmålet, har kvinnene sett ganske uforstående på oss og vi har ofte måttet spesifisere spørsmålet: Er det noen spesielle problemer med å være kvinne på gata? Litt forbauset hoderysting er svaret, så legger noen til at de har fått noen forespørsler fra menn om sex, men ellers ser det ikke ut til at de opplever seg som spesielt utsatt. De sier at de føler seg trygge. Det er nok ikke mange kvinner som er her alene, alle vi har intervjuet har en mann, en sønn eller nevø i nærheten. I Norge er svært mange som tigger kvinner i 50-årene og er enten mødre og/eller bestemødre. Det betyr at alderen og posisjonen dere gir dem en viss beskyttelse. Blant rom i Romania, som blant befolkninger mange steder, er middelaldrende kvinner ansvarlige for den daglige økonomien til husholdet, mens menn ofte sørger for mer langsiktige økonomiske prosjektene (Zontini 2010; Markanen and Enache 2003). Rapporter fra andre land peker på at savnet etter barna er det største problemet for dem i utlandet (Ibid). Tiggerne er redde for barnevernet i Norge og det er en av hovedgrunnen til at de ikke tar med seg barna, men det innebærer en konstant bekymring for barnas situasjon i Romania når foreldrene er i Norge.

Politisaker og observasjoner tyder på at enkelte er involvert i bedragerisaker der løfter om prostitusjon inngår. Politiet i Bergen mente å kunne «bevise» at en kvinne var involvert i prostitusjon der, og det går noen rykter om «den eller den» i Oslo som prostituerer seg. Ingen av dem vi har intervjuet har imidlertid snakket om dette.

6.14 «En norsk dame jeg kjenner skal betale for operasjon»

Mange forteller at de har kontakt med nordmenn som hjelper dem. Enten ved at de jevnlig gir dem penger eller som en fortalte i Bergen: *En norsk dame jeg kjenner vil betale for nyreoperasjonen min i Romania*. Andre igjen bor som rumenerne i Fredrikstad og Trondheim i busser som er eiet av nordmenn. Kartlegging av de spontane private hjelpetiltakene, som vi vil presentere i neste kapittel, bekrefter informantenes historier: mange nordmenn og kvinner går langt i å hjelpe familier eller enkeltpersoner de er blitt kjent med, med jobb,

soveplasser, mat, klær og til og med betale for hus i Romania. En gruppe kvinner i Oslo har dannet en liten organisasjon som skal hjelpe en familie som tigger på gata økonomisk med å kjøpe tomt og bygge hus i hjemlandet. For mer utfyllende eksempler på slik kontakt se kapitel 9.

6.15 «Her er som i himmelrik, folk er så snille og skikkelige»

I vårt materiale er det få som sier at de opplever spesielle vanskeligheter i Norge; de fleste sier tvert imot at Norge er det beste landet å være i. Lovprisingene dominerer, men når vi spør om Securitas og politiet forteller enkelte at de blir plaget av politiet, mens andre sier at de må flytte seg for securitasvakter når de sitter utenfor butikker der de ikke får lov å sitte. Noen forteller at så fort de er kommet seg inn på Oslo S eller et eller annet sted for å varme seg litt, kommer det politi eller vakter og ber dem fjerne seg. En mann som sitter hele året utenfor en T-banestasjon, setter seg under et utspringende tak når det regner, men blir jaget ut i regnet så fort det kommer en Securitas-vakt.

En kvinne sier: *Når en sparker til koppen min, er det en annen som legger i penger.* Noen mener imidlertid at de burde ha samme rettigheter som «arabere og negerne her», som får sosialhjelp. Andre mener at de burde få arbeid. Nesten alle klager også over at de «får mye mindre penger enn før». Det er også flere som bemerker at «de narkomane» plager dem og jager dem fra plassene deres. *Folk var snille før, men nå er de blitt lei av tiggere og flere er ubehagelige, spytter i koppen og sparker den vekk og ber oss stikke.* En kvinne mener de må få skolegang i Norge for å lære seg språket og få arbeid her. Enkelte klager også på at Kirkens Bymisjon prioriterer noen på bekostning av andre, at arbeidet ikke er godt koordinert slik at noen aldri får soveplass. De få informantene vi har med egen bil, klager over at de ikke har noe sted å parkere gratis.

Men dette fortelles om som enkelthendelser, i hovedsak er den generelle fortellingen at folk flest er snille og respektfulle og at det er derfor de liker seg i Norge.

6.16 «Du kan ikke drømme med øynene åpne, men du kan ha håp, håpet er det siste som dør»

Vårt siste spørsmål har vært hvilke drømmer de har for fremtiden. En mann svarte slik vi har gjengitt i overskriften, mens de fleste oppgir at de ønsker å slippe å sitte på gata og tigge i Norge. De vil ha arbeid, et skikkelig hus og nok mat. Mange ønsker at barna skal få et bedre liv enn de har hatt. Et eget hus i hjemlandet står også høyt på lista over fremtidsdrømmer. Mange forteller om trangboddhet, eller falleferdige hus de ikke har råd til å reparere. En middelaldrende kvinne, 58, forteller at hun deler et lite hus med sin fraskilte mann som bor der med den nye kona si:

Jeg ønsker å kjøpe meg et lite hus og være i ro når jeg blir gammel, et lite hus til familien så jeg kan ta vare på barnebarna mine og gi dem en bedre fremtid – jeg ønsker å dyrke blomster og litt grønnsaker og ha noen dyr rundt huset.

En ung mann forteller at faren hans bor på landet og at hans drøm er å kjøpe geiter og drive en liten geitefarm der og selge melk og kjøtt som er bra betalt i Romania. Han spiller på gata og sier han tjener nok til at drømmen kan gå i oppfyllelse.

Generelt er det imidlertid helt alminnelige liv i Romania med barn og familie de aller fleste drømmer om, «slik andre lever», som én uttrykker det.

6.17 Hva vet personer som tigger om muligheter og begrensninger i Norge?

De færreste sier de visste noe særlig om Norge før de kom. De visste at det er kaldt, men også at det er lov å tigge og at folk gir. Noen sier de kom hit for å finne en jobb og noen trodde det skulle være lett å finne et sted å bo. De fleste har nok likevel vært klar over at det er tigging som er alternativet for å tjene penger i Norge og at mulighetene for å sove innendørs er begrenset.

7 Bruk av offentlige tjenester – basert på intervju med tjenesteytere

Vi har intervjuet ansatte med spesielt kjennskap til utenlandske personer som tigger, i barnevernstjeneste på NAV og i politiet i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø.

7.1 Barnevern

I Oslo har vi intervjuet fagkonsulent ved Barnevern i Sentrum ved St.Hanshaugen Barnevernkontor, Barnevernstjenesten på Grünerløkka, samt Barnevernstjenesten på Sagene/Torshov. Fagkonsulent på St.Hanshaugen forteller at de har ca. ti saker i året, mest henvendelser fra politiet, men de kommer sjelden i posisjon til å gjøre noe med dem. De har imidlertid gjennomført to omsorgsovertakelser av spebarn i tilreisende romfamilier. Det ene barnet ble forlatt av moren på sykehuset, i det andre tilfellet ble vedtak om omsorgsovertakelse gjort etter akuttvedtak på bakgrunn av dårlig omsorg. Han påpeker at disse sakene er vanskelige ettersom foreldrene er her midlertidig og «det er vanskelig å få gjennom vedtak etter lov».

Ved Grünerløkka barnevernstjeneste forteller nestleder at de først og fremst har hatt henvendelse fra politiet som har henvist fire ungdommer etter at de er blitt tatt i å stjele. To av dem dro imidlertid sin vei før de ble sendt til Frydenberg ungdomsinstitusjon, de andre reiste hjem med foreldre. Barnevernet har også hatt ett tilfelle med et barn som ble født i Norge der barnevernet har overtatt omsorgen, men nå krever den rumenske stat barnet tilbake. I sommer fikk de en henvendelse fra en spansk mannlig statsborger med to barn – på grunn av sosial nød ble barna plassert på Frydenberg i noen dager før de fikk hjelp til å reise hjem. Ellers er de ikke i befatning med tilreisende rom eller personer som tigger. Sagene/Torshov har ikke hatt noe kontakt med utenlandske tiggere.

Midtbyen Barnevernstjeneste i Bergen har mottatt bekymringsmelding på tre–fire barn de siste tre årene, en av dem viste seg å være en kortvokst voksen. De har foretatt kontroller i noen tilfeller, men ikke gjort noen

akuttvedtak. Representanten fra Midtbyen barnevern forteller at de hadde noen ungdommer under barnevernets omsorg en stund – den ene med et spebarn som ble plassert i fosterhjem. Ungdommene reiste hjem etter kontakt med sosialomsorgen på hjemstedet i Romania, moren til spebarnet ble i Norge i to år, men fikk med seg barnet da hun ville hjem. De ble overført til myndighetene i Romania, slik loven tilsier. Barnevernsvakta i Bergen har imidlertid hatt ansvar for fire barn i forbindelse med en sak om menneskehandel i Bergen, og saksbehandler fra Bergenshus barnevernkontor forteller om 3–4 henvendelser fra politi og bekymrede borgere de siste tre årene. De har ikke gjort noen akuttvedtak.

I Trondheim fortelle saksbehandler ved Barnevernsvakta at de har hatt kontakt med 3–4 barn i året – stort sett spebarn. Hun forteller at det kan komme bekymringsmeldinger fra private i byen eller foreldrene kan være involvert i kriminalitet. De har plassert kanskje 3–4 barn, men de er blitt utlevert til foreldrene når de skal reise. De påpeker at mange av de unge ser ut som barn, men de har ofte barn selv, det kan være vanskelige saker å vurdere. I forbindelse med en menneskehandelsak fikk de midlertidig omsorg for to små barn, men de ble levert tilbake til foreldrene, ofte litt for fort etter hennes mening.

Saksbehandler ved Barne- og familietjenesten i Midt-byen sier at dette er saker som er vanskelige å vurdere. De har hatt kontakt med noen familier som har vært innblandet i kriminalitet eller bodd på ikke-godkjente steder. Hun etterlyser klarere retningslinjer, «man kan ikke ta barna på grunn av foreldrenes kriminalitet». Det har vært noen saker med akutt krise, bruk av vold, hvor barnevernet har grepet inn. De har tre barn mellom 0–4 år i fosterhjem nå, men hun vet ikke hvordan det kommer til å gå fremover.

I alle disse sakene etterlyser saksbehandlerne klarere retningslinjer.

7.2 NAV

Vi har snakket med tre NAV-kontor i Oslo. NAV Grünerløkka har en by-omfattende sosialtjeneste for mulige offer for menneskehandel. Sosialsenteret sitt tiltak rettet mot mulige ofre for menneskehandel heter Oslopiloten og er et eget tiltak. Alle som mottar bistand fra Oslopiloten skal være mulige ofre for menneskehandel. Koordinatoren forteller at de har hatt fire–fem saker i løpet av 2013 fra tilreisende rumenere uten fast bopel. Noen av disse var

muligens offer for menneskehandel, men han påpeker at det var vanskelig å avgjøre. De trengte mat og bolig og fikk råd og veiledning, men det er ikke mulig å registrere disse mer spesifikt i NAV-systemet, der de har 11500 besøk per år. Noen tilreisende rumenere har fått tilbud om å søke refleksjonsperiode⁴³, men de ville hjem. NAV Gamle Oslo har hatt en henvendelse fra fire voksne som ville ha penger til hjemreise, men de fikk beskjed om å oppsøke ambassaden. NAV Sagene/Torshov har ikke hatt noen henvendelser.

Det har ikke vært mulig å få kontakt med noen i NAV Bergen. NAV Midtbyen Trondheim har hatt et par henvendelser de siste to årene. En stor gruppe kom og søkte sosialhjelp, men ble avvist. Det er noen som «slenger innom» en gang i blant, men saksbehandler forteller at det er svært sjelden og ikke noe problem. Noen ber om arbeid, men de er ikke aktuelle jobbsøkere – «vi vet jo det». NAV Tromsø forteller at de bare har hatt et tilfelle i 2013 av tiggere som ber om økonomisk støtte fra NAV. Det ser ikke ut til at arbeidsformidling fra NAV er tilgjengelig for denne kategorien fattige rumenske migranter.

7.3 Helsetilbud

Ifølge EØS reglene har tilreisende EØS-borgere uten arbeidstillatelse kun tilgang til akutt helsehjelp i Norge. For å kompensere for dette har fattige tilreisende og personer som tigger, fått en begrenset adgang til gratis rådgivning, undersøkelse og behandling på Helsesenteret for papirløse migranter som drives av Kirkens Bymisjon i samarbeid med Røde Kors. Siden 2009 har senteret tatt imot 114 pasienter fra Romania som de anser som fattige tilreisende. Hvem som tigger vet de ikke.

Ellers oppsøker denne gruppa legevaktene i byene der de oppholder seg. Etter hva de selv sier må de betale noen steder og andre ikke, og det ser ut til å være vide definisjoner av hva som regnes som et akutt helseproblem, noe også de frivillige organisasjonene påpeker som et problem. Ingen av de legevaktene vi har vært i kontakt med registrerer etter nasjonalitet.

⁴³ «Refleksjonsperiode» er en midlertidig oppholdstillatelse på humanitært grunnlag og inneholder bla rett til livsopphold, et trygt sted å bo etc.

7.4 Kriminalitet – Ordensmakten

Vi har intervjuet representanter for politiet i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø. I Oslo ble intervjuet foretatt på Grønland politistasjon, de andre intervjuene ble foretatt over telefon.

Vi har intervjuet stasjonssjefen og en utekontakt på Grønland politistasjon, de forteller at de har lite kontakt med tiggerne som sitter på gata, med unntak av når de hindrer fri ferdsel eller tigger aggressivt:

... når de blir tatt for kriminalitet tar vi dem inn og tar DNA prøver av dem- og da kan vi få vi treff på alvorlig kriminalitet som f.eks. voldtekt. Vi stoppet en mann og en kvinne som solgte vin og sigaretter og Folk er Folk. Vanskelig å se forskjell. Mannen fikk en bot på kr. 6.000 og ble utvist fra Norge i 5 år. Han hadde tidligere gjort et større dieselyveri og ble nå tatt etter DNA profilen sin.

Stasjonssjefen understreker at de ser på tiggerne som enkeltindivider, han mener noen er her for å tigge, mens andre er multikriminelle. Han hevder videre at mange bruker bilene sine til ulovlig camping og at det er ulovlig å campe i Oslo by.

Her skal alle som besøker byen vår benytte seg av de campingplassene som er. Ved leirene ved Sognsvann ble det i fjor høst funnet ca. 30 stjalne sykler i nærheten av en leir.

Han understreker videre at politiet ikke vet ikke hvem «de» er – og at det er vanskelig å se på tiggere som én gruppe.

Vi må se på hver enkelt av de, men de er multikriminelle fra naskeri til voldtekt. Nå er de også på narkotika – der det er penger å tjene der er de – det er ingen kriminalitet de ikke er involvert i. Det er jobbrotasjon i dette miljøet – de tigger en dag – så får de avløsning utover dagen og driver kriminalitet om ettermiddagen. Kvinnen og de eldre mannfolkene tigger, mens de unge driver med kriminalitet.

Han mener videre at mange som utgir seg for å være tiggere ikke er det, men at de er observasjonsposter for lommetyver. Han sier at han selv har sett hvordan et eldre par kan gå forbi og tiggeren tar opp telefonen og ringer etter

tyver. Han påpeker at det også er aggressive tiggere som stikker koppen opp i nesa på folk og er til sjenanse. Noen driver også med «sverming»: når de ser eldre, uføre eller fulle folk kommer de i gruppe og svermer rundt dem – «etterpå mangler de lommebok og mobiltelefon». Noen tilbyr seksuelle tjenester, noen selger piller. Ryktene i det siste går på at noen tiggere er depot for nigerianske prostituerte nettverk.

Han forteller at statistikken over vinningsforbrytelser viste en nedgang før jul, og påpeker at politiet har nedsatt en egen lommetyvgruppe og at det har vært en ny nedgang de siste månedene.

Jo mer vi har fokus på en ting – jo mer minsker det. Nå holder vi på med noen ranere fra Sverige og Romania (rumenere). Det er sendt store pengesummer ut av landet – men det er vanskelig å kontrollere hvem som bare tigger og hvem som ikke.

Han påpeker videre at tigging foregår veldig spredt, tiggerne reiser med bil til Larvik, Fredrikstad, Sarpsborg.

De reiser rundt – det kan umulig gå med bare tiggerpenger- men de reiser også «gratis» med toget, buss, bane – de forflytter seg ulovlig. Det bodde rundt 200 rumenere som ikke betalte T-banen på Sognsvann – de reiste fram og tilbake til sentrum hver dag – det er ikke uvesentlige beløp for T-banesystemet – når ingen betaler noen ting.

Stasjonssjefen forteller at 489 rumenske statsborgere og 149 kjøretøy har vært i kontakt med politiet de siste to månedene – januar og februar – 285 av disse var tidligere anmeldt for kriminelle forhold, noe som representerer 823 saker i Oslo. Han hevder at det ikke er sann at noen få personer står bak mange saker. Han peker videre på innskjerpingen som ble foretatt i 2014 for brudd på utlendingslovens bestemmelse om innreiseforbud der strafferammen ble hevet til to år. Han påpeker et annet problem i den forbindelse, at man i Romania lovlig kan bytte navn inntil seks ganger i løpet av et år på samme personnummer.

Videre forteller han:

Nytt for det siste halve året er at noen også går rundt og tigger fra hus til hus – på dørene – ofte fulgt av flere kjøretøy – et eksempel var det en mann i kvinneklær som tigget. Du finner dövstumme som kan snakke – falske «haltepinkere» – en som hadde bundet opp benet under buksa – en med krykke som ikke haltet når han plutselig måtte skynde seg, men det er vel arbeidsmetoder og utstyr som de bruker.

Utekontakten legger til at han har et godt forhold og spesiell status i tiggermiljøet – han snakker med alle og har vært oppe i leirene- han bruker blandingspråk med norsk, litt engelsk og fakter – har også hatt med seg mat og klær til noen. De avslutter intervjuet med at det tidligere var barn med tiggerne, men at de helt fra starten har brukt barnevernet overfor foreldrene og at det nå heldigvis ikke lenger er barn med til Oslo.

Ved Bergen sentrum politistasjon snakket vi med stasjonssjefen. Han forteller at Bergen er spesiell, fordi de siden 2010 har brukt en bestemmelse i Bergen kommunes politivedtekter som åpner for å søke om løyve for tigging. De som ønsker å tigge/samle inn penger må registrere seg – eller melde fra til politiet. De kommer da med et pass og sier de vil tigge; det kreves bare at de melder seg, politiet fører dem inn i et register med navn, tidspunkt, hva de skal gjøre, nasjonalitet – så drar de ut og i den grad dette blir kontrollert tigger de.

Så sjekker politiet identifikasjonen til de som tigger – hvis de ikke har løyve forklarer de muntlig eller med skriv på engelsk og rumensk for å informere dem hvor de kan melde seg.

Valland forteller at omfanget av tigging er lite, mellom åtte og 15 personer – pluss minus ti. I en periode etter nyttår 2013 kom det plutselig over 20 personer, men han legger til at tigging ikke er noe stort problem i Bergen. Politiet vet imidlertid at noen er involvert i prostitusjon og kriminalitet, for det meste lommetyveri og tyveri fra restauranter. De har også hatt noen konkrete tilfeller av såkalt «lure-prostitusjon» der menn blir lovet sex, men i stedet blir frastjålet verdisaker.

Støtteapparatet som kjører dem fra og til stedene er for stort til at det bare er tigging – selv om vi ikke har noe på de faste tiggerne. De som tas er rumenere, men også rom- det betyr ikke noe for oss.

Han legger til at de ikke vet om det er sammenheng mellom tigging, «lureprostitusjon» og kriminalitet. Men vil gjerne understreke at de ikke ser tiggeraspektet som noe stort problem for politiet i Bergen.

Selv om noen er redde når en mørkhudet person stikker koppen opp i ansiktet – men det er verre farer man må regne med å utsettes for. Men det er en bekymring hvis tigging har tilknytning til organisert kriminalitet.

Stasjonssjefen ved Trondheim sentrum politistasjon, forteller at de ikke har noen fast kontakt med de utenlandske tiggerne der.

Vi har kontakt med ordensforstyrrelser og sporadisk ved kriminalitet, men ikke noen arena for kontakt. Kontakten går litt i rykk og napp – vi hadde en periode for en stund siden da vi kartla gruppen mer systematisk og det endte med pågripelsen av 14–15 personer som ble tatt for kriminalitet og endte med utvisning.

Etter det forteller han at politiet har mottatt sporadisk klage fra handelsstanden om tiggere som sitter utenfor butikkene og tigger og spiller og er til sjenanse for kundene. De har også fått klager fra Kirken fordi Mariakirken i Trondheim sentrum har åpen kirke for bostedsløse, og mange tiggere søker tilhold inne og utenfor der. Noen har slått leir eller sover i parken rundt kirken og kommunen har fått klager fra publikum som synes det er skremmende å gå rundt på kirkeområdet.

Angående kriminalitet forteller han at det var en gruppe på 14-15 tiggere som ble utvist for en tid tilbake.

I forbindelse med utvisningen var det en person, en rumener som hadde vært her lenge, som hadde organisert tiggervirksomheten, han hentet folk fra Romania, en gruppe på 15 tiggere, han satte dem ut i byen – vi tror han tok en del av inntekten, men kunne ikke bevise det- men det er ingen tvil om at han hadde en aktiv rolle i å få dem hit og sende dem tilbake.

Etter dette har politiet bare vært sporadisk involvert i utenlandske tiggere og det siste året har det ikke blitt registrert noe organisert aktivitet, bare noe ordensforstyrrelse og noen lomme- og butikktysterier. Politiet har følgelig ikke arbeidet aktivt med dette det siste året. Stasjonssjefen legger til at han mener det ryktes i miljøet at de hadde den aksjonen der 15 ble utvist.

I Trondheim er det ca. 30–40 tiggere til enhver tid. De bor til dels i parken ved Vor Frues kirke, dels sover de på Frelsesarmeens akuttilbud (under 10 minus) og i bilene. Foreløpig er det ikke noe annet overnattingstilbud i Trondheim.

Ved Tromsø politistasjon intervjuet vi stasjonssjefen. Han forteller om kontakten mellom politiet og de utenlandske tiggerne:

Når du går ned gjennom hovedgata i Tromsø så sitter det folk der og tigger hele året – vi har ikke noe særlig kontakt med dem, vi slår av en prat kanskje, men ikke mer enn det.

Han forteller at de i en periode bodde under brua som går over til Kvaløya, men ettersom det var kommunal eiendom, ble de bortvist. Seinere slo de seg ned på et privat område og ble også der bortvist av grunneier. Stasjonssjefen sier at de ikke utgjør noe ordensmessig problem i Tromsø, og han betviler at noen er blitt bøtelagt.

En del folk føler ubehag med dem, folk synes det er uverdigg og så har det vært noen som har oppdaget at en la fra seg krykka og gikk normalt – så det har vært noe snakk om lureri og at de tigger under falske forutsetninger.

Han understreker at det ikke er et ordens- eller kriminalitetsproblem i Tromsø. Han mener at det største problemet er forsøpling. Han forteller videre at Kirkens bymisjon i Tromsø har vært opptatt av at det ikke er gode vaske-muligheter for dem, og mener det skulle vært mer offentlig engasjement rundt denne gruppa.

Vanskelig å si hvor mange de er – de kommer og går, men kanskje en 20–30, men de er synlige.

RAPPORT FRA POLITIDISTRIKTENE OM TIGGING PÅ OFFENTLIG STED

Høsten 2013 anmodet Politidirektoratet alle politidistrikt i Norge om en rapport om omfanget av ordensmessige utfordringer og straffbare forhold knyttet til tiggging på offentlig sted. Av de 21 politirapportene vi har fått tilgang til, rapporterer alle at de har tiggere i sitt distrikt. Hele 13 stasjoner rapporterer at tiggging og tiggere ikke representerer noe stort problem, syv rapporterer om periodevis eller noe problem knyttet til tiggervirksomhet, mens bare Oslo melder om store problemer og utfordringer.

7.5 Politi og vektere – privatisering av offentlige rom?

Som vi ser av disse intervjuene, er det usikkert om personer som tigger er involvert i kriminalitet og uenighet om og i hvilken grad de er et problem for politiet. Det er vanskelig for utenforstående å forstå familierelasjonene og hvilke nettverk den enkelte inngår i. Rumenske rom og andre sigøynere lever ofte i samfunn basert på slekt- og familierelasjoner med tilsvarende avhengighets- og solidaritetsbånd (Engebriksen 2007). At en person stjeler betyr ikke nødvendigvis at hele familien er involvert, men det kan selvfølgelig også bety det. Det er også vanskelig å få konkrete informasjon om hva slags kriminalitet som er mest fremtredende hos gruppen.

En av de vanligste klagen blant personer som tigger er at de blir flyttet og tildels jaget av Securitas vakter og av politiet; om natten fra soveplassene sine ute og om dagen fra tiggerplassene. Det er også mange som forteller at de ikke får komme inn på kjøpesentrene, med eller uten kopp. Politiet henviser dem til campingplassene, men prisen for overnatting i bil eller campingvogn der overstiger deres muligheter. Denne «krigføringen» mellom tigger og ordensmakten preger deres hverdag i Norge. Det er mange eksempler på privatisering av offentlige rom. Juss- buss' gategruppe forteller at de har prøvd å begrense denne praksisen ved å utstyre tiggere med brev der politiet eller Securitas bes om å oppgi bortvisningsgrunnlaget skriftlig, når de ber dem flytte seg. Dette har ikke hatt noen virkning fordi vedkommende ordensmakt ikke respekterer det.

7.6 Bakmenn og menneskehandel

Pressen og enkelte politikere har hevdet at det er kriminelle som står bak tiggerne og som får inntektene. Dette er det ikke funnet grunnlag for i denne kartleggingen, og internasjonale undersøkelser om menneskehandel for tigging viser at det forekommer, men er perifert (ANITP 2013; European Roma Rights Centre and People in Need 2011). Det kan også være vanskelig å slå fast om den eventuelle bakmannen er transportør og arrangør og i hvilken grad han er utnyttet. To av våre informanter snakket om dette. Den ene refererte til saken i Trondheim der politiet hadde mistanke om at den dømte bakmannen også utnyttet de 15 tiggerne økonomisk, mens vår mann hevdet at de hadde gjort en avtale om å dele inntektene «fifty/fifty». Det viser imidlertid først og fremst at det er svært vanskelig å avdekke menneskehandel selv når man fokuserer spesifikt på det fenomenet. Den andre personen fortalte at han for noen år siden hadde blitt fraktet til England, av en rumener på hjemstedet, som lovet ham jobb, men da han kom dit tok mannen alle pengene hans og han måtte jobbe gratis.

Med en økning i denne migrasjonen, og jo lenger den varer, kan man tenke seg at sjansen for at noen prøver å etablere seg som mellommenn og utnytte tiggeres inntekter eller utnytte dem på andre måter, bli større.

8 Intervju med utvalgte representanter for frivillige organisasjoner

Vi har intervjuet representanter for Stiftelsen Kirkens Bymisjon i Oslo, Trondheim, Bergen og Kristiansand. Videre representanter for Frelsesarmeen i Oslo, Trondheim og Stavanger. Vi har intervjuet Juss-Buss ved Gategruppa i Oslo, Stiftelsen Pinsevennes Evangeliesenter i Oslo og Caritas i Oslo. Og vi har intervjuet representanter for Røde Kors i Oslo og Robin Hood-huset i Bergen og med Rosa prosjektet i Oslo. For oversikt over alle tiltak og antall brukere, se vedlegg 2.

De frivillige organisasjonene bruker stort sett ikke betegnelsen tiggere, men fattige tilreisende som omfatter alle nasjonaliteter og «erverv» i Norge. Det mest signifikante ved disse intervjuene er tre forhold: Det ene er en utvikling der rumenske sigøynere som levde av tigging, flaskesamling og magasin-salg lenge var dominerende i alle tiltakene, til en markant økningen av fattige tilreisende fra andre deler av Europa enn Romania, fattige arbeidssøkende fra Spania, Italia, Portugal, men også en rekke andre land. Tilbudene som gis i dag er for en stor del tilbud som i utgangspunktet var satt i gang for norske rusmisbrukere og fattige, de er snart i mindretall i mange av tilbudene. En del tilbud er satt i gang for tilreisende fattige, med spesiell tanke på rumenske tiggere, men også her ser andre grupper, primært arbeidssøkende EU-borgere, ut til å bli stadig flere. Disse er den største brukergruppen i flere organisasjoner og flere påpeker at det offentlige må begynne å interessere seg for disse gruppenes problemer.

Det andre er påpekningen av at grensene mellom forskjellige kategorier av fattige tilreisende ikke er så markante som det ofte fremstilles i pressen og andre medier. «Tiggerne» er ofte arbeidssøkende og noen av «de arbeidssøkende» må samle flasker og av og til tigge og stjele. Begge gruppene trenger rådgivning, mat, varme klær og et sted å sove, å dusje og vaske klær. Alle organisasjonene peker på at tilbudene er sprengt og at det offentlige bør ta mer av ansvaret for fattige tilreisende. Leder på Robin Hood-huset i Bergen mener at fokuset på rom og tiggere i samfunnet er for stort og overdrevet:

Romafokuset er oppblåst. Det er ikke noe problem i Bergen med tiggere. Det er en konsekvens av åpne grenser og det må vi må vi ruste oss bedre til å møte.

Det tredje er den generelt svært positive erfaringen med å ta imot fattige tilreisende, og da spesielt rumenske sigøynere, som mange var svært skeptiske til i utgangspunktet. Leder for Frelsesarmeens i Trondheim fortalte hvordan de ansatte hadde vært skeptiske til å tilby overnatting til «tiggerne», men skepsisen viste seg å være grunnløs. «De er så trivelige folk, aldri noe bråk eller tull, de rydder etter seg og er hjelpsomme». Hun fortalte videre at overnattingen foregår i kafeen og at maten står framme og det er ingen vakt i lokalet, men at ingenting noen gang er blitt stjålet. Slike erfaringer refereres fra alle overnattingstilbudene og øvrige tiltak. Det har vært noe knuffing mellom stoffmisbrukere og rumenere noen steder, men det har stort sett løst seg.

Både Frelsesarmeens slumstasjon og Krisesentersekretariatet sitt Rosa prosjekt i Oslo, advarer imidlertid mot en utvikling der fattige tilreisende blir utsatt for økt utnyttning, både gjennom sosial dumping, menneskehandel og utnyttning i prostitusjon og kriminalitet.

Så er det mange gråsoner. Hva er utnyttelse av en sårbar situasjon? Grensene flytter på seg. Vi er nødt til å fange opp dem som lever under trusler. Jeg tror menneskehandel er omfattende, men jeg tror mange også kommer for egen maskin. Vi møter jo mange av dem som søker et bedre liv. Migrerer rundt.

Johanna Fraenkel ved Kirkens Bymisjon i Oslo påpeker at sosial dumping er et problem for fattige tilreisende generelt, men at det i dag ikke finnes noen instans man kan henvende seg til for å få hjelp dersom man er utsatt.

De fleste representantene etterlyste også et større offentlig engasjement for fattige tilreisende og bedre finansiering av de frivillige organisasjonene. De pekte på prosjektet Crossroads i Stockholm og Gøteborg som en modell som burde overføres til Norge. Crossroads er et senter for rådgivning, mat, hvile vask og dusj rettet mot EU-migranter og finansieres av Stockholms Stads- misjon i samarbeid med Arbeidsformidlingen, det Europeiske sosialfond, Frelsesarmeen og Stockholm stad, med Citykyrkan, Läkare i världen, Ny Gemenskap, Røde Kors og St. Clara Kyrkan. I Stockholm har Crossroads ca. 123 besøkende per dag i gjennomsnitt.

9 Frivillige private tiltak / private møter og relasjoner

I løpet av de mange årene flere av medarbeiderne i denne kartleggingen har vært involvert i arbeid eller forskning omkring utenlandske personer som tigger har vi truffet eller hørt om enkeltmennesker eller grupper som på en eller annen måte har engasjert seg for denne gruppa. Dette engasjementet er en slags optimistisk motvekt til den ofte svært foraktfulle og hatske diskursen som har foregått i offentlige rom. For å få et mest mulig rikt bilde av dette engasjementet satte vi inn en annonse der vi etterlyste «Samaritaner» i Vårt Land og i Klassekampen – aviser vi regnet med representerer folk som av forskjellige grunner er opptatt av fattigdom. Vi annonserte også etter Samaritaner i SKBs face-book side. Noen av disse tiltakene presenterer vi her. Vi har snakket med de fleste av dem og de representerer bare et lite utvalg av det som finnes av «skjulte» Samaritaner i Norge.

9.1 Hjelp til «bolig»

Trygge, tørre og varme steder å sove er det mest prekære behovet denne gruppa har i Norge, og mange enkeltindivider og grupper ønsker å finne løsninger på dette.

SKIEN/PORSGRUNN

Bjørn Erik Kristiansen, som ofte presenteres som talsperson for romgruppa i Grenland, har vært involvert i å skaffe en rom-familie et visst minimum av fasiliteter som overnattingsplass og sanitæranlegg. Han har latt dem bo i et kontor eller lager som han disponerer i perioder. De bodde et års tid i lageret tidligere, det var trygt og sikkert, men kommunen mente det ikke var egnet og truet med dagbøter så de måtte flytte. Så tok han dem inn igjen høsten 2013, men måtte igjen gi seg. Da forteller han at han kjøpte en campingvogn som familien kunne bo i og kommunen fant en tomt, men det viste seg at campingvognen fikk ikke lov å stå der, rumenerne fikk bare lov å sove i bilene. I 2014 ble campingvogna plassert midlertidig i et sandtak, men etter noen dager ble den fullstendig ramponert og saken politianmeldt (mars 2014). Nå

bor de fem rumenerne hjemme hos en privatperson i Skien – som har åpnet hjemmet sitt for dem (Intervju/samtale over telefon).

TRONDHEIM

I Trondheim fortalte flere rumenere som tigget at mange bodde i en buss som stod på tomten til en privatmann som hadde innredet den bl.a. med ovn. Vi har ikke klart å komme i kontakt med denne privatmannen.

FREDRIKSTAD

Kunstneren med kunstnernavnet Art Ranger, har i en årrekke vært engasjert i en gruppe rumenske rom som har oppholdt seg i perioder i Fredrikstad de siste årene. De er ca. 20–30 personer fra samme familie som er ganske stabile i Fredrikstadorrådet. Han har bygget en slags camp på et friområde utenfor Fredrikstad og der har rumenerne bodd – delvis i campingvogner og delvis i en buss han har bygget om for dem. De første årene var de med i hans kunstprosjekt, men det oppstod etterhvert en del konflikter så de flyttet rett utenfor campen. Rumenerne bodde etter hvert utenfor Art Rangers Camp og det kom mange klager på dem for forsøpling osv. I 2013, da de var i Romania, destruerte Borg havn som eier området, alle campingvognene. Art Ranger engasjerte da sin advokat i en sak mot Borg havn som tapte saken og måtte erstatte campingvognene og betale kompensasjon. Fredrikstad kommune besluttet da å etablere en plass for campingvognene med sanitærbrakke og strøm som dekkes av kommunen. Den ble åpnet i mars 2014 (Intervju med varaordfører i Fredrikstad og samtale med Art Ranger).

9.2 Kulturprosjekter

LISTA – ALFRED VÅGSVOLD – EN FOTOUTSTILLING PÅ LISTA FYR

Alfred Vågsvold er lærer og har drevet et kunstgalleri på Lista fyr i 25 år. Han forteller at han har hatt kontakt med noen rom og har gitt dem hvert sitt fotoapparat og bedt dem fotografere her og hele veien hjem til Romania. Hans idé er å lage en dokumentarisk utstilling av situasjonen for rom. Det skal ikke være noen sensur – men slik de selv vil fotografere det. Han er helt klar over at det kanskje ikke blir noe av – at de selger apparatene osv. – det har han full forståelse for, men håper noen kommer tilbake med film (Intervju over telefon).

SOLFRID MOLLAND

Solfrid Molland er musiker og har reist mye i Romania. Hun har invitert fiolinisten Valentin Vasile, som er av rom-opprinnelse og er utdannet i Romania, faren hans Gheorghe Vasile-Buzoiano, som har spilt trekkspill i en årrekke på gata i europeiske byer, sammen med flere musikere og sangere med rom-bakgrunn til å lage en CD. Den er nå utgitt og har fått navnet «Musikken er mitt fedreland». Den nye CD-en er skapt og utgitt i samarbeid med Kirkens Bymisjon. Bakteppet er et voksende nærvær av rom-folk i Oslo og ellers i Norge de siste årene. Solfrid har oppsøkt den lille rom-menigheten som holder til i Markus kirke. Flere av dem vi ser sittende med kopp foran seg i Oslo sentrum vanker der, og er med i «HjerteRom-koret». Også de er med på den nye utgivelsen (Personlig kjennskap).

GATEMAGASIN

Det er etablert flere gatemagasin spesielt for utenlandske tiggere. Historien bak denne etableringen er bl.a. at gateavisa =Oslo ikke var tilgjengelig for utenlandske personer som tigger. Alle disse prosjektene er en slags kulturelle hjelpe-tiltak basert på samarbeid.

Folk er Folk. I mars 2012 begynte Folk er Folk å dele ut løpesedler med overskriften «Er du lei av å jage rumenere?» for å samle inn penger til telt for å huse tiggere i Osломarka. I mai startet de med arbeidsformidling og i juni lanserte de gatemagasinet Folk er Folk etter modell av =Oslo, begge deler tiltak for å tilby alternativ til tigging. Da romfolk i juli etablerte en mye omtalt teltleir utenfor Sofienberg kirke, kritiserte Folk er Folk måten politiet behandlet saken på, og forsvarte romfolket. Organisasjonssekretær og fungerende talsperson Bjørnulf Evenrud, mottok flere drapstrusler etter dette. Evenrud ble senere samme år kåret til Årets nordmann av magasinet Ny Tid for sitt arbeid for romfolket (Wikipedia).

Vi intervjuet Mihai Neagra, en rumensk medarbeider, som er ansvarlig for gatearbeidet. Han forteller at organisasjonen har hjulpet familier med hus i Romania, at de følger folk til legevakta, at de har startet skoler i Romania og at de har leiligheter i Oslo der utenlandske tiggere kan leie. De har også arbeidsgrupper der folk som tigger kan få kortvarig arbeid. Han forteller at alle vil ha arbeid og at alle ønsker å bli. Han mener de kommer til å bli uansett tiggerforbud, da gjør de andre ting i stedet. Han mener det er ca. 2000

rumenske sigøynere i Norge (februar 2014). Neagra forteller at Folk er Folk distribuerer mellom 25 og 30 tusen magasiner i måneden og har 1300 selgere over hele landet, 200 i Oslo. På en god dag sier han de selger gjennomsnittlig fem magasiner om dagen.

Når vi spør om hans erfaring med menneskehandel og sosial dumping, sier han at mange som kommer har store lån hos lånehaier i hjemlandet og mister husene sine til dem.

Han forteller videre at Folk er Folk vil satse internasjonalt og starte et gatemagasin i England, de vil videre tilby overnattingsted og få Frelsesarmeen til å åpne flere av sine ledige lokaler.

Det finnes to andre gatemagasin for utenlandske personer som tigger i Oslo, Romfolk og Gata, men de er ustabile og ikke tatt med her.

9.3 Kirkelige initiativ

Som svar på vår annonse i Vårt Land ringte en mann som jevnlig besøker Sjømannskirken i Oslo. Han fortalte oppbrakt om en mann som kommer syklende hver dag og setter seg utenfor kirken med en kopp, «en sterk mann som ser ut til å være i god form som sitter sammen kroket og tigger, det er så uverdig, er det ikke noe arbeid han kunne gjøre?» Han sa videre at han følte skam over å ha fin bil og fine klær og nok penger og så satt denne mannen der og tigget! Han ble tipset om kontakten som er etablert i Nordstrand kirke, og andre menigheter som har engasjert seg i saken. Vi vet ikke om denne interessen førte til noe, men det er et eksempel på hvordan private tiltak kan komme i gang.

HJERTEROM

HjerteRom er ikke en organisasjon, men en bevegelse som ble startet som et initiativ fra en diakon i den Norske Kirke i Oslo. Hun ønsket å oppfordre kirkesamfunn til å ta initiativ overfor de fattige tilreisende som tigger. Flere kirker har tatt imot utfordringene og mange kaller sine prosjekter HjerteRom.

Vi ble kontaktet av en gruppe på tre kvinner som kaller seg HjerteRom knyttet til Røa kirke. De fortalte at de de siste årene har hatt kontakt med en familie som tigger på Røa. De har hjulpet med penger, medisiner og legebehandling for barna blant annet. Nå ønsket de å kjøpe en tomt og bygge et

enkelt hus til familien som bor på ett rom i Romania, og ønsket råd om hvordan det kunne gjøres på best mulig måte. Tilstede på møtet var en kvinne som allerede i lang tid hadde hatt kontakt med to rumenske familier som hun hadde støttet økonomisk til å bygge hus.

ASKER KIRKE

Asker kirke har åpnet kirken for en familie på 5–8 rumenere. De kommer til Vossestua, kirkes tilbud til ex-stoffmisbrukere, der de får frokost fire dager i uka og dusj på onsdager. De sover i soveposer på gata i Asker eller i Oslo, og har vært i Asker de siste seks årene. De tigger også rundt omkring i distriktet. De blir behandlet med respekt i Asker, ifølge vår kontakt (personlig kjennskap).

TOTEN

Vi har fått en henvendelse fra en kvinne som forteller om en bekjent av henne som har vært prest på Toten i nesten 40 år og har hatt en vennskapsmenighet i Romania (i Transilvania et sted) siden ca. 1990. Han har derfor vært mye i Romania. Han ble veldig engasjert da det kom rumenske rom til Lena for å tigge. Han ble kjapt kjent med dem, begynte å prøve å skaffe dem småjobber, meglet med lokale butikker som ikke ville ha tiggere utenfor butikken sin. Han inviterte dem til arrangementer i kirka, lot dem dusje, og etter det ble kaldt lot han dem sove i menighetshuset, osv.

9.4 Individuelle initiativ

SANDVIKA

Wibeke Winter bor i Sandvika der det bor en familie på over 20 medlemmer. Hun forteller at de har vært der de siste to årene og er blitt en del av bybildet. De spiser på Frelsesarmeen i Sandvika. Wibeke forteller at hun går ut til dem hver morgen med varmt vann som hun fyller på varmeflasker, hun hjelper dem med medisiner, daglige problemer og har fulgt en gravid kvinne til jordmor. Hun har sagt til rumenerne at de kan komme til henne hvis det er noe. De reiser til Oslo og sover hos Kirkens Bymisjon og er tilbake om morgenen. I fjor vasket hun tøyen deres og har kjørt en kvinne til legevakta etter at mannen slo henne. Han er visst sluttet. Hun forteller at politiet er der mye og at noen

av dem er nedlatende og avvisende. Det er en del skepsis i Sandvika så hun har arbeidet for å snu opinionen. Hun forteller at en mann i en forbipasserende bil stoppet en dag og sa at hun fortjente anerkjennelse for det hun gjør (telefonintervju).

SAULAND – ET JORDSTYKKE ELLER ET TILBUD OM JOBB

Etter oppslaget i Vårt land, fikk vi en telefonoppringning fra en mann i Sauland i Telemark som ville ha litt råd omkring sitt engasjement for en gruppe rumenske rom som tigger i distriktet. Han hadde hjulpet dem med mat og klær og lurte på hva som kunne være fornuftig å gjøre for dem. Han hadde merket at de ofte ba om mer og lurte på hva som var sant av det de fortalte om problemene sine. Han hadde tenkt på om han skulle gi eller låne dem et jordstykke så de kunne dyrke grønnsaker, men vi ble enige om at det kunne bli krevende og kom fram til at de kunne tilbys vedhogst mot betaling. Han avsluttet med å si noe som: «Ja, ja men sånn er vel vi mennesker, at når vi har muligheten til å få noe så griper vi den og litt til».

OSLO, LILLEHAMMER, HAMAR

Vi mottok en mail om en vennegruppe som bor i Hamar, Lillehammer og i Oslo og som støtter en romfamilie i Romania, der foreldrene har vært i Norge og tigger. De ble kjent med familien gjennom Folk er Folk. De er nå reist tilbake til Romania og bor med barna sine med nesten bare en minimal barnetrygd å leve av. Gruppen støtter dem med et månedlig beløp og enkelte ganger med ekstra midler etter behov. De betrakter seg som en støttegruppe for den familien og håper de kan hjelpe slik at familiens barn kan gå på skole.

Dette er bare noen eksempler på tiltak som er satt i gang av folk utenom de offisielle støtteordningene og utenfor de frivillige organisasjonene. Noen av disse samaritanene har vi snakket med på telefon eller personlig, i andre tilfeller har vi mottatt mail eller funnet avisartikler om tiltakene. Vi regner med at alle steder der det finnes utenlandske personer som tigger, finnes det også samaritaner.

11 Anslag om antall

Som diskutert i søknaden til dette prosjektet er det svært vanskelig og politisk kontroversielt å anslå antallet utenlandske personer som tigger i Norge. En rapport om antall migrerende rom i England (Brown, Scullion and Martin 2013) har skapt bølger i forskningsmiljøene der. Anklagen er at anslaget i rapporten er altfor høyt (nesten 200000 i UK i 2012) og vil bli brukt politisk til nye migrasjonsregulerende tiltak overfor denne gruppen. For at en eventuell politisk beslutning skal baseres på reelle fakta har vi prøvd å vise vanskelighetene og usikkerhetene i denne oppgaven. For det første varierer antallet med årstiden og viser også variasjon fra år til år. For det andre tigger mange langt fra der de bor. Vi møtte for eksempel en magasinselger utenfor et kjøpesenter i Notodden som fortalte at han bor i Oslo og tar bussen rundt til alle småbyene i Østlandsområdet. For det tredje er det vanskelig å skille de som tigger fra de som spiller eller selger magasiner eller bare er støtte-personer til folk som tigger. For det fjerde registreres ikke tiggere andre steder enn i Bergen, registrering ellers foregår på overnattingsstedene og matutdelingskafene, men der registreres kun antall gjester og bare i noen tilfeller etter nasjonalitet. For å anslå et antall pr. mars 2014 har vi basert oss på tall fra akuttovernattingene i de byene som tilbyr dette. Videre på politiets anslag over antall faste rumenske tiggere i Bergen, Trondheim og Troms. Politiets registrering av kriminalitet begått av rumenere er en pekepinn, men bare en liten del av rumenske migranter tigger i gatene. Rapportene om tigging på offentlig sted fra politidistriktene gir viktig informasjon og bekrefter at det er utenlandske personer som tigger i alle byer i Norge og i en del tettsteder (som Sauland). Vi vurderer også anslaget til representantene for Folk er Folk på 2000 i Norge. Hans anslag for Bergen og Trondheim er imidlertid mye høyere enn politiets tall. Etersom de fleste organisasjoner har interesse i å vise til store brukergrupper for deres «tjenester», kan vi regne med at de som ikke registrerer systematisk har for høye tall. Ut fra rapportene fra politidistriktene til Justis- og beredskapsdepartementet i september 2013, ser det ut som mellom 200 og 500 personer tigger utenfor Oslo til enhver tid. Mange av disse er nok imidlertid tilhørende i Oslo og tigger også her. Basert på alle disse vurderingene vil vi anslå at et sted

mellom 500–1000 tigger i Oslo, mens det til enhver tid befinner seg mellom 700–1500 utenlandske personer som tigger i Norge avhengig av sesong, med rundt 1000 som det sannsynlige gjennomsnittet. Men ettersom enkelte av politirapportene og besøkstallene fra de frivillige organisasjonene bare registrer nasjonalitet ikke hvem som tigger, er som sagt dette et usikkert anslag.

12 Situasjonen til utenlandske personer som tigger – Oppsummering og diskusjon

I denne oppsummeringen vil vi sammenfatte det som er kommet fram gjennom intervjuene og sette dataene inn i en større sammenheng. EU-lovverket og EU-målene om fri flyt av personer, arbeid og kapital er rammen for migrasjonen av fattige rumenere som reiser ut på midlertidig basis for å bedre sin økonomiske situasjon. Som vi har sett av erfaringene til de frivillige organisasjonene, er stadig flere av disse fattige og bostedsløse EØS-borgere fra andre land enn Romania. Også de som tigger i Europas storbyer er «bærere» av denne EU/EØS-initierte mobilitets-politikken. Romania er et av Europas fattigste land og sigøynerbefolkningen, deriblant rom, befinner seg stort sett blant de fattigste innbyggerne. Til tross for omfattende investeringer for å bekjempe fattigdom og stigmatisering i Romania, og til tross for en rekke omfattende nasjonale programmer for det samme, viser de fleste evalueringer at planene i liten grad blir gjennomført. (Se rapporten fra Romania og Ignatou-Sora 2013 og kapitel 5 i denne rapporten). Kombinasjonen av fattigdom og mangel på muligheter i Romania og nye muligheter for mobilitet som EU-medlem, har «åpnet» EØS-området også for den fattige rombefolkningen.

I de fleste land i Europa er det frivillige organisasjoner som sørger for et minimum av velferd til fattige EU-borgere, deriblant rom, og de utgjør et substitutt for offentlig velferd (Nacu 2010). I 2014 lanserte imidlertid Europarådet: Fund for European Aid to the most Deprived (FEAD) som har som mål å støtte EU-tiltak for å tilby materiell assistanse til EU-lands mest depriverte grupper, deriblant fattige EU/EØS-migranter.

12.1 Flertydighet

Det som er mest fremtredende når det gjelder situasjonen til utenlandske personer som tigger, er den materielle nøden de lever under, men også flertydigheten i deres forhold til majoriteten eller majoritetens forhold til dem. Den materielle nøden er en generell livsbetingelse for denne gruppen, som er en av de viktige motivene for reisen til Norge. De bor stort sett i overfylte

dårlige hus og leiligheter i Romania som de gjør i Norge, selv om ingen sover ute om vinteren der. Tiltakene som er satt i gang av stat, kommuner, hjelpeorganisasjoner og frivillige prosjekter, er imidlertid med på å lindre den nøden de levde under. Men ettersom tilbudene fra frivillige organisasjoner stort sett er sprenget, i alle fall i Oslo, fører det til at mange igjen må overnatte ute og oftest ulovlig.

Et annet fremtredende trekk er at de fleste ser ut til å ha en migrasjons-historie der forskjellige typer lønnsarbeid i Sør-Europa er det mest fremtredende. Dette tydeliggjør vårt poeng om at tigging er en «nødstrategi», og det sannsynliggjør de fleste tiggernes egne utsagn om at det er arbeid de søker. Dett er med på å minske det moralske skillet som ofte anvendes mellom «tiggere» og «arbeidsinnvandrere».

Videre ser vi i motsetning til mye tradisjonell migrasjon, at det er kvinner og mødre eller oftest bestemødre som er hovedinntektskilden i Norge. Vi har vært opptatt av at kvinner er spesielt utsatt på gata, mens realiteten nok er at deres alder og status som mødre og bestemødre tvert imot gir en ekstra beskyttelse. Det er ektepar som i hovedsak migrerer med sine familiemedlemmer, men det er kvinnene som i hovedsak tigger, mens mennene spiller instrumenter selger magasiner eller finner andre inntektskilder. Fravær av unge menn i undersøkelsen er i seg selv interessant.

Denne migrasjonen skiller seg fra mye annen migrasjon ved at den er preget av stadig bevegelse mellom Norge og Romania og av at nye grupper sigøynere kommer inn når andre reiser. Hver gruppe er bare i Norge en periode for så å komme tilbake etter en stund. Migrasjonen er sesongbetont ved at det er relativt få personer her midtvinters og mange fler i sommermånedene. Men det er samtidig ikke noe klart forutsigbart mønster i denne migrasjonen. Sommeren 2013 ventet man en «bølge» men det ble bare en liten «krusning».

Situasjonen deres er preget av de relasjonene de inngår i med majoritetsbefolkningen, og her er flertydigheten slående. Tiggerne blir «jaget», eller bedt om å flytte seg fra steder der de prøver å varme seg eller søke ly, men også når de sitter utenfor forretninger som ikke vil ha dem der. De blir imidlertid også tilbudt mat, varme klær og blir gjenstand for andre små oppmerksomheter fra forbipasserende. Diskriminering og aggresjon fra stoffmisbrukere,

forbipasserende, vektere og til dels politi, ser ut til å kompenseres med de «reparerende» handlingene fra dem vi har kalt «samaritaner».

12.2 Forsiktige svar – underkommunisering av problemer

Det mest slående ved intervjuene med frivillige organisasjoner som har tiltak for denne gruppen, er at de gir uttrykk for en viss overraskelse over at fordommene deres ikke har slått til. Det snakkes varmt om brukerne som hjelpsomme, vennlige og rolige. Disse organisasjonen arbeider vanligvis med rusmisbrukere og personer med psykiske problemer og sammenligningen med fattige rumener slår ut til rumenernes fordel. En ansatt påpekte at det nok gjør seg gjeldende en viss underrapportering eller underkommunisering av problemer på dette feltet. Å arbeide med tilreisende tiggere ansees av mange som naivt og mot sin hensikt. Advarslene er mange og basert på det mange mener å vite om denne befolkningen. Det kan innebære at man ønsker å beskytte gruppa ved ikke å nøre opp under de fordommene man vet finnes i samfunnet og dermed kanskje aksepterer en oppførsel man ellers ikke ville akseptert. Dette er en balansegang som alle som arbeider med stigmatiserte grupper må ha et bevisst forhold til. Dersom problemer feies under teppet blir det før eller siden en stor haug som blir avslørt og alle skeptikerne kan si: hva var det vi sa? Og pekefingeren rettes igjen mot de stigmatiserte.

Rumenerne som tigger er på sin side like forsiktige. Det er få som beklager seg over dårlig behandling i Norge. På spørsmål svarer de at nordmenn er så gode og høflige. Bare innimellom hører vi om dem som sparker til koppen eller tiggeren, og om ukvemsordene de får slengt etter seg av noen. Veldig få snakker om diskriminering. Delvis er mange vant til verre behandling i hjemlandet og delvis vil de vise seg som høflige gjester. «Beggars ain't choosers» som engelskmennene sier. På den andre siden ser det ut til at svært mange nordmenn (uansett bakgrunn) har empati for gatetiggerne og viser den ved å gi eller på andre måter.

12.3 Diskriminerende praksiser?

Det største problemet for denne befolkningen i Norge er mangel på steder å overnatte. Dersom det skal lønne seg å tigge kan man ikke betale vanlig leie. En månedsinntekt på rundt 5000 kr (200 kr dagen pr. pers. i 25 dager) tillater

bare et sparsommelig liv dersom den skal dekke underhold for en familie her og i Romania. Akuttovernattings-tilbudene er følgelig svært populære blant personer som tigger, og i like stor grad blant andre fattige tilreisende fra EØS-området. Ettersom det ikke er plass til alle i akuttovernattingene, i alle fall ikke i Oslo, er resultatet at mange må bo ute sommer som vinter. Fordi det ikke er noen legale steder å slå leir der man ikke må betale, og ettersom det nå ikke er lov å sove i bil i Oslo, oppstår det stadig nye leire som så blir demontert eller oppløst og nye oppstår andre steder. De som sover under tak i byene blir bedt om å flytte seg mer eller mindre brutalt, og må ofte finne nye soveplasser flere ganger i løpet av en natt. Politiet, grunneiere og naboer peker på forsøpling av områdene rundt slike leire der det ikke er toalett eller noen form for renovasjon. Noen kommuner har håndtert dette ved å opprette leire eller andre overnattingstilbud med sanitæranlegg, andre steder har private initiativ sørget for det samme. Da disse er nyopprettet, har man ikke høstet erfaringer enda. Det er ikke holdepunkter for å hevde at dette er diskriminerende praksiser ettersom det gjelder alle borgere og innvandrere til Norge uansett bakgrunn og status her.

Den andre faktoren som påvirker situasjonen til utenlandske personer som tigger, er en økende privatisering og kontroll av det offentlige rom. Det private vaktelskapet Securitas og enkelte polititjenestemenn, pålegger de utenlandske tiggerne å flytte seg fra offentlige områder hvor de sitter helt i ro, ofte basert på tvilsomme hjemler. Vektere nekter folk som ser ut som rumenske tiggere adgang til Oslo sentralbanestasjon, til kjøpesentrene og til inngangen på T-banestasjoner og på enkelte fortau osv. Selgere av Folk er Folk, som er et legalt magasin, blir også bortvist etter vekteres forgodtbefinnende. Dette er klart diskriminerende praksiser, ettersom norske tiggere og selgere av gatemagasinet =Oslo og andre produkter, ikke blir behandlet på den måten.

Vi vet også at en del norske utleiere utnyttet denne gruppens situasjon ved å tilby overnatting i overfylte leiligheter ofte til ublu priser (10-20 personer som betaler 100 kr natten for en madrass). Denne virksomheten har imidlertid fått sterk konkurranse av akuttovernattingene som er blitt etablert mange steder de siste årene.

Det er bare noen ganske få henvendelser til NAV-kontorene i de store byene fra denne gruppen. Som en NAV-ansatt uttrykte det, er ikke rom-

migranter relevante for norsk arbeidsliv. En FAFO-rapport peker imidlertid på at ulik praksis overfor arbeidssøkende er særlig utbredt overfor søkere som er i randsonen av arbeidslivet (Friberg, Elgvin og Djuve 2013). Den peker på et uklart regelverk kan være noe av forklaringen. Retten til akutt sosialhjelp dersom man ikke har andre muligheter, ser for eksempel ikke ut til å gjelde denne gruppen.

Vi vet også at det forekommer en del økonomisk utnyttelse gjennom svart arbeid. Både i Oslo og i Trondheim fortalte informantene om steder man samles for å bli plukket opp av arbeidsgivere, noe som sannsynligvis også forekommer andre steder. Vi vet imidlertid ikke noe om omfanget av dette.

12.4 Kriminalitet

Politirapporter sannsynliggjør at en del som kommer hit enten sammen med folk som skal tigge eller under påskudd å skulle tigge, er kriminelle eller begår vinningskriminalitet i Norge (se også Rapport fra Politiet Telemark distrikt 2011). I hvilken grad og hvordan de som tigger er involvert i dette er uklart. Politiets erfaringer i Trondheim, Bergen og Tromsø samt rapporter fra samtlige politidistrikt, tydeliggjør imidlertid at dette er et sammensatt bilde. Det er utenfor denne rapportens mandat å kartlegge kriminalitet, men vi har kartlagt i hvilken grad og hvordan politiet i fire store norske byer er involvert i denne gruppen innvandrere. Resultatet er at det først og fremst er i Oslo, der det er mange utenlandske personer som tigger, at dette oppleves som et stort problem i politiet.

Menneskehandel brukes i dag som juridisk term, men definisjonen gir et stort rom for tolkning. Rapporter om menneskehandel for tigging er sprikende, mye antas, lite bevises juridisk og enda mindre forskning foreligger på feltet (Skilbrei 2010). Flere politidistrikt har imidlertid gjennomført straffesaker basert på anklager om menneskehandel.

Videre kan man regne med at det foregår en del økonomisk utnyttelse av folk som har opparbeidet seg gjeld i hjemlandet og som må betale denne tilbake av det de klarer å samle i Norge. Hvorvidt dette innebærer tvang eller om det er basert på frivillighet, vet vi ikke.

Sist, men ikke minst, forteller Kirkens Bymisjon i Oslo om flere tilfeller av sosial dumping, der man ikke har hatt noen instanser å henvende seg til ettersom arbeidet ofte er «svart» og arbeidsgiver er vanskelig å finne.

12.5 Mange kontaktflater mellom nordmenn og tiggere

Av de offentlige instansene vi har undersøkt, barnevern, NAV, helsevesenet og politiet, er det bare politiet som særlig i storbyene er mer eller mindre sterkt involvert i gruppen utenlandske personer som tigger. Barnevernet i Oslo, Bergen og Trondheim har alle hatt enkelte saker, men hovedbildet er at det er få barn blant personer som tigger.

Derimot er tiltakene til de frivillige organisasjonene brukt flittig overalt hvor de tilbyes. Alle de frivillige organisasjonene som er engasjert i utenlandske tiggere forteller, imidlertid, om en sterk økning av fattige tilreisende fra hele Europa og til dels fra andre deler av verden gjennom Europa. Denne økningen skjer samtidig som alle tiltakene opplever kraftig redusert finansiering, nedskjæringer og dermed reduksjon i tilbudene.

Sist, men ikke minst, utgjør den spontane kontakten og de private hjelpetiltakene blant engasjerte borgere en arena for kontakt og samhandling mellom utenlandske personer som tigger og nordmenn. Tigging og å gi til tiggere betraktes av mange som en form for avlat eller reaksjonær veldedighet som bare letter hjertet til de som gir og fjerner skammen over å være for rik. Strukturendringer ansees som det eneste som kan fjerne fattigdom. Betegnelsen samaritaner i denne rapporten er, imidlertid, ikke ironisk ment. Disse er ikke naive «godfjotter». De fleste vet utmerket godt at nød ikke kan fjernes med milde gaver, men at man kan avhjelpe nød og samtidig arbeide for strukturendringer. For en familie uten midler betyr hjelp til å betale husleien, til å reparere taket, til å betale gjelda si, mye, det betyr at de kan konsentrere seg om andre oppgaver. Bedre klær kan betyr at barna kan gå på skolen. Muligheten til å kjøpe en gammel bil kan åpne nye muligheter til tjene penger osv. I tillegg er kontakten mellom majoriteten og tiggerne med på å inkludere dem som medmennesker og åpne for nye muligheter. Historiene om samaritanprosjekter tydeliggjør nettopp dette. Videre kan det se ut som at det, blant nordmenn, er et stort behov for å engasjere seg og for å hjelpe. Nordmenn er en befolkning av nesten bare relativt rike mennesker, med en sterk kulturell forankring i likhetsverdier og sans for rettferdighet, og det kommer tiggerne til gode.

OVERSIKT OVER ALLE I VEDLEGG- OPPSUMMERING I TEKSTEN +

Vedlegg 1. Intervju skjema

Vedlegg 2. Oversikt over Frivillige organisasjoner

Vedlegg 3. Utdrag fra The National Strategy of the Government of Romania for the inclusion of the Romanian citizens belonging to Roma minority for the period 2012–2020.

Referanser

Referanser til kapittel 5 ligger som fotnoter i kapitlet.

- ANITP National Agency against trafficking in persons (2013). Trafficking in persons for begging - Romania Study. SWISS-ROMANIAN COOPERATION PROGRAMME.
- Brown, P., Scullion, L. & Martin, P. (2013) Migrant Roma in the United Kingdom. Population size and experiences of local authorities and partners. Report, University of Salford, Manchester.
- Engebrigtsen, A. I. (2007). Exploring Gypsiness. Power, Exchange and Interdependence in a Transylvanian Village. New York-Oxford: Berghahn Books.
- Engebrigtsen, A. I. (2012). Tiggerbander og kriminelle bakmenn eller fattige EU-borgere? Myter og realiteter om utenlandske tiggere i Oslo. NOVANotat nr. 2/12.
- European Roma Rights Centre and People in Need (2011). Breaking the Silence. Menneskehandel in Romania Communities. A Report by the European Roma Rights Centre and People in Need. Budapest: ERRC.
- Friman, Elgvin og Djuve (2013). Innvandrerne som skulle klare seg selv. Når EØS-avtalens frie flyt av arbeidskraft møter velferdsstatens bakkebyråkrati. Fafo-rapport 2013:31.
- Ignatuiu-Sora, E. (2013). Roma in Romania: From Law to Practice. In (eds. Goodwin M. and P. De Hert) European Roma Integration. Efforts - A Snapshot. Institute for European Studies, Brussels: VUBPRESS.
- Prosjekt Udenfor (2012). Report on homeless migrants in Copenhagen. The problems and need of migrants.
- Nacu, A. (2010). The Politics of Roma Migration: Framing Identity Struggles among Romanian and Bulgarian Roma in the Paris Region. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 37:1, 135-150.
- Rapport fra Politiet Telemark distrikt (2012). Tigging - et lovlig samfunnsproblem.
- Skillbreid, M-L (2010). Menneskehandel: begrep til besvær. *Kommentar i Forskning.no* 24 april.
- Zontini, E. (2010). Immigrant women in Barcelona: Coping with the consequences of transnational lives. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 30:6. Pp 1113-1144.

Summary

BACKGROUND

This report on *Streetlife. The situation of foreign citizens that beg* is commissioned by the Ministry of Justice and Security. Since around 2007, we have seen an increasing migration of foreign citizens begging in Norway, and a continuous public debate about this new migration, where politicians, public employees and ordinary citizens have participated. The debates have concerned questions of trafficking, organized crime and litter. Several measures have been discussed in order to handle this experienced problematic situation, from a ban on begging and deportation of foreign beggars, to humanitarian initiatives such as cheap public accommodation, sanitary stations and “relief work”. The survey has two main objectives: 1) to map out the situation of foreign citizens that beg, in their homeland and in Norway, and assess the scale of this begging, 2) to map out the experiences of welfare-institutions and private organisations involved in this group in Oslo, Bergen, Trondheim and Tromsø.

METHODS

NOVA, by Ada I. Engebriksen, is responsible for the survey and report. Research assistant Johanna Fraenkel, at The Church City Mission in Oslo, and researcher Daniel Pop, at Ethno-Cultural Resource Center in Romania, have been subcontractors. Interviews and observations make up the basic methods for this survey, while the Romanian report is based on statistical material and literature. We have interviewed almost 80 persons among service providers, private contributors and beggars themselves. The commission covers four person months for Engebriksen, and two person months for Fraenkel and for Pop. Data collection was carried out between October 2013 and April 2014.

THE FOREIGN CITIZEN THAT BEG IN NORWAY

The vast majority of *foreign citizens begging* in Norway (as in most European countries) are Romanian citizens, and belong to the minority that traditionally is called (and often call themselves) *țigani* in Romania. The majority of these belong to the Roma-minority, some belong to other, similar minorities and

some are majority Romanians. They make up between three and 10 percent of the Romanian population. This is circular migration; migrants are travelling between Romania and Norway, and new groups arrive when others leave. Most beggars travel over larger areas, than where they stay more permanently. Women in their 40-50ties dominate begging, but most women have arrived with husbands, sons and other relatives.

Roma and other similar groups represent the most excluded, stigmatized and vulnerable segments of the Romanian population. A country-survey from 2010, shows that almost all employed persons were employed in the informal economy, and over 50 percent had no formal qualifications. The report from Romania shows systematic discrimination and exclusion in most fields of society. Governments have implemented several strategies and measures as response to demands from EU agencies, but the Roma seem to be caught in a vicious circle of exclusion from welfare benefits, with continuous marginalisation and deprivation as a result.

THE AMBIGUOUS SITUATION OF FOREIGN CITIZENS BEGGING

Foreign beggars suffer from substantial destitution in Norway as in Romania. Their most serious problem in Norway is that there are very few legal places to stay and to sleep. When the shelters organised by NGOs are full, many sleep in the streets, in abandoned houses etc. With the temperature dropping below 10 degrees Celsius, that is a dangerous option. Another problem is the increasing privatisation of public space. Private security service companies and some police officers are eager to send off foreign beggars whenever and wherever they stay. Our assessment of the scale of foreign persons begging in Norway is somewhere between 500 and 100 persons at any time, dependent on the season and Romanian religious holydays a.o.

BEGGING OR IN SEARCH OF WORK?

The majority of our informants would prefer to work, but without qualification and language proficiency, they do not believe it is possible. Almost all have been workers; the oldest ones during the Ceaușescu era, the younger in other countries in Europe. Some also have had short-term work in Norway. This confirms their claim about preferring work to begging, and blurs the moral division between beggars and workers.

NGOS AND FOREIGN CITIZENS BEGGING

In Norway as in most European countries, NGOs are responsible for the provision of a minimum of social services to foreign persons begging. Some NGO employees claim that NGOs are substituting work that should be the responsibility of public agencies. Many point to the fact that more and more poor migrants from Europe outside Romania are arriving, and they compete for NGO services with the foreign beggars. In spite of this increase of migrating European poor, many NGOs experience diminished funding in 2014.

PUBLIC SERVICES

We have interviewed employees in Child Care services, in Social services, in health services and the Police about their involvement, and experience dealing with foreign citizens that beg. Child Care services in the three major cities have been involved with begging families from Romania, and have had some instances of abused and neglected children. They do, however, claim that it is difficult to bring these cases to court, partly because of the mobile situation of the families, and because they are foreign citizens. The Oslo Police and to some degree the Police in the other bigger cities, have been more or less heavily involved in this group. Social Services does not have contact with this group and health institutions do not register patients by nationality.

CRIMINALITY

Police reports indicate that parts of the Romanians that come to Norway as beggars, or under pretence of begging, have criminal records from Romania and other European countries, or travel together with people with criminal records. How persons that beg are involved in crime, is however not clear. This problem seems, however, to be most serious in Oslo, where the Police experience this as a serious problem. Trafficking is also an issue. Both in Romania and in Norway there have been law-cases finding Romanians (also Roma) guilty of trafficking, mostly connected to prostitution, but also to begging. We will point to the fact that the definition of trafficking is, however, ambiguous, the scale is not known, and the grey zone between voluntary and forced migration and between cooperation and exploitation can make it hard to investigate cases and bring them to court. The report from Romania

indicates that trafficking for begging, none the less, is on the increase, and calls for more research on the topic.

GOOD SAMARITANS

Finally, we will draw the attention to the many private citizens and groups of people all over the country who are engaged in easing the lives of poor Romanians begging, while they are in Norway or back home in Romania. This spontaneous contact between foreign persons that beg and Norwegian Citizens, together with the NGO- initiatives, creates an arena for social interaction. This commitment is important for improving the situation of foreign citizens begging in Norway.

Vedlegg 1: Interjvuguide

Problemstillinger og forskningsspørsmål for prosjektet: Kartlegging av utenlandske personer som tigger. Ada I. Engebrigtsen

Telefon-intervju med offentlig ansatte ved 4 etater i Oslo- Trondhjem- Bergen og Tromsø
Har de fått henvendelser og/eller behandlet henvendelser fra utenlandske tiggere?

Hvor mange de siste 3 årene?

Menn eller kvinner, barn?

Hva dreiet henvendelsen seg om?

Hvordan ble den behandlet?

Hva hindret behandlingen?

Intervju med private organisasjoner med etablerte hjelpetiltak med offentlig støtte

Hva slags hjelpetiltak tilbyr, de?

Hvor lenge de har vært involvert i utenlandske gatetiggere?

Hvem disse er: nasjonalitet, kjønn, alder –?

Hva hjelpen består i ?

Hvor mange de har vært i kontakt med i alt og hvor mange ca. årlig de siste 2 .3 år.

Til utenlandske personer som tigger – intervju med tolk:

Hvorfor migrerer du/dere?

Hvor kommer du/dere fra?

Hvorfor Norge?

Hvordan lever dere i Norge, mat, overnatting etc.

Hvem tok initiativ til migrasjonen/hvordan ble det bestemt?

Hvordan har du/dere migrert/ ved hjelp av hvem og hva (egen bil, buss, annen transport)?

Har du/dere oppsøkt hjelpetiltak? Hvilke Hvor ofte?

Har de hatt kontakt med sosialkontor, barnevern, politi, helsevesen i Norge?

Hva gjaldt det?

Hvordan blir de behandlet i Norge?

Hvordan er det å være kvinne på gata?

Kan du/dere sende penger hjem?

Hva går pengene til?

Hva er ønskene deres for fremtiden?

Samtaler med privat-personer og grupper som har engasjert seg vil stort sett foregå over telefon og uten intervjuguide.

Vedlegg 2: Kartlegging av tilbud fra frivillige organisasjoner til Utenlandske personer som tigger.

Johanna Fraenkel ved Kirkens Bymisjon i Oslo

Kartlegging av norske frivilligorganisasjoner og menigheter som møter utenlandske personer som tigger

Informasjonen er innhentet fra de ulike organisasjonenes hjemmesider og publiserte rapporter, samt fra direkte kontakt via email, telefon og personlige oppmøter. Kartleggingen er utført i perioden november 2013 – mars 2014. Kartleggingen dekker, utover Norge, tre skandinaviske tiltak som møter utenlandske personer som tigger.

Stiftelsen Kirkens Bymisjon

Kirkens Bymisjon er et nettverk av diakonale stiftelser fordelt over store deler av landet, med sentre i 10 byer i Norge. Kirkens Bymisjon møter mennesker på ulike måter gjennom oppsøkende virksomhet i rus og prostitusjonsmiljøene, arbeid med barnevern og ungdomspsykiatri, behandling for rusmiddelavhengige, omsorgstiltak, voksenpsykiatri, eldreomsorg og i kirkelig virksomhet med sjelesorg og menighetsarbeid.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Oslo	Akutt-overnatting	Fattige tilreisende	Overnatting, dusj, toalett.	2013	Akuttovernattingen er et lavterskel akuttovernattingstilbud for fattige tilreisende til Oslo. Målsetningen med tilbudet er å gi fattige tilreisende til Oslo et trygt, rolig og varmt overnattingstilbud med mulighet for dusj. Akuttovernattingen prioriterer eldre, syke og gravide gjester.	Akuttovernattingen har siden oppstart i sommeren 2013 frem til november 2013 registrert, overnattende fra 80 ulike land, 57 % av disse var fra Øst-Europa. Til sammen har 915 unike gjester av tilbudet vært registrert samt 9884 overnattinger.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/ByBo---Bymisjonens-boligsatsing/
Oslo	Akutt-overnatting "Lille Shelteret"	Fattige tilreisende med behov for ekstra assistanse. For eksempel syke eller gravide.	Sosialfaglig oppfølging samt overnatting, dusj, toalett og kjøkken.	2013	Overnatting og sosialfaglig oppfølging i 7 netter eller lengere. Oppfølgingen gis på rumensk og engelsk av sosialarbeidere. Bistand i forhold til fysisk og psykisk helse, hjemreise, behov for kontakt med barnevern, politi mm.	Siden oppstart i juli 2013 t.o.m. desember 2013 benyttet seg totalt 95 gjester av tilbudet. Av disse var 56 menn og 39 kvinner.	http://www.bymisjon.no/Byer/Oslo/Oslo/2013/Akuttovernatting-til-95-nasjonaliteter-i-Oslo/

Oslo	Prosjekt "Rom for fattige tilreisende"	Fattige tilreisende	Informasjon, veiledning, kurs, sosialfaglig oppfølging.	2013	Oppsøkende og oppfølgende arbeid blant tiggere og fattige tilreisende i Oslo. Prosjektet tilbyr også kurs og arbeidstrening. Sosialpolitisk arbeid er også en prioritert oppgave.	Siden oppstart i mai 2013 frem til desember 2013 har prosjektet møtt cirka 150–200 ulike individer. Ved de ukentlige oppsøkende øktene møter prosjektet 5-25 ulike individer. 68 individer har deltatt i forskjellige kurs og arbeidstreningssopplegg.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Rom-for-fattige-tilreisende/
Oslo	Helsesenteret for papirløse migranter	Papirløse migranter	Helsehjelp	2009	Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo og Oslo Røde Kors driver et helsesenter for papirløse migranter. Helsesenteret tilbyr vanlig helsehjelp der en kan møte sykepleier, lege, psykolog og fysioterapeut etc. for konsultasjon. All helsehjelp er gratis.	Siden oppstart i 2009 har Helsetiftaket tatt imot totalt 114 pasienter fra Romania som de anser som fattige tilreisende. Hver som tigger vet helsesenteret ikke.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Helsesenteret-for-papirløse-migranter/
Oslo	Møtestedet	Mennesker i rus og gatemiljøet i Oslo sentrum	Mat, samtale, klær, rumensk tolk.	2008	Møtestedet er en kafé med sosialfaglig profil for mennesker i rus- og gatemiljøet i sentrum. Personalet driver også oppsøkende arbeid blant menn og kvinner med rusproblemer i området rundt Oslo S.	Fra januar til november 2013 var 19 % av Møte-stedets gjester fattige til-reisende (av 44.918 besøk). Den største gruppen fattige tilreisende var Rom fra Romania. De fattige til-reisende kom også fra Polen, Spania og Latin Amerika.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Motestedet/

Oslo	Sporet	Alle som oppholder seg på stasjonsområdet i Oslo	Råd og veiledning, stille Rom, samtale, lystenning, følge til øvrig hjelpeapparat.	2010	Oslo Sentralbanestasjon er landets travleste knutepunkt. I vrimmelen av mennesker kan det være lett å føle seg ensom og usynlig. SPoret vil med sin tilstedeværelse være synlig og tilgjengelig for alle som ønsker det. Sporet hjelper til med å komme i kontakt med aktuelle hjelpetiltak/ behandlingsapparat.	Av de 2458 personer som Sporet registrerte i 2013 regner Sporet med at cirka 288 var utenlandske arbeidssøkere, noen eller eventuelt mange av disse tigger i Oslo.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Sporet/
Oslo	Nadheim	Kvinner og menn med prostitusjons-erfaring	Individuell oppfølging, kurs, aktiviteter, samtale, middag.	1981	Nadheim er et sted for den som selger eller har solgt seksuelle tjenester. Nadheim tilbyr råd og veiledning, støtte og hjelp samt ulike aktiviteter. Nadheim går oppsøkende i Oslos prostitusjonsmiljøer og deler ut gratis kondomer.	Nadheim møter mange fattige tilreisende men få som tigger. Kun et fåtall av Nadheims brukere har erfaring fra å tigge. Disse har vært rumenske individer som i regel ikke hatt prostitusjonserfaring.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Nadheim/
Oslo	Batteriet	Eget prosjekt rettet mot kvinnelige utenlandske figgere	Sy-kurs for kvinnelige tiggere, i samarbeid med prosjekt "Rom for fattige tilreisende".	2013	Batteriet er et landsdekkende ressurscenter for egenorganisering, selvhjelp og påvirkningsarbeid. Batteriet skal bidra til at organisasjoner og grupper blir slagkraftige i kampen mot fattigdom.	Batteriet har tatt imot 20 kvinner som deltatt og gjennomført kurs. Disse kvinnene var Rumenske statsborgere og alle hadde erfaring med å tigge i Oslo.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Batteriet/

Trondheim	Rett og Slett	Fattige utenlandske tilreisende i Trondheim	Lavterskel rettshjelps tilbud.	2013	En kjerneverdi for Rett og Slett er at alle som oppholder seg i Norge har rett på et grunnleggende rettsvern. Da man i dag vet veldig lite om rettshjelpsbehovet for fattige tilreisende vil prosjektet også bidra til en kartlegging av de faktiske behov for rettshjelp som finnes innenfor denne målgruppen.	Rett og Slett møter 0-5 fattige tilreisende per oppsøkende økt. Noen av disse tigger, samler flasker etc., andre er arbeidssøkere. De tilreisende kommer primært fra Sør og Øst-Europa.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Rett-og-slett/
Bergen	Akuttoverna tting	Fattige tilreisende EØS-borgere som lever i sosial nød i Bergen.	Overnatting, dusj, toalett.	2013	Overnattingstilbudet har 24 senger fordelt på to sovesaler. Gjestene har tilgang på toaletter og dusj. Overnattingen koster 15 kroner.	I de første 3 måneder av prosjektet registreres totalt 868 overnattinger. I samme periode ble 83 unike gjester fra 23 land registrert. Cirka 50 % av gjestene har rumensk statsborgerskap.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Akuttoverna-tting-for-fattige-tilreisende-Bergen/
Bergen	Matutdeling	Åpent for alle som trenger mat	Mat	2010	Matutdelingen tar imot alle som trenger mat og deler ut fem middager per mottaker to ganger i uka.	Brukerne fordeler seg på over 29 ulike nasjonaliteter. De fleste kommer fra Romania og Spania. På en vanlig dag tar matutdelingen imot cirka 140 brukere. De aller fleste er europeiske arbeidssøkere, det er kun noen få av matutdelingens brukere som tigger på gata i Bergen.	http://www.bymisjon.no/Byer/bergen/

Lillestrøm	Bymisjon kafeen	Personer med rusavhengighet og/eller psykiske lidelser og andre med spesielle behov på Romerike	Mat, internett, samtale.	2005	Bymisjon kafeen er et åpent, frivillig, gatenært lavterskeltilbud til personer med rusavhengighet og/eller psykiske lidelser og andre med spesielle behov på Romerike. Det er et sted hvor folk skal bli sett, men ikke invadert. Det er mulig å sitte i fred og lese en avis, men også å bli kjent med nye mennesker, samtale med gamle kjente, låne telefon, vaskemaskin eller bruke pc.	På en uke tar Kafeen imot cirka 10 utenlandske personer som tigger. Disse er fra Romania.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Bymisjonssenteret-i-Lillestrøm/Hva-gjør-vi1/Kafe/
Kongsberg	Møtested	Mennesker som lever et vanskelig liv	Mat, dusj, vask av klær, samtale.	2009	Målet med Møstedets arbeid i Kongsberg er å skape en bedre hverdag for mennesker som lever et vanskelig liv. Møtestedet legger vekt på omsorg for hele mennesket. Møtestedet serverer varm mat. Like viktig som maten er det å bli møtt med respekt og få være et menneske med navn og egenverd.	Møtestedet begynte å møte utenlandske personer som tigger sommeren 2012. I 2013 møtte møtestedet 3-4 utenlandske personer som tigger. Disse kom fra Romania.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Møstedet-Haspa-Kongsberg/
Haugland	Festival kapell	Alle på festival	Bønn, samtale.	2006	Festival kapellet tilbyr et stille Rom på sommerens musikk festivaler. Et Rom hvor en kan tenne lys, be og samtale.	Festival kapellet har siden 2012 vært i kontakt med 8-10 fattige tilreisende individer som samlet flasker på festivalene. Disse var fra Romania og Bulgaria	http://www.bymisjon.no/Byer/Hauglandet/

Drammen	Møtstedet	Mennesker med rusrelaterte problemer	Mat, klær, samtale, messe.	1997	På Møtstedet er det tilbud om mat, varme, hvile, vask av klær, utlån av telefon til sosialkontor, behandlingsinstitusjoner m.m. Gjestene har også tilgang til en pc i Kafeen. Møtstedets viktigste rolle er å være et fast holdepunkt, et møtsted. Et sted hvor mennesker føler seg møtt, sett og hørt.	Møtstedet har i snitt 50–60 gjester daglig. Cirka 9 av disse er utenlandske individer som tigger, samler flasker etc. På sine hverdagsmesser på torsdager tar Møtstedet imot cirka 15 personer som tigger. Disse kommer fra Romania.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Motestedet-Drammen/
Bodø	Møtstedet	Rusavhengige og psykisk syke	Mat, samtale	1993	Målet med Møtstedet er å la gjestene erfare respekt, rettferdighet og omsorg. Gode møter med medlemmer og gode måltider bidrar til dette.	Møtstedet tar imot 4-5 utenlandske individer som tigger, samler flasker etc. per år. Disse er rumenske statsborgere	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Motestedet1/
Kragerø	Møtstedet	Rus-avhengige, fattige og syke	Værested, matutdeling og middag	2008	Møtstedet jobber for mennesker i Kragerø med en rusavhengighet, som søker og trenger faste holdepunkter i hverdagen. Møtstedet består av en lun kafé hvor ansatte og frivillige varter opp med fersk kaffe og enkel, god mat. Kafeen har også et sted for lystenning.	Møtstedet har kontakt med 5 utenlandske tiggere fra Romania	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Kragero/

Kristiansand	Batteriet	Fattige og sosialt ekskluderte	Informasjon, norskkurs, hjelp til selvhjelp, fest	2009	Batteriet bidrar til målrettet, stabil og effektiv drift i organisasjoner som kjemper mot fattigdom og sosial ekskludering. Batteriet bidrar til opprettelse av nye grupper og organisasjoner innen det samme feltet, kobler personer og ressurser, er en møteplass der mennesker kan treffes til diskusjon, gjensidig læring og inspirasjon. Batteriet tilbyr kontorplass i korte perioder med tilgang til PC, internett, telefon, faks og kopimaskin	På sin sommerfest i 2013 tok Batteriet imot 10 utenlandske personer som til vanlig tigger i Kristiansand. Disse var rumenske statsborgere.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Batteriet2/
Tromsø	Møte-plassen	Åpent for alle	Mat, vask av klær, dusj, rumensk tolk.	1989	Bymisjon i Tromsø har alle sine tiltak sentralisert i ett bygg "møteplassen" og holder åpent hele uka. Bymisjon i Tromsø tilbyr for eksempel kafe, kurs, gatejurister, oppfølging, kirke og barneklubb.	Bymisjon i Tromsø har registrert cirka 20–30 utenlandske personer som tigger i byen og har jevn kontakt med disse. De fleste av disse er Rumenske Rom.	http://www.bymisjon.no/Byer/TRomso1/
Trondheim	Vår Frue - Åpen kirke	Alle	Mat i tilknytning til gudstjeneste torsdager og "varmestua" lørdager.	2008	Vår Frue kirke er et sted for å tenne lys, for å be, for å møte andre mennesker, for å drikke en kopp kaffe eller te, for å søke ly. Vår Frue kirke tilbyr et åpent og annerledes Rom.	Vår Frue kirke mottar mellom 10–50 utenlandske tiggere/ fattige tilreisende per åpen dag.	http://www.bymisjon.no/Virksomheter/Nattapen-kirke/
Tønsberg	Møtestedet	Rusmisbrukere og andre marginaliserte grupper	Mat, samtale, lystenning.	1994	Møtestedet er en kafé med sosialfaglig profil og med relasjonsbygging som utgangspunkt. Kaféen er et lavterskeltibud til rusmisbrukere og andre marginaliserte grupper, og er et kjent og kjært holddepunkt i bybildet for mange. Kaféen er åpen mandag til fredag.	Møtestedet mottar fra tid til annet en liten gruppe rumenske personer som tigger, men antallet varierer fra dag til dag og det kan også gå mange dager uten besøk.	http://www.bymisjon.no/Byer/Vestfold/Gatenare-tiltak/Motestedet/

Frelsesarmeen

Frelsesarmeen er et mangfoldig og særpreget kirkesamfunn som viser omsorg for hele mennesket ved å tilby suppe, såpe og frelse. Det vil si at Frelsesarmeen for eksempel vil mette sultne mager, jobbe for den enkeltes verdighet og fortelle om Guds kjærlighet.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets mål-gruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Oslo	Kontakt-senteret Spesielle åpnings-tider for fattige tilreisende	Fattige tilreisende	Dusj, klær, varm middag, samtale på rumensk. Akuttovernattning ved -10.	2010/ 2011	Frelsesarmeen har siden 2010 hatt et særlig fokus på rumenske Rom i Oslo, og har sammen med Oslo kommune hatt tilbud om akutt overnatting i kalde perioder samt tilbud om mat, dusj, klær, samtale og andakt.	I 2013 tok Kontakt-senterets tilbud for fattige tilreisende imot 23 719 besøk (ikke unike indi-vider). Dette betyr et gjennomsnitt på 162 brukere per dag. Akutt-overnattingen har tatt imot opp til 150 fattige tilreisende per gang. De aller fleste av gjestene var Rumenske eller Bulgarske statsborgere.	http://www.frelsesarmeen.no/
Oslo	Slum-stasjon	Mennesker som har behov for praktisk eller sosial hjelp.	Matvarer, hvile i kafeen, toalett, hjelp til arbeidssøker e.	1891	Slumstasjonen retter seg mot mennesker som trenger hjelp, enten praktisk med mat og klær samt rekvisjoner til Fretex eller som trenger råd og veiledning. Slumstasjonen har også fellesskaps aktiviteter for barn og familier.	Slumstasjon har tatt imot 1224 fattige tilreisende i 2013 (unike besøkere). Disse kom fra Bulgaria, Hellas, Marokko, Polen, Romania, Latin Amerika og Somalia.	http://www.frelsesarmeen.no/

Bergen	Slumstasjon	Mennesker i en vanskelig økonomisk og sosial situasjon	Klær, mat, toalett	1892	Bergens Slumstasjon tilbyr mat og annen praktisk hjelp samt råd og veiledning. Slumstasjon har også tilbud om familieverksted og noe turvirksomhet	I løpet av 2013 tok Slumstasjon imot cirka 30 utenlandske personer som tigger, samlet flasker etc. De fleste av disse hadde rumensk statsborgerskap.	http://www.frelsesarmeen.no/
Drammen	Omsorgs-senter	Mennesker i en økonomisk eller sosialt vanskelig situasjon	Dusj en gang i uken, akuttovernattiging ved -10	2012	Omsorgssenteret drives siden 2005 av Frelsesarmeens korps i Drammen. Omsorgssenteret er en videreføring og en videreutvikling av Slumstasjonen, som har arbeidet i byen i over 100 år. Omsorgssenteret har fått statlige midler til overnatting, dusj og vask spesielt rettet mot utenlandske personer som tigger.	Omsorgssenteret tar imot cirka 50 utenlandske personer som tigger i løpet av en dag/natt. Mange av disse er rumenske statsborgere.	http://www.frelsesarmeens.no/no/frelsesarmeens_arbeid/menigheter_korps/hoyre_kolonne/divisjonene/ostre/hoyre_kolonne/vare_tilbud/drammen_korps_og_omsorgssenter/hoyre_kolonne/vare_tilbud/omsorgssenteret/Om+senteret.b7CwRbS0t.ips
Kristiansand	Velferds-senter	Mennesker i en sosial og økonomisk vanskelig situasjon.	Mat, klær, praktisk bistand	1889	Frelsesarmeen tilbyr en gang i uka et varmt måltid samt en pose mat. Innimellom tilbyr Velferdssenteret tøy og soveposer. Velferdssenteret driver oppsøkende virksomhet på gata i Kristiansand og har kontinuerlig kontakt med de hjemløse.	Velferdssenteret har kontinuerlig kontakt med cirka 40 personer fra Romania som tigger i Kristiansand.	http://www.frelsesarmeen.no/
Stavanger	Velferds-senter	Rusavhengige og andre vanskelige	Mat, toalett og dusj. Akuttovernattiging ved -10	Korpset startet i 1890	Velferdssenteret er knyttet til menigheten og retter seg mot mennesker som har behov for praktisk hjelp i form av mat og klær samt fellesskap. Det er gratis frokost og middag, og man kan komme innom for en prat, en kaffekopp eller praktisk hjelp.	Per åpen dag tar Velferdssenteret imot 10–20 rumenske Rom som tigger, samler flasker etc.	http://www.frelsesarmeen.no/

Trondheim	Hveita dagsenter / Herberget	Eget tilbud til fattige EØS borgere	Dusj, klær og suppe. overnatting ved - 5	2012	Frelsesarmeens rusomsorg Hveita tilbyr et tilrettelagt tilbud for fattige EØS borgere med Romfolket som spesifikk målgruppe. Frelsesarmeen tilbyr muligheter for dusj, varm suppe, vask av klær samt begrenset klesutdeling.	Per åpen dag tar Hveita dagsenter imot cirka 20 rumenske Rom som tigger, samler flasker etc.	http://www.frelsesarmeen.no/
Sandvika	Kontaktsenter	Rus-avhengige og andre vanskelige-stilte	Mat, sanitære forhold som toalett, dusj, vask/tørk av klær, samtaler/ oppfølging	1983	På Kontaktsenteret får de utenlandske personene som tigger mat og tilgang på toalett fasilitetene. Kontaktsenteret henviser til tiltakene i Oslo for andre gjøremål/behov, fordi de utenlandske tiggerne "bor"/ oppholder seg der på eftermiddag/ kveld/natt. Kontaktsenteret har hatt utenlandske personer som tigger som gjester siden 2011.	Kontaktsenteret tar imot besøk fra 6-8 utenlandske personer som tigger per åpen dag. Det er de samme som kommer hver dag over en periode.	http://www.frelsesarmeen.no/

Caritas Norge

Caritas Norge er en hjelpeorganisasjon med utspring fra den katolske kirken i Norge. Caritas Norge ønsker å motivere katolikker i Norge til solidaritet med fattige og marginaliserte grupper i Norge og i andre land.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Oslo	Infosenter for arbeidsinnvandrere	Arbeidsinnvandrere	Informasjon om norsk arbeidsliv og arbeidsmarked	2011	Caritas infosenter ønsker å hjelpe arbeidsinnvandrere med å orientere seg raskt og godt om sine reelle muligheter i Norge. Caritas tilbyr veiledning og råd i forhold til det norske arbeidsmarkedet.	I 2013 registrerte Caritas 7000 besøk. Caritas sier det er vanskelig at anså hvor mange fattige/tiggere som kommer til dem og sier det er mange med små marginer. Cirka 20 % av Caritas besøkere er rumenske.	http://www.caritas.no/?page_id=1002
Bergen	Infosenter for arbeidsinnvandrere	Arbeidsinnvandrere	Informasjon om norsk arbeidsliv og arbeidsmarked	2013	Caritas infosenter for arbeidsinnvandrere tilbyr informasjon om ulike tilbud som kan være av interesse for de besøkende. Caritas infosenter tilbyr også en "realitetsorientering" i hva arbeidsinnvandrerne kan forvente i det norske samfunnet og på arbeidsmarkedet.	I 2013 mottok senteret 7000 besøk, 85 % av disse besøkere var menn. De fleste er menn i alderen 20–45 år. Det vanligste statsborgerskapene er spansk og polsk. Hvor mange av Caritas besøkere som tigger finnes ikke stikk på men mange av de som besøker Caritas kan beskrives som fattige tilreisende.	http://www.caritas.no/?page_id=1002

Stiftelsen Pinsevennens Evangeliesenter

Stiftelsen Pinsevennens Evangeliesenter har som formål å oppsøke, hjelpe og rehabilitere mennesker som er kommet i sosial nød på grunn av misbruk av rusmidler.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Oslo	Kontakt-senter	Rusmisbrukere og andre i nød	Mat og andakt.	2012	Målet med Evangeliesenterets arbeid er å motivere og hjelpe rusmisbrukere til et rusfritt liv. På grunn av den ekstremt vanskelige situasjon som de tilreisende tiggerne lever under ønsker Evangeliesenteret å hjelpe dem så langt de makter. Evangeliesenteret har derfor åpnet en egen avdeling i sitt ordinære arbeid hvor også de tilreisende kan få gratis mat.	Evangeliesenteret tar imot cirka 400 utenlandske gjester hver tirsdag og torsdag. Totalt besøkstall ligger på 550–600 personer per åpen dag. Cirka 250 av gjestene er personer som tigger, samler flasker etc., disse kommer fra Romania og Bulgaria.	http://www.evangeliesenteret.no/Innhold/?documents
Sandnes	Kontakt-senter / Kafe "Rom for alle"	Eget kafetilbud for "Rom-folket"	Middagsmat, toalett og klær.	2013	Kafe "Rom for alle" ønsker å være et tilbud til de som kommer til Sandnes og er i en situasjon der de trenger å tigger/selge blader for å hjelpe familien sin. "Rom for alle" tilbyr middag, klær og Guds ord, samt noen som snakker gjestenes språk.	På Kafe "Rom for alle" møter cirka 8-10 utenlandske personer som tigger hver uke. Disse er primært rumenske Rom.	http://www.evangeliesenteret.no/Innhold/?documents

Stiftelsen Robin Hood

Robin Hood Huset drives av Stiftelsen Robin Hood Huset, og er et rusfritt og livssynsnøytralt møtested for økonomisk vanskeligstilte og nettverkssøkende. Huset er et sted for sosialt samvær, selvhjelp og sosialpolitisk interessearbeid.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Bergen	Robin Hood Huset	Økonomisk vanskeligstilte og nettverks-søkende	Mat, informasjon, sosialt samvær	2004	På Robin Hood Huset tilbys ferske aviser, frisk frukt og kjeks, nybygget kaffe og te. Tirsdag og torsdag er det felleslunsj mellom 12.00 og 14.00. Besøkende kan også låne PC med internetttilgang, telefon og kopimaskin, samt benytte seg av husets fagbibliotek. Robin Hood huset tilbyr også kurs i norsk, engelsk og spansk.	Robin Hood Huset anslår antallet brukere til omkring 500 personer per år. Disse fordeler seg på denne måten; 20–25 prosent norske, 35 prosent spansktalende, 25–35 prosent rumenske, 10–15 prosent Afrika/Midt-Østen og andre europeiske land. Hoveddelen av de europeiske borgerne er arbeidssøkere, eller arbeidsinnvandrere med svært lav inntekt. 30–50 personer er personer som tigger, disse kommer fra Øst-Europa og har Rom bakgrunn.	http://www.robinhoodhuset.no

Fattighuset

Fattighuset er en selvhjelpsorganisasjon som ved hjelp av egen innsats og gjensidig hjelp har som formål å bedre livsgrunnlaget for folk som står i et uønsket avhengighetsforhold til det offentlige.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Oslo	Fattighuset	Folk som står i et uønsket avhengighetsforhold til det offentlige	Utdeling av gratis mat og klær	1994	Fattighuset arbeider med informasjon, rådgivning, saksoppløsing, kurs, samtale- og selvhjelpsgrupper og sosialpolitisk arbeid overfor myndigheter lokalt og sentralt. Målet er at folk skal kunne stå på egne ben.	Fattighuset anslår at de tar imot cirka 20–30 utenlandske personer som tigger, samler flasker etc. per fredag.	http://www.fattighuse.toslo.no/

Røde Kors

Røde Kors er grunnlagt ut fra ønsket om upartisk å bringe hjelp til de sårede på slagmarken. Både i sitt internasjonale og nasjonale arbeid streber Røde Kors etter å forebygge og lindre menneskelig lidelse. Organisasjonens formål er å beskytte liv og helse og sikre respekt for enkeltmennesket. Røde Kors arbeider for å fremme gjensidig forståelse, vennskap, samarbeid og varig fred mellom alle folk.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Oslo	Akutt overnatting	Fattige tilreisende	Billett salg til akuttovernatting	2013	I juni 2013 opprettet Kirkens Bymisjon og Røde Kors et midlertidig over-nattingstilbud for fattige tilreisende. Målet med tiltaket er å dekke et grunnleggende menneskelig behov for husly, tilgang til toaletter og muligheter til å vaske seg. Billettene koster 15 kroner.	Siden oppstart sommeren 2013 til november 2013 har akuttovernattingen bistått over 1100 ulike gjester fra 77 ulike land. Over 14 000 overnattinger er registrert.. En stor del av disse er individer som tigger. De aller fleste som tigger har rumensk statsborgerskap.	http://www.rodekors.no/
Halden	Mandagsgruppen	Alle	Matservering, klær	2007	Halden Røde Kors har en gruppe frivillige som hver mandag åpner Røde Kors huset for matservering og utdeling av klær. Tilbudet er åpent for alle og i perioder får Mandagsgruppen besøk av fattige tilreisende.	Hver mandag kommer mellom 50–60 mennesker til Mandagsgruppen sitt tiltak. Sirka 4 av disse er rumenere som tigger, samler flasker etc.	http://www.rodekors.no/

Blå Kors

Blå Kors er en fellekristen, diakonal organisasjon som fremmer rusfrihet i samfunnet. Blå Kors forener frivillig innsats på rusfeltet med profesjonelt behandlingsarbeid.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Fredrikstad	Krise- og incest-senteret	Personer som utsettes for vold eller trusler om vold i nære relasjoner	Akutt bolig, råd og veiledning, samtale, undervisning	2003	Krise – og incestsenteret gir et tilbud til personer som utsettes for vold eller trusler om vold i nære relasjoner. Ofre for tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, voldtekt og menneskehandel hører også til under definisjonen vold i nære relasjoner. I tillegg gir senteret tilbud til kvinner og menn som har vært utsatt for incest/sekusuelle overgrep i barne /ungdomstid.	Krise – og incestsenteret har gitt bistand til en utenlandsk kvinne som livnært seg via tigging.	www.blaakors.no/krisesenteret/

Misjonskirken på Majorstua

Misjonskirken på Majorstua er en kristen, frikirkelig menighet i tilsluttet Det Norske Misjonsforbund. Misjonskirken vil gjøre Jesu kjærighet og kraft synlig for mennesker i Oslo.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Oslo	Ly	Fattige tilreisende	Akuttovernattning	2014	Misjonskirken tilbyr et trygt sted å bo og har 20 sengeplasser. Tiltaket er døgnbemannet og drives av frivillige. Biljettene til overnattningen koster 15 kroner og selges av Røde Kors.	Ly har tatt imot 20 gjester hver kveld siden oppstart i januar 2014. De aller fleste gjestene er rumenske menn med Rom bakgrunn.	http://www.misjonskirken.no/

Den norske Kirke

Den norske kirke er et evangelisk luthersk kirkesamfunn. De fleste nordmenn (ca. 78 %) tilhører Den norske kirke, og mange uttrykker sitt religiøse liv gjennom Kirkens ritualer og høytider. Hvert år holdes 67000 gudstjenester i 1600 kirker i de 1260 menighetene. Den norske kirke er delt inn i 11 bispedømmer, 105 prostier og 1260 sokn. Oslo bispedømme omfatter Oslo kommune, samt kommunene Asker og Bærum, som ligger i Akershus fylke. Det bor til sammen over tre kvart million mennesker i Oslo bispedømme.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Oslo	Markus Kirken - Økumenisk Rom for Rom	Alle	Andakt på Rumensk en gang i uka	2011	Økumenisk Rom for Rom er åpent for alle, Rom eller rumenere, i jobb eller fra gata, alle som vill. Det er et sted fritt for fordømmer, hvor alle er velkomne, uansett tilhørighet. Det er et sted hvor mennesker kan møte mennesker, snakke om seg selv og bli hørt og samtidig høre om andre og deres historier.	Per andakt møter sirka 12-15 rumenske Rom som tigger samler flasker etc.	http://markuskirke.no/
Oslo	Oslo bispedømme - Hjerterom	Utenlandske tiggere / Rom	Bistå ifht. akutt nød/ basisbehov som dusj, vask, mat, klær. Holdningskapende arbeid.	2011	Hjerterom er Oslo bispedømme sin arbeidsgruppe for tiggere/Rom. Gruppen er et diakonalt initiativ for å være en støtter/ veiledningsgruppe for menigheter og deres kontakt med tiggere/Rom i sin menighet. Målet er å stimulere/inspirere menigheter til å ta kontakt med tiggere som finnes i deres menighet, og på den måten avlaste bykjernen.	Ingen statistikk	http://www.kirken.no/oslo/
Oslo	Oslo domkirke Åpen Kirke/ Nattåpen Kirke	Alle	Et trygt og åpent Rom for stillhet, bønn og lystenning.	2010	Oslo domkirke har åpen kirke hver dag, også lørdag og søndag, fra 10-16. I tillegg har de nattåpen kirke hver fredag fra 16-06. Nattåpen kirke er et samarbeid med Kirkens Bymisjon. Tilbudet er et åpent, hellig Rom for alle mennesker i byen.	Per åpen dag/natt møter sirka 5-10 utenlandske personer som tigger. Disse er i regel rumenske.	http://www.oslodomkirke.no/

Fransiskushjelpen

Fransiskushjelpen er en stiftelse som er tilknyttet den katolske kirke. Fransiskushjelpen består av tre avdelinger som alle jobber med mål om å være tilstede for mennesker i nød. Fransiskushjelpens tjenester er åpne for alle uansett livssyn, og er gratis for den enkelte.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Oslo	Sykepleie på hjul	Mennesker i rus og prostitusjonsmiljøet i Oslo.	Utdeling av rent brukerutstyr.	2003	Sykepleie på hjul er et tilbud for mennesker i rus og prostitusjonsmiljøet i Oslo. Arbeidet foregår fra en bil som er bemannet med to ansatte sykepleiere. SPH er et skadereuserende tiltak.	Sykepleie på hjul møter av og til noen utenlandske personer som tigger.	http://www.fransiskus hjelpen.no/sph.html

Juss-Buss

Juss-Buss er et rettshjelps tiltak som drives av jusstudenter fra det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Driften på Juss-Buss startet som et forskningsprosjekt i 1971. I dag har Juss-Buss rundt 30 medarbeidere.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Oslo	Gategruppa	Utenlandske personer som tigger	Rettshjelp, råd og veiledning.	2013	Juss-Buss gir gratis rettshjelp i enkeltsaker samt muntlig eller skriftlig juridisk veiledning, og i form av partsrepresentasjon. Juss-Buss jobber med de rettsrådene hvor behovet for rettshjelp er størst. Dette er bl.a. utlendingsrett, arbeidsrett, familierett og spørsmål om gjeld. Juss-Buss er åpent for utenlandske personer som tigger generelt men har siden 2013 et spesielt arbeid retta mot denne gruppa. Arbeidet er et samarbeid med møtestedet i Bymisjon.	Juss-Buss har bistått sirka 10–15 utenlandske personer som tigger. Primært Rumenere.	http://www.jussbuss.no/

Marita stiftelsen

Marita stiftelsens formål er nært knyttet til sitt motto – Ja til livet – Nei til rus: Målet med arbeidet er å forhindre at ungdom begynner og ruse seg, og hjelpe mennesker med bakgrunn i rusproblematikk til et liv uten rusmiddelavhengighet, prostitusjon eller kriminalitet.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Oslo	Marita kafeen	En kontaktkafé for rusavhengige og kvinner i prostitusjon.	Mat, drikke, samtale	1996	På Marita kafeen er det lov å komme som du er, slappe av fra gatelivet og kjøpe litt mat og drikke til en billig penge. Medarbeiderne på kafeen er der for å lytte, støtte, gi håp og motivere til veien videre gjennom Marita stiftelsen og andre hjelpetiltak. Marita stiftelsen driver oppsøkende gatearbeid i og utenom åpningstid.	Marita stiftelsen har noen få stamgjester som er utenlandske og som tigger.	http://www.marita.no/

Sanitærbrakke og Akuttovernatting i Kristiansand

Sanitærbrakken i Kristiansand er et samarbeid mellom Bymisjon, Frelsesarmeen og Røde kors, Ortodokse kirken og Kristiansand Kommune. Akuttovernattingen er et samarbeid mellom Kirkens Bymisjon og Frelsesarmeen.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Kristiansand	Sanitærbrakken	Tilreisende som oppholder seg utendørs og er uten fast bopel.	Dusj, toalett, vask av klær	2012	De personer som oppholder seg utendørs og er uten fast bopel utsettes for mye diskriminering og stygge holdninger. Sanitærbrakken bidrar til å redusere dette stigmet. Tiltaket består i dusj og håndvask, toalett, utslagsvask og klesvask. Utenfor brakka er det en søppekkontainer som tømmes jevnlig. Såpe, toalett-papir, rengjøringsmidler og vaskekluter leveres av kommunen, mens frivillige organisasjoner har tilsyn med brakka og oppfordrer/veileder brukerne i å holde rent.	U 2013 benyttet seg sirka 80 individer av tiltaket. Disse var primært utenlandske som tigget, samlet flasker etc. Disse var primært fra Romania.	Ingen hjemmeside
Kristiansand	Akuttovernatting	Fattige tilreisende	Feltseng	2013	Tiltaket er lokalisert i en gammel skole og har tilbud om 50 feltsenger. Organisasjonene har forpliktet seg og driver akuttovernattingen ut mars måned for og sen å evaluere tiltaket i forhold til fremtida drift.	Som mest har 29 personer overnattet på en og samme natt. Disse har vært ulike rumenske familier som tigget i Kristiansand.	Ingen hjemmeside

Filadelfia

Filadelfia i Kristiansand er en åpen, evangelisk menighet og er en del av Pinsebevegelsen i Norge.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for utenlandske personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Kristiansand	Matutdeling	Vanskeligstilte	Mat	2013	En gang i uka kjører Filadelfia ut hermetikk og brød til spesifikke adresse hvor personene som ønsker mat har meldt inn behov. Filadelfia deler bla. ut mat til utenlandske personer som tigger og som oppholder seg under en bro i Kristiansand.	Filadelfia møter 10–20 utenlandske personer som tigger per matutdelings tilfelle.	http://www.filadelfiakristiansand.no/

ROSA Prosjektet

ROSA ble opprettet 1. januar 2005 i forbindelse med Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn 2003–2005. Justis- og politidepartementet gav Kriresentersekretariatet mandat til å utføre arbeidet med å iverksette tiltak i handlingsplanen.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Oslo	ROSA Prosjektet	Kvinner utsatt for menneskehandel i form av prostitusjon	Beskyttelse og bistand på krisesenter. Informasjon og veiledning.	2005	ROSA tilbyr bistand og beskyttelse i hele Norge 24 timer i døgnet for kvinner utsatt for menneskehandel. Informasjonstelefonen ROSA tilbyr offentlige etater, frivillige organisasjoner og advokater veiledning og hjelp. ROSA tar også imot henvendelser fra privatpersoner som kommer i kontakt med menneskehandelen	ROSA bistår primært kvinner som er mulige ofre for menneskehandel i form av prostitusjon. I 2013 kom Rosa i kontakt med 8 rumenske individer som var mulige ofre for menneskehandel i utnyttelsesformene tigging samt vinningskriminalitet. Disse fikk rådgivning av ROSA.	http://www.rosa-help.no/

Crossroads

Crossroads er et tiltak som tilbyr råd, veiledning og støtte for mennesker fra andre EU-land som lever i fattigdom eller hjemløshet. Crossroads arbeider for å motvirke alle former for utsatthet. Crossroads tilbyr ombudsvirksomhet, forskjellige kurs og svensk samfunnsinformasjon. Crossroads tilbyr også mat, dusj, vask, varme og hvile.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Stockholm	Crossroads	EU-migranter	Mat, hvile, vask, dusj, informasjon og veiledning	2011	Crossroads Stockholm drives og finansieres av Stockholms Stadsmission i samarbeid med Arbeidsformidlingen, Europeiska Socialfonden, Frälsningsarmén og Stockholms stad. Citykyrkan, Läkare i världen, Ny Gemenskap, Röda Korset og S:ta Clara kyrka samarbeider også med prosjektet.	Crossroads har mottatt cirka 7000 besøk totalt. I 2013 hadde Crossroads et gjennomsnitt på 123 besøkere per dag. Crossroads har fått besøk av mennesker fra over 47 ulike land. Den største delen av Crossroads besøkere er menn i alderen 21 till 45 år.	http://stadsmissionen.se/Socialverksamhet/Hemloshet1/Crossroads/
Gøteborg	Crossroads	EU-Migranter	Informasjon, veiledning, bistand med basis behov, språkundervisning	2013	Crossroads i Gøteborg drives av Gøteborgs Stadsmission. Stadsmissionen går inn der hvor det offentlige samfunnets resurser og innsatser ikke strekker til. Stadsmissionen anpasser virksomheten utfra de behov som finnes, både akutte og langsiktige. Utgangspunktet er at det går an å forandre livssituasjonen for alle som har havnet utenfor.	Under et år har Crossroads møtt 424 individer fra 30 ulike land. Av disse var 76 % menn og 24 % kvinner. Crossroads vet ikke hvor mange som tigger. Av de som tigger ser Crossroads at det primært er individer fra Romania og Bulgaria.	http://www.stadsmissionen.org/detta-gor-vi/eu-migranter/

Prosjekt UDENFOR

Fonden prosjekt UDENFOR kombinerer gateplans arbeid blant hjemløse med undervisning og forskning i hjemløshet og marginalisering. Prosjekt UDENFOR arbeider landsdekkende og tvær europeisk og beskjeftiger seg både med mennesker, som er enten hjemløse eller svært marginaliserte og med fenomenene hjemløshet og utstøtelse. prosjekt UDENFOR ble etablert som privat initiativ i 1997 af dr. med. Preben Brandt og stiftet som organisasjons i 1998. Bakgrunnen for etableringen av prosjekt UDENFOR er den erfaring, at det etablerte systemet ikke alltid er i stand til at nå de mest utstøtte. Prosjekt UDENFORs finansieringsgrunnlag er sammensatt av statlige midler, private midler og egen inntegn. Egeninntekten kommer fra konsulentfunksjoner, foredrag og undervisning.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
København	Prosjekt UDENFOR	Hjemløse og marginaliserte.	Oppsøkende arbeid, mobil gratis kafe, informasjon	1997	Oppsøkende arbeid, organisering av informasjons-møter, kurs og sosialpolitisk arbeid. Arbeidet blir utført av profesjonelle medarbeidere og frivillige, med nestekjærlighet som arbeidsgrunnlag.	Prosjekt UDENFOR møter sirka 50–60 hjemløse personer på sine matutdelinger. 20–60 % av disse er utenlandske. Hvor mange av de utenlandske som tigger vet prosjektet ikke.	http://udenfor.dk/uk/menu/about-projekt-udenfor

Helsinki diakonale Institutt

Helsinki diakonale Institutt er en stiftelse som leverer en rekke sosiale, pedagogiske og helserettete tjenester. I nesten 150 år har det diakonale Institutt bidratt til å skape nye løsninger i de deler av samfunnet der folk, av en eller annen grunn, står i fare for å falle utenfor. Instituttet har cirka 1.600 ansatte.

By / område	Navn på tiltak som er åpent for personer som tigger	Tiltakets målgruppe	Tiltaket tilbyr	Tiltaket startet	Beskrivelse av tiltaket	Statistikk	Web
Helsinki	Hirundo	EU- migranter som står i fare for marginalisering i Helsinki	Drop in værested, dusj, vaske-maskin, informasjon, veiledning,	2010	Hirundos arbeid bygger på prinsipper om sosial rettferdighet, likestilling og antidiskriminering. Den sentrale oppgaven til Hirundo er å gi akutt humanitært bistand, forhindre marginalisering i det finske samfunnet, fremme og muliggjøre menneskers muligheter til å gjøre endringer i sine liv. Drop-in Senteret har et innbydende og fortrolig atmosfære. Brukeme kan dusje, vaske klær, og få tilgang til datamaskiner, TV og aviser. Senteret er en plass for sosial interaksjon og i henhold til behovene som finnes får senteret besøk av eksperter på ulike felt: sykepleiere, advokater og andre.	Hirundo tar imot 60–70 gjester per dag. På ett år utgjør dette cirka 6000 besøk. De aller fleste gjestene er Rom fra Øst-Europa. Senteret tar også imot andre grupper og individer som kan beskrives som fattige tilreisende, f.eks. fra Sør-europa.	https://www.hdl.fi/en/

Vedlegg 3:

Romalias strategidokument 2012–2020

Romalias strategidokument The National Strategy of the Government of Romania for the inclusion of the Romanian citizens belonging to Roma minority for the period 2012–2020⁴⁴. Strategien ble utviklet i følge europeiske retningslinjer: «An EU framework for National Roma Integration Strategies up to 2020»⁴⁵ og The European Council's conclusions of May 2011 on the Framework. De generelle målsettingene som beskrives i den er:

- Å sikre rumenske borgere fra romminoriteten likeverdig, fri og allmenn tilgang til utdanning av god kvalitet på alle nivåer i det offentlige utdanningssystemet, for på denne måten å støtte opp under økonomisk vekst og utvikling av et kunnskapsbasert samfunn.
- Å fremme inkluderende utdanning innenfor utdanningssystemet, derunder å forebygge og avskaffe segregering og bekjempe diskriminering på basis av etnisitet, sosial status, funksjonshemming eller andre kriterier som rammer barn og unge fra vanskeligstilte grupper, inkludert rombefolkningen.
- Å stimulere til økt sysselsetting blant personer som tilhører romminoriteten og øke attraktiviteten for investeringer.
- Å stimulere til helsefremmende tiltak for derved å bidra til bedre tilgang til helsetjenester og øke den forventede levealderen for borgere som tilhører romminoriteten.
- Gjennom sentrale og lokale institusjoner og de sosiale partnerne sikre anstendige levekår i lokalsamfunn som er økonomisk og sosialt vanskeligstilte, samt å gi bedre tilgang til offentlige tjenester og infrastruktur.
- Å bevare, utvikle og understøtte den kulturelle identiteten (språk, skikker, kulturarv) hos rombefolkningen.

⁴⁴ http://www.anr.gov.ro/docs/Strategie_EN.pdf, Annex to government decision no 1221/2011

⁴⁵ http://ec.europa.eu/justice/policies/discrimination/docs/com_2011_173_en.pdf

- Gjennom institusjonene utvikle bestemte tiltak der de tjenester som ytes responderer på sosiale behov i vanskeligstilte grupper, inkludert rombefolkningen, på områdene utvikling av lokalsamfunn, barnevern, **rettsvesen og offentlig orden**.

Hver av målsettingene er fulgt av en detaljert presentasjon av spesifikke delmål og tiltak organisert etter sentrale temaer som angår rombefolkningen: utdanning, sysselsetting, helse, boliger og infrastruktur, kultur og sosial infrastruktur (barnevern, rettsvesen, lokaladministrasjon og lokal utvikling).